

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMÛ'ASI
(49b-104b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)

Yüksek Lisans Tezi

Hafize KANTIK

Sivas
Ekim 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMÛ'ASI
(49b-104b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)

Yüksek Lisans Tezi

Hafize KANTIK

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ

Sivas

Ekim 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tezin Başlığı: TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMÛ'ASI (49b-104b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)

Savunma Tarihi:09.09.2019

Danışmanı: Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ

UNVANI - Adı Soyadı

İMZA

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Hüseyin AKKAYA

M. Rasm

Üye: Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ

H. Selim

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet GÜLER

M. Güler

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Hafize KANTIK tarafından hazırlanan TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMÛ'ASI (49b-104b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme) başlıklı tez kabul edilmiştir. .../.../...

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

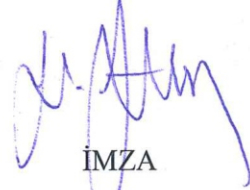
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bünyesinde bu Yüksek Lisans tezinin bizzat kendi tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net bir biçimde göstererek yazarlara açık bir atıfta bulunduğumu;

2- Tezde bulunan metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayınlanmışsa açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3- Başkalarına ait verileri (tablo, grafik, şekil de dahil olmak üzere) atflarla açıkça belirttiğimi;

4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam hâlinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İMZA

HAFİZE KANTIK

ÖN SÖZ

Şiir mecmuaları, Osmanlı toplumunun çeşitli kesimlerine mensup şairlere ait manzum eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan, mürettibin ve kaleme alındığı dönemin şiir zevkini yansıtan derleme eserlerdir. Bu itibarla edebiyat tarihimiz bakımından mecmuaların; şüara tezkireleri, divan ve mesnevi tarzındaki edebî eserlerden sonra değerlendirilmesi gereken önemli kaynaklar olduğu bir gerçektir. Mecmualar sayesinde edebiyat tarihindeki bazı bilgileri doğrulamak, bazı şiirlerin eksikliklerini tamamlamak ve bazen de divan edebiyatıyla ilgili yeni bilgiler tespit etmek mümkündür.

Mecmuaların bir diğer önemli özelliği de metin teşkili sırasında araştırmacılar için değerli bir kaynak olmasıdır. Bilindiği gibi özellikle divan metinleri oluşturulurken izlenen klasik yöntemlere göre nüshaların bir araya getirilmesinin ardından çeşitli kriterlere göre (müellif hattı, istinsah tarihi, şiir hacmi vb.) ana nüsha belirlenir ve nüshaların seçerisi kurulur. Daha sonra tenkitli metin oluşturularak mümkün olduğu kadar müellifin kaleminden çıkmış asıl metin ortaya konulmaya çalışılır. Ahmed Ateş'in ifadesiyle metin tenkidi, orijinali aramak ve ona ulaşmak için kullanılan vasıtaların ve takip edilen yolun tamamını ifade etmektedir.¹

Bu çerçevede metin tenkidi çalışmalarında mecmuaların önemi azımsanamayacak ve gözardı edilmeyecek kadar önemlidir. Mecmualardaki şiirlerin, şairin bir şekilde divan nüshalarına girmemiş veya tespit edilemeyen nüshalardan kaynaklanan eksik şiirleri temine yardımcı olacağı unutulmamalıdır.

Bu kapsamda edebiyat tarihimiz bakımından önemli kaynaklardan olan mecmualar, aynı zamanda tertip edildiği dönemin edebî zevkini de ortaya koyan antoloji niteliğinde eserlerdir. Özellikle son dönemde divan edebiyatı ile ilgili yapılan akademik çalışmalarla mecmuaların birçoğu, günümüz harflerine aktararak bilim dünyasına kazandırılmıştır, ancak hâlâ gün ışığına çıkarılmamış pek çok eser

¹ Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: VII-VII, 1942, s. 255.

de bulunmaktadır. Bu eserlerin araştırılması ve gün ışığına çıkarılmasının kültür ve edebiyat dünyamıza büyük katkı sağlayacağı âşikârdır.

Yukarıda ifade edilen sebeplerden hareketle Taksim Atatürk Kitaplığı K.700 numarada kayıtlı olan mecmuanın günümüz harflerine aktarılması suretiyle bu konuda yapılan çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmıştır. Söz konusu mecmuanın, tezimize konu olan kısmı 49b-104b varakları arasındadır. Çalışmada mecmualarla ilgili genel bilgiler verildikten sonra mecmuanın ilgili sayfa aralıklarının tavsifi ve muhtevası hakkındaki veriler, tablolar ile birlikte ortaya konulmuştur. Ardından metin, transkripsiyonlu olarak günümüz alfabesine aktarılmıştır. Ayrıca mecmuanın incelenmesinden elde edilen bilgiler, sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Edebiyat tarihimize katkı sağlamasını temenni ettiğimiz bu çalışma esnasında fedakârlığı ve can yoldaşlığıyla beni yalnız bırakmayan eşim Hakan KANTIK'a müteşekkir olduğumu ifade etmek istiyorum. Tez çalışmalarım sırasında bilgisiyle yolumu aydınlatan, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren; fikir, tutum ve eylemleri ile her daim kılavuzluk eden değerli hocam Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ'a hoşgörü ve sabrından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Hafize KANTIK

SİVAS-2019

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ.....	vii
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	ix
ÖZET.....	xi
GİRİŞ	1
Mecmua.....	1
Mecmuaların Önemi.....	2
Mecmuaların Tasnifi	3
1. TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (49b-104b VARAKLARI ARASI) TANITIMI	7
1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri	7
1.2. 49b-104b Varak Muhtevası.....	7
1.3. 49b-104b Varakları Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri....	13
2. TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (49b-104b VARAKLARI ARASI) (TRANSKRİPSİYONLU METİN).....	57
SONUÇ	161
KAYNAKÇA.....	165
ÖZ GEÇMİŞ	171

KISALTMALAR

AKMY:	Atatürk Kùltür Merkezi Yayınları
b.	: bin
bk.	: bakınız
C.	: cilt
d.	: doğum tarihi
haz.	: hazırlayan
ö.	: ölüm tarihi
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzer(ler)i
vd.	: ve diğçer(ler)i
vs.	: ve saire
Yay.	: Yayınevi/Yayınları
yy.	: yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması 9

Tablo 2 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Nazım Şekillerine Göre Sayıları 12

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ (آ) Ā, ā	ض Ẓ, ẓ / Ḍ, ḍ
أ (أ) A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü	ط T, t
ب B, b	ظ Z, z
پ P, p	ع ʿ
ت T, t	غ Ğ, ğ
ث S, s	ف F, f
ج C, c	ق K, k
چ Ç, ç	ك K, k / G, g / Ń, ñ
ح H, h	ل L, l
خ ħ, ħ	م M, m
د D, d	ن N, n
ذ Z, z	و V, v / Ū, ū / Ŭ, ŭ / O, o / Ö, ö
ر R, r	ه H, h / a, e
ز Z, z	لا lā
ژ J, j	ی Y, y / I, ı / Î, î
س S, s	ء ʾ
ش Ş, ş	
ص Ş, ş	

ÖZET

Mecmualar, muhtevası itibarıyla divan edebiyatının önemli ürünlerindedir. Özellikle şiir mecmuaları; tertip edildikleri dönemin şiir zevkini yansıtmaları ve ilerleyen dönemlerde şairlerin ne kadar rağbet bulduğunu göstermesi bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Ayrıca mecmuaların bir diğer önemli özelliği de metin teşkili sırasında araştırmacılar için değerli bir kaynak olmasıdır. Bu bakımdan mecmuaların günümüz alfabesine aktarılması edebiyat tarihimiz açısından önemlidir.

Tezimize konu olan mecmua, Taksim Atatürk Kitaplığı K.700 numarada kayıtlı olan yazmadır. Mecmuanın çalışmamıza konu olan kısmı 49b-104b varakları arasındadır. Çalışmamızda genel olarak mecmualar ve incelememize konu olan eser ile ilgili bilgilerin ardından mecmuanın transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Mecmualar dîvânlarda bulunmayan şiirlerin tespit edilmesi, eksik bulunan şiirlerin tamamlanması, dîvânı olmayan bir şairin şiirlerinin ya da kayıp bir eserin ortaya konması bakımından değerli kaynaklardır. Üzerinde çalışma yaptığımız mecmuanın bu hususlar açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Eski Türk Edebiyatı, Mecmua, Yazma, Metin ve İnceleme

ABSTRACT

Journals, content-wise, are vital products of Divan Literature. Poetry journals are especially important regarding their ability to reflect the taste of poetry of the period which those journals are published; and, in later years, to show how much vogue poets face. Journals also serve as crucial sources for researches during text formations. Thus, it is critical for our literary history to transfer journals to the present-day alphabet.

The journal subjected in this thesis is the manuscript registered at Taksim Atatürk Library, num. K.700. Between the leaves 49b - 104b of the journal is subjected to our study. General information about journals and the subject of our study will be discussed, which will be followed by the transcribed text of the journal.

Journals are significant considering the determination of poems which have not been founded in divans, completing the missing parts of poems, putting forth a missing work of art or the poems of poets without a divan. We believe the subject of our study is important in terms of those points.

Keywords: Old Turkish Literature, Journal, Manuscript, Text and Examination

GİRİŞ

Mecmua

Sözlükte dağınık şeyleri bir araya getirmek, derlemek anlamındaki Arapça cem masdarından türemiş olan mecmua ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz:

Toplamak, derlemek, bir araya getirmek anlamlarında kullanılan mastardan yapılan mecmu toplanmış, derilmiş demektir. Bu kelimenin müennesi ise mecmuadır, anlamı da toplanıp biriktirilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş yazma kitaptır.²

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve büyüklüklerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.³

Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve düzenlenmiş şeylerin hepsi. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi.⁴

Bugün mecmua denince, belli aralıklarla yayımlanan ve içinde hemen hemen aynı konudan yazıları barındıran bir çeşit yazılar topluluğu akla gelir. Klasik Türk edebiyat içinde mecmuayı bugünkü anlamıyla düşünmek yanlıştır. Yüzyıllar boyunca gerek edebiyat sahasına gerekse diğer dallara çok büyük katkılarda bulunan mecmua genellikle kişilerin beğenilerini yansıtan bir not defteri olarak düşünülmüştür. O defter bitince de mecmua dediğimiz şey ortaya çıkmıştır. Çok düzgün ve itina ile hazırlanmış mecmualar olduğu gibi çok dağınık hatta kâğıdının boyutları renkleri birbirine uymayan, sayfaları karışmış mecmualara da rastlanır. Bu da derleyicinin mecmuasına daha sonra eklemeler yaptığını gösterir. Hatta bu arada yazı karakterinin de değiştiği yani mecmuanın el değiştirdiği de olur.⁵

² Günay Kut, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s.170.

³ Mustafa Uzun, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi*, C.28, TDK Yay., Ankara 2003, s. 265.

⁴ Ferit Devellioğlu, “Mecmua”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2011, s.689.

⁵ Günay Kut, “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s.170.

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil tür özelliği kazanması 15. yüzyıldan itibaren başlamış, 16. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür.

Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü hâline gelmiş olan genel özellikleri ve muhtevaları dikkate alınarak “Mecmû‘atü’l-eş‘ar, Mecmû‘a-i ed‘iye, Mecmû‘atü’l-münşeât” vb. şekillerde adlandırılmıştır. Ancak birtakım mecmualar muhtevalarının yanında tertipleycilerinin ünlü ve güvenilir kişiler olması dolayısıyla onların adlarıyla da anılmıştır. Mesela Feridun Ahmed Bey’in Münşeâtü’s-selâtin’i ikinci baskısında Feridun Bey Münşeâtı, Osmanlı musikişinaslarından Hâşim Bey’in düzenlediği Mecmû‘a-i Kârhâ ve Nakşhâ ve Şarkiyyât da Hâşim Bey Musiki Mecmuası adıyla yayımlanmıştır. Özel bir adı olan bazı mecmuaların naşirlerin verdiği farklı bir adla basıldığı görülmektedir. Asıl adı Ezhâr-ı Efkâr olan ve Muallim Nâcî’ye ait olduğu da öne sürülen Muhammed Muzaffer Mecmuası gibi. Bunların dışında Arapça, Farsça, Türkçe yahut mülemma başlıklar taşır: Mecmû‘atü’l-kübrâ mine’l-kasâidi’l-fuhrâ fî hakkı nebiyyinâ Muhammedeni’l-büşrâ aleyhi salevatullâhi ve selâmühü’l-uzmâ gibi. Bu arada adında mecmua kelimesi ve türevleri geçmediği ancak mecmua özelliklerine sahip olduğu anlaşılan örnekler de vardır. Bunlara, kısaca Menâkıb-ı Kethüdâzâde adıyla tanınan mecmua türüne dahil edilebilecek özellikler taşıyan Kethüdâzâde Mehmed Arif Efendi Mecmuası olarak anılan derleme örnek verilebilir.⁶

Mecmuaların Önemi⁷

1. Tanınmayan şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Tanınmış şairlerin bilinmeyen, dîvânlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

⁶ Mustafa Uzun, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi*, C.28, TDK Yay., Ankara 2003, s. 265-268.

⁷ Mehmet Gürbüz, Mecmualar,

<http://m.mecmualar.tr/gg/Mecmular-ve-C.oe.nkler-Hakk%26%23305%3Bnda-Genel-Bilgiler.htm>

kaynağından faydalanılmıştır. Erişim Tarihi [26. 03. 2019].

3. Dîvânı olan şairlerin dîvânında olmayan ya da eksik olan şiirlerine mecmualar aracılığıyla ulaşabiliriz. Şiirler arasındaki nüsha ve beyit farklılıklarını tespit edebiliriz.

4. Mecmualar aracılığıyla, bilinmeyen ya da bilindiği hâlde henüz ele geçmeyen eserlere de rastlamak mümkündür.

5. Mecmualarda henüz örneğine rastlanmamış nazım şekillerini, kafiye tiplerini ya da aruz kalıplarını bulabiliriz.

6. Mecmualarda zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgilere ulaşmak mümkündür. Hayatı hakkında hiçbir bilgi bulunmayan şairler için düşürülmüş tarihlere ve bununla birlikte şairlerin hayatıyla ilgili der-kenarlara düşülmüş önemli notlara rastlayabiliriz.

7. Mecmuaların boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların der-kenarlarında gizli ilimlere dair notlar, çeşitli dualar, ilaç yapım tarifleri gibi bilgilere de ulaşmak mümkündür.

8. Mecmualar yazıldığı dönemin edebî zevklerini, edebî tercihlerini yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasıyla devrin müşterek anlayış ve zevkini kavrayabiliriz.

Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaların şekil, tür ve muhteva bakımından değerlendirilmesiyle farklı tasnif çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

A. Agah Sırrı Levend'in Tasnifi⁸

1. Nazire Mecmuaları
2. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları
3. Türü Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecmualar
4. Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmualar

⁸ Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1998, s. 166-167.

B. Günay Kut'un Tasnifi⁹

1. Nazire Mecmuaları
2. Seçme Şiir Mecmuaları (mecmua-i eş'âr, memûa-i devâvîn)
3. Aynı Konu İle İlgili Eserlerin Bir Araya Gelmesi İle Oluşan Mecmualar (mecmua-i ed'ıye, mecmua-i tevârîh)
4. Karışık Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce ve Belli Kişilerce Hazırlanmış Mecmualar

C. Mehmet Gürbüz'ün Tasnifi¹⁰

1. Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları (gazel mecmuaları, kasıde mecmuaları, müstezad mecmuaları, matla mecmuaları gibi farklı nazım şekillerinden oluşan mecmualar)
2. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları (Tarih mecmuaları, muamma mecmuaları, na't mecmuaları, medhiye mecmuaları, lugaz mecmuaları, şehrengiz mecmuaları ve farklı nazım şekillerinden oluşan mecmualar)
3. Nazire Mecmuaları
4. Şairlerin Aidiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecmualar
5. Bir Mensubiyet Esası Gözetmeksizin Belirli Şairlerin Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmualar

D. Atabey Kılıç'ın Tasnifi¹¹

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından

1.1 Cönkler

1.2 Mecmualar

1.2.1 Tertip durumuna göre mecmualar

1.2.1.1 Mürettep mecmualar

⁹ Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, Dergâh Yay., İstanbul, 1986, s. 170-174.

¹⁰ Mehmet Gürbüz, "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", (Haz. Hatice Aynur vd.) *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul, 2012, s. 99-113.

¹¹ Atabey Kılıç, "Mecmua Tasnifine Dair", (Haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012, S.75-96.

- 1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmualar
- 1.2.2 Mürettep durumuna göre mecmualar
 - 1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmualar
 - 1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmualar
- 1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar

2. Şekil bakımından

2. 1 Manzûm metinler mecmuaları

- 2.1.1 Kasîde mecmuaları
- 2.1.2 Gazel mecmuaları
- 2.1.3 Nazîre mecmuaları
- 2.1.4 Mu'ammâ mecmuaları
- 2.1.5 Manzûm lugât mecmuaları
- 2.1.6 İlâhî mecmuaları
- 2.1.7 Şehrengiz mecmuaları
- 2.1.8 Na't mecmuaları
- 2.1.9 Hilye mecmuaları
- 2.1.10 Mi'râciye mecmuaları
- 2.1.11 Matla mecmuaları
- 2.1.12 Mersiye mecmuaları
- 2.1.13 Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmualar
- 2.1.14 Güfte mecmuaları
- 2.1.15 Müstezâd mecmuaları
- 2.1.16 Târîh mecmuaları
- 2.1.17 Musammat mecmuaları
- 2.1.18 Kıt'a ve rubâ'î mecmuaları
- 2.1.19 Dîvân mecmuaları

2.2 Mensur metinler mecmuaları

- 2.2.1 Lugaz mecmuaları
- 2.2.2 Fetva mecmuaları
- 2.2.3 Tefsîr mecmuaları
- 2.2.4 Şerh mecmuaları

2.2.5 Sakk mecmuaları

2.2.6 Mekân tasvirlerini içeren mecmualar

2.2.7 Münşe'ât mecmuaları

2.2.7.1 Derleme münşe'at mecmuaları

2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'ât mecmuaları

2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları

2.3.1 Fevâid mecmuaları

2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmualar

3. Dil bakımından

3.1 Arapça mecmualar

3.2 Farsça mecmualar

3.3 Türkçe mecmualar

3.4 Çok dilli mecmualar

4. Muhteva bakımından

4.1 Din

4.2 Tasavvuf

4.3 İlm-i nücûm / fal ve remil

4.4 Hikâye / latife

4.5 Hezel ve hiciv

4.6 Edviye

4.7 Mûsikî

4.8 Hat ve kitâbet

5. Şahısların Tertip Ettiği ve Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmualar

Tezimize konu olan mecmuaya tasnif açısından bakılacak olursa, mecmuada farklı nazım şekillerinden oluşan seçme şiirler bulunmaktadır. Bu özelliği dolayısıyla mecmuayı Seçme Şiir Mecmuaları kategorisi altında değerlendirebiliriz.

1. TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (49b-104b VARAKLARI ARASI) TANITIMI

1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri

Mecmua, Taksim Atatürk Kitaplığı K.700 numarada kayıtlıdır. Mecmuanın mürettibi ve müstensihî belli değildir. Yazı türü nesihdir ve şiir başlıkları kırmızıdır. Varak sayısı 106'dır. Çift sütun hâlinde yazılmıştır. Her bir sütunda 10 satır bulunmaktadır.

Mecmuadaki şiirlerin hemen hepsinde başlık kullanılmıştır. Bu başlıklar “Gazel-i Nâbî Taḥmîs-i Nâzım, Gazel-i Necîb Efendi Taḥmîs-i Şâḥîb Efendi, Mu‘aşer-i Şenâ’î” gibi şairlerin isimleri ve nazım şekilleriyle birlikte oluşturulmuştur. Mecmuada gazel, kasîde, tahmîs, terkîb-i bend, terci‘-i bend, müsemmen, muhammes, ilahî gibi şiir türlerine yer verilmiştir. Sayı olarak incelendiğinde gazel, kasîde ve tahmîslerin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. 8 gazel, 14 kasîde ve 18 tahmîse yer verilmiştir. Ayrıca 2 müsemmen, 1 muhammes, 1 ilahî, 3 terci‘-i bend ve 3 terkîb-i bendin olduğu da tespit edilmiştir.

Mecmuanın tertibinde müstensihînin herhangi bir sıralama yapmadığı ve şiirlerin karışık olarak sıralandığı görülmektedir. Şairler 15.yy ile 18.yy arasında yer almaktadır. Bazı şiirlerin şairleri tespit edilememiştir. Bu şairlerin kısa biyografileri verilirken hakim yüzyıllar dikkate alınmıştır.

1.2. 49b-104b Varak Muhtevası

Mecmuanın tezimize konu olan 49b-104b varakları arasında 35 şaire yer verilmiştir. Nazım şekilleri olarak 8 gazel, 14 kasîde, 18 tahmîs, 3 terkîb-i bend, 3 terci‘-i bend, 1 muhammes, 1 ilahî, 2 müsemmen bulunmaktadır. Şiirlerin başlıklarında genel olarak Arapça ve Farsça ibareler kullanılmıştır. Bu başlıklarda genellikle şairlerin isimleri verilmiştir. Şiirin şairini belli etmek amacıyla kasîdenin başına Gufte‘-i Nâbî Efendi Raḥmetullâh-ı ‘Aleyh, Mûnâcât-ı Naḥîfî Efendi El-

Merhûm gibi ibareler yerleştirilmiştir. Gazel ve diğer türlerde ise Nuṭṭa-i Nesîmî Raḥmetu 'ullâhu ' Aleyh , Na' t-1 Şerîf-i Hâfîz Merhûm, Taḥmîs-i ' Âlî Efendi, Ğazel-i ' Ubeydî Taḥmîs-i Rûḥî Bağdâdî gibi ifedeler kullanılmıştır.

Tezimize konu olan mecmuanın ilgili sayfaları arasında en çok gazel, kaside ve tahmis türüne yer verilmiştir. Toplam 8 gazel, 14 kaside ve 18 tahmis bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir:

(57b) Nuṭṭa-i Nesîmî Raḥmetu 'llâhu ' Aleyh, Nesîmî'nin gazelidir.

(58a) Na' t-1 Şerîf-i Gufte-i Şinâsi Çelebi, Şinâsi'nin gazelidir.

(78a) Ğazel-i Bâķî Taḥmîs-i Cinânî, Bâķî'nin gazeline Cinânî tahmis etmiştir.

(81b) Ğazel-i Murâd Taḥmîs-i Bâķî Efendi, Murâd'ın gazeline Bâķî tahmis etmiştir.

(71a) Ğazel-i ' Âlî Taḥmîs-i Nazîm Efendi, Âlî'nin gazeline Nazîm tahmis etmiştir.

49-104b varakları arasının muhtevası hakkında bilgiler aşağıda tablolar hâlinde verilmiştir:

Tablo 1 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

Sayfa Numarası	Şair/ Şairler	Nazım Şekli	Şiir Sayısı	Beyit/Bent Sayısı	Şiirin Başlığı
49b	Nābī	Kaşide	1	143 beyitlik	Güfte 'i Nābī Efendi Raḥmetullāh-ı ' Aleyh
56b	Selāmī	Kaşide	1	17 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Nuṭqa-i Selāmī Efendi
57b	Nesīmī	Ġazel	1	11 beyitlik	Nuṭqa-i Nesīmī Raḥmetu 'llāhu ' Aleyh
58a	Şināsī	Ġazel	1	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şināsī Çelebi
58b	Şināsī	Kaşide	1	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şināsī Çelebi
59a	Şināsī	Kaşide	2	6 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şināsī Çelebi Merḥūm
	Şināsī	Kaşide	2	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şināsī Çelebi Merḥūm
59b	Şābit	Muhammes	1	13 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şābit Efendi
60a	Necīb	Ġazel	1	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Necīb
60b	Nādirī	Kaşide	1	45 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Nādirī El-Merḥūm
62b	Şehrī	Ġazel	1	18 beyitlik	Der-Na' t-1 Şerif-i Güfte-i Şehrī El-Merḥūm
63b	Şirī	Müsemmen	1	20 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Şirī Merḥūm
64b	Naḥīfī	Ġazel	1	5 beyitlik	Münacāt-ı Naḥīfī Efendi El-Merḥūm
65a	Ḥāfız	Ġazel	2	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Ḥāfız Merḥūm
	Hāfız	Ġazel	2	5 beyitlik	Na' t-1 Şerif-i Ḥāfız Merḥūm

65b	Şināsī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Taḥmīs-i Şināsī Merḥūm
66a	Rāzī	Kaşīde	1	36 beyitlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Rāzī Efendi El-Merḥūm
68a	Şināsī	Kaşīde	1	26 beyitlik	Vaşf-ı Resūl-i Ekrem Güfte-i Şināsī
69a	Şināsī	Kaşīde	1	35 beyitlik	Vaşf-ı Resūl-i Güfte-i Şināsī
71a	Naẓīm	Taḥmīs	1	7 bendlik	Ġazel-i ‘ Ālī Taḥmīs-i Naẓīm Efendi
72a	Naẓīm	Taḥmīs	1	9 bendlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Güfte-i Rüşenī Taḥmīs-i Naẓīm Efendi
73a	Naẓīm	Kaşīde	1	11 beyitlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Güfte-i Naẓīm Efendi
73b	Naẓīm	Kaşīde	1	10 beyitlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Güfte-i Naẓīm Efendi
74b	Naẓīm	Kaşīde	1	5 beyitlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Güfte-i Naẓīm Efendi
74b	Ḥamdī	Tercī‘ -i Bend	1	30 beyitlik	Na‘ t-1 Şerīf-i Güfte-i Ḥamdī Efendi Raḥmet ‘ullāhi ‘ Aleyh
76a	Ḳıyāsī	Terkib-i Bend	1	28 beyitlik	Kaşīde-i Der Keyfiyyet-i Ḳıyāsī Sipīhr-i Kec-Reftār
77a	‘ Ubeydī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Muḥibbī Taḥmīs-i ‘ Ubeydī
78a	Cinānī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Bākī Taḥmīs-i Cinānī
78b	Kelīmī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Behçetī Taḥmīs-i Hilmī Efendi
79a	Bākī	Taḥmīs	1	6 bendlik	Ġazel-i Necātī Taḥmīs-i Bākī
80a	‘ Ālī	Ġazel	1	20 beyitlik	Mümeyyiz ‘ Ālī Efendi
81a	Muṭī‘ ī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Şāḥidī Taḥmīs-i Muṭī‘ ī

81b	Bākī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Murād Taḥmīs-i Bākī Efendi
82a	Emrī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Neṣāṭī Taḥmīs-i Emrī
83a	İshāk	Taḥmīs	1	5 bendlik	Taḥmīs-i İshāk Efendi
83b	‘Ālī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Taḥmīs-i ‘Ālī Efendi
84a	Zemīnī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Taḥmīs-i Zemīnī Efendi
85a	Zīhnī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Bākī Taḥmīs-i Zīhnī
85b	Sāmī	Terkīb-i Bend	1	104 beyitlik	Terkīb-i Bend-i Sāmī Efendi Naẓīre-i Rūḥī Bağdādī
90b	Naẓīm	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Nābī Taḥmīs-i Naẓīm
91b	Şāḥib	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i Necīb Efendi Taḥmīs-i Şāḥib Efendi
92a	‘Abdullāh	Kaşīde	1	31 beyitlik	Kaşīde-i Be-Şārīh-i Menevī Şerīf Kara ‘Abdullāh Efendi
93b	Siyāhī	Taḥmīs	1	3 bendlik	Ġazel-i Na‘īmī Taḥmīs-i Siyāhī
94a	Rūḥī Bağdādī	Taḥmīs	1	5 bendlik	Ġazel-i ‘Ubeydī Taḥmīs-i Rūḥī Bağdādī
94b	Naḥīfī	Kaşīde	1	56 beyitlik	Der-Nuṭḡ-ı Naḥīfī Raḥmetullāhi ‘Aleyh
97b	Veysī	Terkib-i Bend	1	54 beyitlik	Tevbe Nāme-i Siyer-i Veysī Efendi Raḥmetullāhi ‘Aleyh
100a	Şāhidī	Tercī‘-i Bend	1	30 beyitlik	Nuṭḡ-ı Şāhidī Berā-yı Bend-i Sālik
101b	Eşrefzāde Rūmī	İlahī	1	15 beyitlik	Eşrefzāde-i Rūmī Kāddese Sırrahu ‘l-‘Azīz
102b	Şenā‘ī	Tercī‘-i Bend	1	45 beyitlik	Mu‘aşer-i Şenā‘ī
104b	Dede Rūşenī	Ġazel	1	2 beyitlik	Min Te‘līf-i Dede Rūşenī Raḥmetullāh

Tablo 2 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Nazım Şekillerine Göre Sayıları

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kasîde Sayısı	Tahmîs Sayısı	Terkiib-i Bend Sayısı	Tercef -i Bend	Müsemmen Sayısı	Muhammes	İlahî
Abdullah		1						
Alî			1			1		
Bâkî			2					
Cinânî			1					
Dede Ömer Rüşenî	1							
Emrî			1					
Eşrefzâde Rumî								1
Hâfız	2							
Hamdî					1			
İshâk			1					
Kelîmî			1					
Kıyâsî				1				
Mutî'î			1					
Nâbî		1						
Nâdirî		1						
Nahîfî	1	1						
Nazîm		3	3					
Necîb	1							
Nesîmî	1							
Râzî								
Rûhî Bağdâdî			1					
Sabit							1	
Sâhib			1					
Sâmî				1				
Senâ'î					1			
Selâmî		1						
Siyahî			1					
Şâhidî					1			
Şehrî	1							
Şinâsî	1	5	1					
Şîrî						1		
‘Ubeydî			1					
Veysî				1				
Zemînî			1					
Zihnî			1					

1.3. 49b-104b Varakları Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

Tezimize konu olan 49b-104b varakları arasındaki şairler 15.yy ile 18.yy arasında yer alan şairlerdir. Bu şairlerden Bâkî, Eşrefoğlu Rûmî, Nâbî, Emrî gibi meşhur olan şairlerin dîvânlarına ulaşarak kısa biyografileri hakkında bilgi verilmiştir.

Fakat ikinci bir grupta Hamdî, Hâfız, Sâmi gibi şairlerin şiirlerinin hangi şaire ait olduğunu tespit edilemediği için mecmûanın hakim yüzyılları arasındaki aynı mahlası taşıyan şairlerin hepsinin kısa biyografilerine yer verilmiştir.

ABDÎ, Abdullah Çelebi (d.??-ö.1086/1675)¹²

Asıl adı Abdullah olan Abdî, İstanbul'da doğdu. Abdullah Abdî Çelebi, çağının yeni ilimlerini Sâmi Yûnus Bey'den öğrenerek gençlik döneminde iyi bir tahsil aldı. Kaynaklarda doğum tarihi hakkında bilgi bulunmayan Abdullah Abdî Çelebi'nin ölüm tarihi ise 1086 / 1675 olarak zikredilir. Asrın şairleri arasında ismi anılan Abdî Çelebi'nin edebî şahsiyeti hakkında da yeterli bilgi bulunmamaktadır.

ALÎ/ÇEŞMÎ, Gelibolulu Mustafa (d.948/1541-ö.1008/1600)¹³

Gelibolu'da doğmuştur. Edebiyatımızda Urfalı Nâbî, Manisalı Birrî gibi mahlasıyla doğum yeri birleştirilerek anılan şairlerdendir. Beş yaşında okula başlamış ve dokuz yaşındayken Habîb-i Hâmidî ve Sürûrî'den tefsir ve fıkıh dersleri almış; on altı yaşında İstanbul'a giderek Rüstem Paşa, Haseki ve Semaniye medreselerinde eğitim görmüştür.

Eğitimi tamamlandıktan sonra Alî ilmiye sınıfına yönelmiştir. 1558'de Kanûnî'nin şehzadelerinden Selim'in yanında bürokrasiyle ilgilenmiş, 1563 yılına

¹² Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000.

¹³ İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divânları'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1999.

kadar şehzadenin yanında çalışan Ali daha sonra Selim'in sarayından ayrılarak Şam, Mısır, Bosna gibi yerlerde bulunmuştur. Erzurum, Halep, Bağdat gibi yerlerde defterdarlık yapmıştır. 1586 yılında Bağdat'tan ayrılarak İstanbul'a gelmiştir.

Alî, pek çok sıkıntılar çekmiş ve çok haksızlığa uğramıştır. 40 yaşlarında kendi devir ve toplumu hakkında karamsar duygulara kapılmış ve bu durum 50 yaşlarında giderek artmıştır. Bu karamsar ruh hali eserlerine yansımıştır. 1585 yılında Bağdat Mal Defterdarı olan Alî, 1591 yılına kadar herhangi bir göreve atanmamıştır.

Alî, 53 yaşındayken 1593 yılında Gelibolu'ya dönmüştür. Gelişini kutlamak ve dostlarına bir armağan sunmak amacıyla divanlarından 100 gazel seçmiş ve *Sadef-i Sad-Güher*'i oluşturmuştur. Yine aynı şekilde 100 matlaı toplayarak da *Gül-i Sad-Berg*'i oluşturmuştur.

III. Mehmed'in tahta çıkışı onu yeniden umutlandırmıştır. *Künhü'l-Ahbâr* adlı tarih kitabını yazmak için kaynakların bulunduğu Kahire'ye gitmesi gerekmektedir. Bu yüzden buranın defterdarlığını istemiştir ancak bu isteği gerçekleşmemiştir. Sonraki görevleri Yeniçeri katipliği (Temmuz 1592) Sivas defterdarlığı, Amasya sancakbeyliği (1595) Kayseri sancakbeyliğidir (1596). Alî, son olarak Cidde Sancakbeyliği görevindeyken orada vefat etmiştir. Mezarı belli değildir.

Eserleri:

A. Edebî Eserleri:

Câmiü'l-Buhur Der Mecâlis-i Sur, Dakâiku't-Tevhîd, Hulâsatü'l-Ahvâl, Maâlimü't-Tevhîd, Gül-i Sad-Berg, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Mecmau'l-Bahreyn, Mihr ü Mâh, Mihr ü Vefâ, Nikâtü'l-Hâl, Riyâzü's-sâlikîn, Subhatü'l-Abdâl, Subhatü'l-Înâbe, Tuhfetü'l-Uşşâk ve Dîvânları,

B. Tarihî Eserleri:

Câmiü'l-Kemâlât, Fursatnâme, Fusûlü'l-Halli Ve'l-Akd ve Usûli'l-Harci ve'n-Nakd, Halatü'l-Kâhire Mine'l-âdâti'z-Zâhire, Heft Meclis, İstidânâme, Künhü'l-Ahbâr, Menâkıb-ı Hünerverân, Menşeu'l-Înşa, Mirâtü'l-Avâlim, Mirkâtü'l-Cihâd, Münşeât, Nâdirü'l-Mehârib, Nusretnâme, Zübdetü't-Tevârîh.

C. Diğer Konulardaki Eserleri:

Enisü'l-Kulûb, Eyyühe'l-Veled Tercümesi, Ferâidü'l-Vilâde, Hakâiku'l-Ekâlim, Hilyetü'r-Ricâl, İzzetü'l-Asr fî-Tefsîri Sûretü'n-Nasr, Kavâidü'l-Mecâlis, Mehâsinü'l-Âdâb, Menâkıb-ı Hâlil Paşa, Menâkıb-ı Şeyh Mehemedü'd-Dagî, Mevâidü'n-Nefâis Fi-Kavâidi'l-Mecâlis, Nasihatü's-Selâtin, Nevâdirü'l-Hikem, Rahâtü'n-Nüfûs, Risâle, Risâle-i Zâtü'l-Kürsî, Risâle-i Zırgamiyye, Tuhfetü's-suleha, Vâkıfnâme, Zübdetü'l-Evrâd.

D. Henüz Ele Geçmeyen Eserleri:

Bedâyiü'l-Metâli, Dürr-i Mensûre (Dürer-i Mensûre), Hac ve 'İşk risâlesi, Kenzü'l-Ahbâr, Maâyibü'l-Erzâl, Mişkât, Nüzhet veya Nüzhetü'l-Mecâlis, Râbiü'l-Manzûm, Ravza-i İrfân, Ravzatü'l-Letâif, Riyâzü'r-Rahmet, Tarih-i Üngurus ve Selimnâme.

BÂKÎ(d.933/1526-ö.1008/1600)¹⁴

Asıl adı Mahmud Abdalbâkî'dir. Bâkî küçük yaşta medrese eğitimi almaya başlamıştır. Devrin önemli isimlerinden dersler almıştır. Süleymaniye Cami medreselerinde öğrenimini sürdürürken Süleymaniye Külliyesi'nde nezaretçi olarak görevlendirilmiştir. 1555'te Nahcivan seferinden dönen Kanûnî'ye kasîde sunmuş böylece padişahın takdirini kazanmıştır.

1556 yılında Halep'e gitmiş, Halep'te dört yıl kaldıktan sonra tekrar İstanbul'a dönmüştür. Bâkî çeşitli kasîdeler yazarak hocalarına ve devrin büyüklerine sunmuştur. Şiirdeki başarısı Sultan Süleyman'ın dikkatini çekmiş ve onu medrese müderrisliğine getirmiştir. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Bir taraftan müderrislikte yükselirken diğer taraftan devrin büyük âlim ve şairlerinden olmuştur.

Bâkî'nin bu rahat hayatı padişahın ölümüne kadar sürmüştür. Sonrasında kadılık, kazaskerlik gibi görevlerde bulunsa da 40 yaşında emekliye sevk edilmiştir. Farklı medreselerde müderrislik ve Selanik'te kadılık görevinden bulunduktan sonra 1630'da ölmüştür.

¹⁴ Halûk İpekten, *Bâkî Hayatı Sanatı Eserleri*, 7. bs, Akçağ Yay., Ankara, 2010.

Eserleri:

1. *Dîvân*: Bâkî Dîvânı'nda 27 kasîde, 9 musammat, 548 gazel, 21 kıt'a ve 31 matla bulunmaktadır.

2. *Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselin*: Ahmed b.Hatib el-Kastala'nın *El-Mevâhibü'l-Ledüniyye* adlı eseri esas alınarak meydana getirilen siyer kitabıdır.

3. *Fezâilü'l-Cihâd*: Ahmed b. İbrahim'in *Meşâ'irü'l-Eşvâk* adlı Arapça eserinin tercümesidir.

4. *Fezâilü'l-Mekke*: 16. yüzyıl alimlerinden Kutbeddin Muhammed b. Ahmed *Mekkî'nin El-i'lâm Fî-Ahvâli Beledillahi'l-Harâm* adlı eserinin tercümesidir.

5. *Kırk Hâdis Tercümesi*: Eser şimdiye kadar ele geçmemiştir. Bu eser hakkında bazı kaynaklarda Bâkî'nin Hazret-i Hâlid'den rivayet olunan hadisleri topladığı kayıtlıdır.

CİNÂNÎ, Mustafa (d.??-ö.1004/1595)¹⁵

Bursa'da, Muradiye semtinde doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Yakın zamana kadar şairin isminin imlası Latin harfli kaynaklarda Cenânî şeklinde kullanılmaktaydı. Ancak şairin mahlası eserlerinde hep cennetle ilişkili olarak kullanılmıştır. Bunun yanında “*Dîvân*” üzerinde çalışmalar yapan Cihan Okuyucu tarafından, şairin isminin Cinânî olarak kullanılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Cinânî, küçük yaşta eğitim almaya başlamıştır. 966/1558'de Muallimzâde'nin yanında mülazımlık yapmış, Muallimzâde'nin Anadolu Kazaskerliğine getirilmesiyle onun kalem katipliğini yapmıştır. Bir süre Karesi kassamlığında bulunmuştur. Fakat bu kassamlık görevinin hangi tarihler arasında olduğu tespit edilememiştir. Cinânî 993/1585'te Bursa'da bulunmuş ve dersiâm olmak için imtihana girmiştir. 994/1586'da Cinânî Köseler Medresesi'ne atanmıştır. Aynı tarihte İvaz Paşa Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Fakat hangi görevinin daha önce olduğu

¹⁵ Cihan Okuyucu, *Cinânî Hayâtı, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay. No: 570, Ankara, 1994.

bilinmemektedir. 997/1588 Ula'ya kadı olarak atanmıştır. 1000/1592 yılında İstanbul'da bulunmuştur. Cinânî, 1001/1593'de de Sultan Selim Medresesi'ne atanmış olarak görünmektedir. Cinânî'nin bu görevleri genellikle düşürdüğü tarihlerden anlaşılmaktadır.

Cinânî, son olarak Bursa'da İvaz Paşa Medresesi'nde görev almış ve bu görevi bir yıl sürmüştür. 1004/1595'te vefat etmiştir. Bursa'da Hamza Bey Cami yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.

Eserleri:

Cinânî'nin dört eseri bulunmaktadır. Cinânî'nin hamse sahibi olduğu söylene de kaynaklarda henüz böyle bir kayda rastlanmamıştır.

1. Dîvân: *Dîvân*'da 41 kasîde, "mesnevî, kıt'a, letaif, lugaz, manzum mektup" bölümünde değişik konularda yazılmış 66 şiir, 108 musammat, (Farsça olanlarıyla birlikte) 211 tarih kıt'ası, 311 gazel ve 165 müfred beyit bulunmaktadır.

2. Riyâzü'l-Cinân: Cinânî'nin ilk eseridir. Mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Ahlakî ve didaktik bir eserdir.

3. Cilâü'l-Kulûb: Cinânî'nin son eseridir. *Riyâzü'l-Cinân* gibi didaktik ve ahlakî bir mesnevîdir.

4. Bedâyiü'l-Âsâr: Cinânî'nin mensur olan tek eseridir. Eserde 79 hikaye ve 20 küçük latife yer almaktadır.

EMRÎ, Emrullah (d.??-ö.983/1575)¹⁶

Edirne'de doğmuştur. Ailesi ve eğitimiyle ilgili çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Ömrünü tevliyet hizmetleriyle geçirmiş, Edirne ve İstanbul'da bulunmuştur.

Emrî hayatını kanaat içinde geçirmiş ve bundan dolayı da herhangi bir devlet büyüğünden yardım istememiştir. Emrî memurluk hayatında yükselememiştir. Bunun üzerinde Emrî'nin devlet büyüklerinin methi için şiir yazmamasının etkisi büyüktür.

¹⁶ Yekta Saraç, *Emrî ve Divânı*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1991.

Bu durum Emrî'nin bütün ömrünü sıkıntı ve yoksulluk içinde geçirmesine sebep olmuş, hayatının sonuna doğru da şuurunu kaybetmiştir. 983 (1575) yılında Edirne'de vefat eden Emrî'nin ölüm tarihini Hasan Çelebi, Gelibolulu Mustafa ve daha sonra Bursalı Mehmed Tahir 982 (1574) olarak vermişlerse de doğru değildir.

Emrî, muamma alanında Dîvân edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Bununla birlikte tarih düşürmede usta olduğu kaynaklarda nakledilmektedir.

Emrî'nin günümüze ulaşan eserleri *Dîvân*'ı ile muammalarıdır. *Dîvân*'da 2 kasîde, 581 gazel, 2 tahmîs, birer müstezat, murabba, muhammes, müsemmen ve 530'dan fazla mukatta yer almaktadır. 650'den fazla muamması vardır. Tarih düşürmedeki ustalığı bilinmektedir, ancak tespit edilebilen tarihlerinin sayısı azdır.

EŞREFZÂDE-İ RÛMÎ (d.754/1353-ö.874/1470)¹⁷

Eşrefoğlu Rûmi'nin asıl adı Abdullah'tır. Babasının adına istinaden Eşrefoğlu veya Eşrefzâde de denilmektedir.. Eşrefoğlu, 754 (M 1353)'de İznik'te doğmuştur. Ancak bu tarihin, Orhan Köprülü'nün şahsi kütüphanesinde bulunan *Menâkıb-ı Eşrefzâde* nüshasının arkasında yer alan küçük bir kayda göre, 779 (1377) tarihinin daha doğru olabileceği ileri sürülmektedir. Çünkü bu tarihin bazı kaynaklara göre, onun Hacı Bayram Velî ve Emir Sultan'la (ö:833/1429) olan münasebetlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir.

Eşrefoğlu Rûmi'nin vefatının da H.874/1470 tarihi olduğu bilinmektedir. Onu vefatından sonra yerine, kızı Züleyha ile evlenen damadı Abdurrahim Tirsî halife olarak geçmiştir. Eşrefoğlu, Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrinin sonlarıyla, yükseliş devri arasında yaşamış, ilim, irfan, irşat ve çeşitli sebeplerle yaptığı gezilerde Bursa, Ankara, Hama gibi şehirlerde bulunmuştur.

Eşrefiyye tarikatını kuran Eşrefoğlu, zâhirî ve batınî ilimleri öğrendikten sonra intisap ettiği Emir Sultan tarafından, Bayramiyye Tarikatı'nın kurucusu Ankara'da bulunan Hacı bayram Velî 'ye gönderilir. On bir sene burada riyazet ve

¹⁷ Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1999.

nefis mücadelesi yaptıktan sonra, ondan icazet alır ve İznik'e halife olarak geri döner. Bir süre sonra da Hacı Bayram Vefî'nin emri ile Abdülkadir-i Geylânî'nin evlâdından Hama'da bulunan Şeyh Hüseyin el-Hamavî'ye intisap eder. Şeyh Hüseyin, ona kısa zamanda hilafet vererek Kadiriyye Tarikatı'nın Anadolu'da kurulmasına ve yaşatılmasına memur eder.

Eşrefoğlu Rûmî; Anadolu'nun Türkleşmesi ve Türklerin İslamiyet'i hayat tarzı haline getirmelerinde rol alan ve Anadolu'da Mevlevilikten sonra Ehl-i Sünnet tarikatlarının yayılmasında emeği geçen önemli mutasavvıflarımızdan biridir. Eşrefoğlu'nun şiirlerinde Yûnus Emre tesiri kuvvetle hissedilir. Hece ve aruz veznini başarıyla kullanmış, lirik şiirler yanında didaktik manzumeler de yazmıştır. Bu ilâhîlerinden birçoğu bestelenerek, bugün dahi pek çok yerde okunmaktadır. Onun didaktik mahiyetteki mensur eserlerinde ise devrinin halk dilini en iyi bir şekilde kullanmış olması ve bu sayede tasavvufî ahlakın halk arasında yayılmasında büyük rol oynamıştır.

Eserleri

Eşrefoğlu'nun nesri, XIV-XV. yüzyıl Anadolu Türkçesinin en güzel örnekleri arasında yer alır.

1. Dîvân

2. Müzekki 'n-Nüfûs

3. Tarikatnâme

4. Delâilü 'n- Nübüyye

5. Fütüyyetnâme

6. İbretnâme

7. Ma 'zeretnâme

8. Hayretnâme

9. Münâcâtnâme

HÂFİZ, Abdülhamid Efendi (d./-ö.1208/8/1793/94)¹⁸

Hâfız, Abdülhamid Efendi Hanya'da bulunan Sultan İbrahim Han Camii imamı Hafız Mustafa efendinin oğludur. 1208 senesi Zilhiccesi'nin sonlarında /1793/1794 vefat etti. Naşî şehir dışındaki mescid haziresindedir.

HÂFİZ, Abdüllatîf/Ali, Ümmî Sinân Hâfızı (d.??-ö.1099 sonu-1100 başı/1688)¹⁹

İstanbul'da doğdu. Meşhur musikişinas Südcüzâde İsâ Efendi (ö.1037/1627)'nin oğludur. Bu sebeple Südcüzâde ismi ile tanınır. Adı Abdüllatîf'tir

Hayatını tekke ve zaviyelerde geçiren Hâfız Abdüllatîf Efendi, çıktığı hac yolculuğunda, bu vazifeyi yerine getiremeden Kahire'de öldü. Vefat tarihi, Safâyî'ye göre 1099 / 1688 sonu; Sâlim, Şeyhî'ye ve Nâil Tuman'a göre ise 1100 / 1688başı'dır. Mezarı Kahire'dedir.

Şiirlerinde Hâfız mahlâsını kullanan şairin Ayvansarâyî Vefeyâtı'nda bir *Dîvân*'ı olduğu söyleniyorsa da nüshasına bugüne kadar rastlanmamıştır.

HÂFİZ, Abdülmecidzâde Hafız Efendi (d./?-ö./?)²⁰

Hâfız Abdü'l-mecidzade'nin doğum tarihi belli değildir. Şuara tezkirelerinde adı geçmemektedir. Tezkirelerde adından söz edilmemesinin sebebini il dışına çıkmayıp bütün hayatını Antep'te geçirmiş olmasına bağlayabiliriz. 1109/1697-98 yılında kaleme aldığı *Nazm-ı Ferâ'id* adlı eserinden ve divanını istinsâh eden Bursalı Mehmet Emin'in divanının sonuna kaydettiği H.1113/M.1701 tarihinden yola çıkarak XVII. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır. *Dîvânın* üç nüshası bulunmaktadır. Şairin adı, Ali Emiri, manzum 92'de "Ayntablı Hâfız Abdü'l-Mecîd-zade", Süleymaniye

¹⁸ Orhan Kurtoğlu, *Girit Şairleri (Tezkire-i Şuara-yı Cezîre-i Girit)*, Ankara, 2006, s.53-54.

¹⁹ Haluk İpekten, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu ve T. Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB Yay., Ankara, 1998.

²⁰ Beşir Ataç, *Abdülmecidzade Hafız Divanı, İnceleme-Metin, Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2007.

Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan 27’de “Hâfız Mezîd-zade”, Konya Bölge Kütüphanesi 3375’te de “Hâfız Mezîd-zade” diye geçmektedir.

Hâfız kimi zaman lirik, kimi zaman didaktik tarzda şiirler yazmıştır. Tasavvufî yönü de oldukça kuvvetlidir. Dil bakımından divan şairlerinin geneline göre oldukça anlaşılır bir dili vardır. Hafız divan şiiri geleneği içinde değerlendirildiğinde usta şairleri kendine örnek alan ve onların yolundan gitmeye çalışan bir yapısı vardır. Hâfız etkilemekten ziyade etki altında kalan bir şairdir.

HÂFIZ-I ACEM, Hâfız, Hâfızüddin Mehmed Efendi (d./-ö.23 Muharrem 958/31 Ocak 1551)²¹

Kaynaklarda Hâfız-ı Acem olarak anılan şairin künyesi, Hâfızüddin Muhammed b. Ahmed b. Âdil Paşa’dır. Tebriz’de çağının ünlü âlimi Mevlânâ Mezîd’in yanında yetişmiştir. Yavuz Sultan Selim, Çaldıran seferi dönüşünde Amasya’da kışlarken bir ara avlanmak için Merzifon’a geldiğinde, şehrin ileri gelenleriyle birlikte kendisini karşılayan Hâfız-ı Acem’in kendisine sunduğu gazeli çok beğenerek onu çeşitli câizeler ve İstanbul’da Atik Ali Paşa Medresesi müderrisliğiyle mükâfatlandırdı.

Zamanının kalem sahiplerince geniş bilgisi bakımından devrin en üstün müderrisi sayılmış olan Hâfız-ı Acem, fıkıh ve usulü, tefsir ve kelâm ilimlerindeki eserleriyle maharetini ortaya koymuş bir müellif ve âlim olarak kabul edilmektedir. Yine devrin müellifleri, onun bu ilimlerin birer klasiği olmuş eserlere yaptığı şerh ve hâşiyelerle anlaşılması güç bahislere açıklık getirdiğini belirtirler.

Hâfız-ı Acem’in fıkıh, tefsir, kelim, matematik ve astronomi gibi çeşitli ilimlerle ilgili yazdığı te’lif, tercüme, hâşiyeler ve şerhler aşağıdaki gibidir:

1. Hâşiyetü Şerhü’l-Vikâye li-Sadri’s-Serî’a: Hanefî fıkıh âlimi Ubeydullah b. Mes’ûd el-Mahbûbî’nin, dedesi Mahmud b. Ahmed el-Mahbûbî’nin kendisi için yazdığı Vikâyetü’r-Rivâye fi Mesâilî’l-Hidâye adındaki fıkha dair kitabına Şerhü’l-

²¹ Ömer Faruk Akün, “Hâfız-ı Acem”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 15, TDV Yay., İstanbul, 1997, s.80-83.

Viḳāye adlı eseri üzerindeki bu hâşiyesi, Hâfız-ı Acem'in fıkıh sahasındaki derin bilgisini ortaya koyan ilk teliflerindendir.

2. Hâşiye alâ Şerhü'l-Misbâh: Sirâceddin Ebû Ya'kûb es-Sekkâkî'nin Miftâhu'l-'Ulûm adlı eserinin belâgat ilmine dair üçüncü kısmına Seyyid Şerîf el-Cürcânî'nin el-Misbâh adıyla yaptığı şerhe hâşiyedir.

3. Hâşiye alâ Şerh-i Miftâhü'l-'Ulûm: Sekkâkî'nin Miftâhu'l-'Ulûm'unun üçüncü kısmının metni üzerinde Hâfız-ı Acem'in çeşitli açıklamalar yaptığı bir telifidir.

4. Hâşiye alâ Şerhü'l-Mevâkıf: Seyyid Şerîf el-Cürcânî'nin Şerhü'l-Mevâkıf'ının anlaşılması güç bazı kısımlarına yaptığı bu hâşiyeyi Sultan II. Bayezid adına kaleme almıştır.

5. Risâle fi Tasvîri'l-Heyûlâ: Kelâm ilminin bahisleri içine de giren maddenin cevheri konusunu "mertebe" adını verdiği üç kademe içinde metodik bir şekilde işleyen felsefi bir eserdir.

6. Muhâkemâtü't-Tecrîd: Nasîrüddîn-i Tûsî'nin, Tecrîdü'l-keâm adlı eserine hâşiyedir. Burada Hâfız-ı Acem, Tûsî'nin eserine itirazlarda bulunmuş olan şerh ve hâşiye ustası konumundaki meşhur birçok müellife karşı, arada en küçük noktayı kaçırmamacasına red ve itirazlarını belirterek kelâm ilminin çeşitli konularını ele alır.

7. Medâyinü'l-'Ulûm: Sekiz bab üzerine tertip ettiği eserin her bir babını, fıkıhın temel kitaplarından el-Hidâye sahibi Burhâneddin el-Merginânî, tefsirden el-Keşşâf müellifi Zemahşerî, Beyzâvî, Teftâzânî ve Seyyid Şerîf el-Cürcânî gibi sekiz büyük otoriteden birine ayırarak onlara olan itiraz ve tenkitlerini açıklar.

8. Meârikü'l-ketâib fi Mebâhis Mine'l-'Ulûm ve'l-kütüb: Çeşitli ilimler ve meşhur olmuş kitaplardan bahseden ansiklopedik bir eserdir.

9. İrcâu'l-ilm ilâ Nuḳatîhi: Matematikle ilgilidir.

10. Fihrisü'l-'Ulûm: Taşkoprizâde'nin Mevzûâtü'l-ulûm'u tarzında bir ilimler ansiklopedisidir.

11. Es-Seb'atü's-Seyyâre: İlm-i hey'et ve nücûma dairdir.

12. Nuḳtatü'l-ilm: Matematiğe dair bir eserdir.

13. Risâle fi mes'ele'ti'l-ikrâr bi'd-deyn: Bu risâlede borcun borçlu tarafından ikrarı meselesi fıkıh ve usulü yönünden metodik bir şekilde işlenmektedir.

14. Dâiretü'l-Hindiyyeti'l-vâkıa fi Şerhi'l-Vikâye: Hey'etle ilgili bir risâledir.

15. Nefsetü'l-masdûr: Hâfız-ı Acem'in başından geçen tuhaf bir gönül macerasını hikâye eden eserdir.

16. Zafernâme Tercümesi: Şerefeddin Ali Yezdî'nin Timur hakkında sanatlı bir üslûpla yazdığı Farsça eserinin Türkçe'ye tercümesidir.

17. Menâkıb-ı Ali bin Ebû Tâlib: Âşık Çelebi, Hz. Ali'nin menkıbelerini bir araya getirdiğini söylediği eserin adını Hz. Ali'nin unvanlarından biri olan Ebû Türâb'a izâfeten Şâhnâme-i Ebû Turâbî olarak verir.

HÂFİZ, Hâfız Efendi (d.??-ö.930/1533-34)²²

Serez'de doğan Hâfız'ın hayatı hakkında eldeki bilgiler son derece sınırlıdır. İlimle meşguliyetini bırakarak tasavvufa yöneldi. Hoş tabiatlı, âşıkane şiirler yazan bir şair olan Hâfız'ın herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında elde bilgi bulunmamaktadır.

HÂFİZ, Hâfız Hatîb Mustafa Efendi (d.??-ö.??)²³

Hâfız Mustafa Efendi ilgili sadece *Tuhfe-i Nâilî* ve *Sâlim Tezkiresi*'nde bilgilere rastlanır. Üsküdarlıdır. Üsküdar'da Doğancılar Camii hatîbi olduğundan, Hatîb Mustafa Efendi adıyla bilinir. Kaynaklarda, şiirlerinden örnek olarak bir beyti kaydedilmiştir.

²² Haluk İpekten, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu ve T. Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB Yay., Ankara, 1998.

²³ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001, s.179.

HÂFIZ, HAYLÎ HÂFIZI (d.??-ö.1065/1654-55)²⁴

Bursa’da doğdu. Hayatı hakkında eldeki bilgiler sınırlıdır. Asıl adı Mustafa’dır. Şair Haylî Bey’in yetiştirmesi olduğu için “Haylî Hâfızı” diye tanındı. 1065/1654-55 yılında vefat etti. Safâyî, Hâfız’ın *Divân* sahibi olduğunu bildirmektedir.

HÂFIZ-I KONEVÎ (d.?-ö.950/1543)²⁵

Mevlevî bir şairdir. Hâfız mahlaslı diğer şairlerden ayırmak için tezkire müellifleri Hâfız-ı Konevî olarak tanıtır. Mesnevîhandır. İyi derecede Arapça ve Farsça bilen Hâfız, sesinin güzelliği ve hafızasının gücüyle tanındı. Kardeşi Mutî’î de şairdir.

HÂFIZ, Hâfız Mahmûd Efendi (d.??-ö.1040-45/1630-35)²⁶

Hâfız Mahmûd Efendi. Vardar Yeniceli’dir. Hayatı hakkındaki bilgiler sınırlıdır. *Tuhfe-i Nâilî*’de 1040/1630-31; Osmanlı Müellifleri’nde 1045/1635-36’da vefat ettiği kaydedilmiştir. Vardar’da Hamam yanındaki kabristanda medfundur. *Tertîb-i Zibâ* adındaki matbu ve meşhur eserin yazarıdır.

HÂFIZ, Hâfız Mustafa Çelebi (d.??-ö.??)²⁷

Asıl adı Mustafa’dır. Gümrük Kâtibi Hâfız Çelebi ve Gümrük Hâfızı olarak bilinir. Devrin nazik üsluplu şâirlerinden ve kıymetli zariflerindedir. Sohbeti hoş,

²⁴ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

²⁵ Rıvan Canım, *Latîfî Tezkiretü’ş-Şuara ve Tabsiratü’n-Nüzemâ*, AKM Yay., Ankara, 2000, s.220-221.

²⁶ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001, s.176.

²⁷ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001, s.177.

bilgili, temiz huylu, kabiliyetli bir şâirdir. Asrın şâirlerinden Bursalı Râgıb Efendi, İstanbullu Nâzım Çelebi ve Âsım Efendi'nin gazellerine naziresi olduğu kaynaklarda kayıtlıdır

HÂFİZ, Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa (d.??-ö.1041/1631)²⁸

Hâfız Ahmed Paşa, tahminen 971/1564 yılında doğmuştur. Babasının mesleğinden dolayı Müezzinzâde olarak da anılır.

1608 başlarında Cafer Paşa'nın yerine kaptan-ı derya olarak atanır. Fakat bir süre sonra bu görevden alınır. Ardından Şam Beylerbeyi olarak atanır ve burada 7 yıl valilik yapar. Daha sonra Van, Erzurum, Bağdat, Anadolu beylerbeyliklerinde bulunmuştur.

Hâfız Ahmed Paşa, asker şairlerdendir. Onun şiirlerinde de yaşamında da askerlik hep ön plândadır. Hâfız'ın divanında hiç kasidesi yoktur; ancak Sultan I. Ahmet'in şiirlerine nazire yazarken pek çok naziresinde padişahın methine yer vermiştir. Hâfız Ahmed Paşa, her şeyden önce bir nazire şairidir. Sultan I. Ahmet'in gazellerinin çoğunu tanzir etmiştir. Hâfız'ın en çok şiirlerini tanzir ettiği ikinci bir şair de Çelebi Ahmet Efendi'dir.

Şair, ayaklanan kapıkulu askerleri tarafından padişahın gözleri önünde 1041/1631 yılında linç edilerek öldürülür ve vasiyeti üzerine Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilir.

²⁹HÂFİZ, Post (d.1030?/1620?-ö.1105/1694)³⁰

“Hâfız” mahlaslı şairin adı Mehmet'tir, “Hafız Post” olarak tanınmıştır. 1030/1620'li yıllarda doğmuş olabileceği tahmin edilmektedir. Babası imam olduğu

²⁸ Orhan Fuad Köprülü, “*Hâfız Ahmed Paşa*” *İslâm Ansiklopedisi* C. 15. Türkiye Diyanet Yay., Ankara, 1997.

²⁹ Mecmuadaki “ Na' t-ı Şerif-i Hâfız Merhûm (65a) ve Na' t-ı Şerif-i Hâfız Merhûm (65b)” şiirlerinin hangi Hâfız'a ait olduğu tespit edilememiştir.

³⁰ Nilgün Doğrusöz, *Hâfız Post Mecmûasında Türkçe Güfteler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1993.

için, gençlik döneminde babasının mesleğinden dolayı “İmamzâde Mehmed” olarak tanındı

Şair Nâîlî'nin (ö. 1077/1666), himayesinde edebi bilgilerle yetişti. Şair Nâîlî ile birlikte diğer şairler ve devlet adamlarıyla tanıştı. Şiir ve müzik ile tanınmasını Esad Efendi “IV. Mehmet (1648-1687) zamanında ünlendi” diyerek belirtirler.

1691 yılında yazılan Kantemiroğlu'nun Türk müziği nazariyatı kitabında görüşlerine yer verilen Hafız Post, “Tamburî Mehmet Çelebi” olarak anılır. Hafız Post, 1105/1694'te ölür. Hafız Post'un bilinen *Mecmua-yı Güfte* adlı iki eseri vardır. “Hâfız” hem Kur'an ezberlediği için kullandığı lakab, hem de şiirlerinde kullandığı mahlaştır.

HAMDÎ, Acem-zâde Hamdî Efendi (d.??/ö.??)³¹

Bursa'da doğdu. Hayatı hakkında bilgi veren tek kaynak Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ*'sıdır. Acem asıllı bir aileye mensuptur. Hamdî'nin ölüm tarihi bilinmemektedir. Ancak şair hakkında bilgi veren ve bizzat kendisiyle görüştüğünü söyleyen Ahdî'nin, şairin ölümüyle ilgili herhangi bir bilgi vermemesinden hareketle Gülşen-i Şu'arâ'nın yazıldığı tarih olan 971/1563 yılında hayatta olduğu ve bu tarihten sonra öldüğü düşünülebilir.

Hamdî'nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında bilgi bulunmamaktadır.

HAMDÎ, Ahmed Hamdî Bedreddinzâde (d.??/ö. Ramazan 1123/Ekim-Kasım 1711)³²

Manisa'nın Turgutlu ilçesinde doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Turgutlu kasabasından Bedreddinzâde El-hac İbrahim adlı kişinin oğludur. Şeyhülislâm Minkârî-zâde Yahya Efendi'den mülâzım olduktan sonra müderrislik yaptı.

³¹ Haluk İpekten, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu ve T. Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB Yay., Ankara, 1998.

³² Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâîlî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

Kaynaklardan Sâlim Efendi Tezkiretü’ş-Şuarâ adlı eserinde Hamdî'nin edebî kişiliği hakkında değerlendirmede bulunmazken; Mehmed Sirâceddin'in *Mecma-ı Şuarâ ve Tezkire-i Üdebâ* adlı eserindeki değerlendirmeleri de nesnellikten uzaktır.

HAMDÎ, Ahmed Hamdî Çelebi (d.1030/1620-21-ö.1115/1703-04)³³

İsmi Ahmed Çelebi'dir. 1030/1620-21'de Diyarbakır'da doğdu. Memleketinin itibarlı tüccarlarından olup memleketininin şairleri ile müşaare ve münazaraları vardır. 1115/1703-04'te vefat etti. Tarih düşürmekte usta idi.

HAMDÎ, Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh, Hamdî Çelebi, Hamdullâh Ahmed Çelebi (d.853/1449-50-ö.909/1503)³⁴

Asıl ismi Mehmed Hamdullâh'tır. Meşhur mutasavvıf Akşemseddîn'in en küçük oğludur. İlk eğitimini muhtemelen babasından almıştır. Daha sonra ilmiye yoluna giren Hamdî, gençliğinde bir müddet Bursa Çelebi Sultân Mehmed Medresesinde danışmend olarak bulunmuştur. Şair daha sonra inziva hayatını tercih ederek memleketi Göynük'e yerleşmiştir.

Hamdî Çelebi doğduğu yerde 909/1503'te vefat etmiş ve babasının türbesine defnedilmiştir. Hamdî, bazı kaynaklarda hamse sahibi olarak takdim edilmekte, hatta kendisinin Anadolu'da hamse yazan ilk şair olduğu söylenmektedir. Hamdî'nin eserleri şunlardır:

1. Yûsuf u Züleyhâ : 6241 beyitten oluşan “fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün” kalıbıyla yazılmış bir mesnevîdir. 897/1491-92'de tamamlanmıştır.

2. Leylâ vü Mecnûn : Yaklaşık 4100 beyitten oluşan ve aruzun “mefâ’ilün mefâ’ilün fa’ülün” kalıbıyla yazılan bu mesnevî 905/1499-1500'te tamamlanmıştır.

³³ Mehmet Arslan, *Mecma-ı Şuarâ ve Tezkire-i Üdebâ : Mehmet Siraceddin*, Dilek Matbaacılık, Sivas, 1994.

³⁴ Ali Emre Özyıldırım, *Hamdullah Hamdî ve Divânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1999.

3. Ahmediyye : 900/1494-95 tarihinde tamamlanan eser mesnevî nazım şekliyle ve aruzun “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbıyla yazılmış olup 1337 beyitten oluşmaktadır.

4. Tuhfetü’l-Uşşâk : Aruzun “mefâ’ilün mefâ’ilün fa’ülün” kalıbıyla yazılmış olan mesnevî yaklaşık 950 beyittir. Metnin ne zaman tamamlandığı belli değildir.

5. Kıyâfet-nâme : 158 beyitten oluşan bu küçük mesnevî “fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Metnin yazım tarihi belli değildir.

6. Dîvân : Sadece 2 nüshası bulunan Hamdî Dîvânı “1’i Farsça 3 kaside, 12’si Farsça 195 gazel (şairin bazı mecmualardaki gazelleri de eklendiğinde gazel sayısı 199’a ulaşmaktadır), 1 murabba, 1 terci-bend, 4’ü Farsça 1 kıta, 2’si Farsça 3 nazım, 1’i Farsça 2’si Arapça 6 müfred ve 1 beyit”ten oluşmaktadır.

HAMDÎ, Hamdî Efendi (d.??-ö.??)³⁵

Hamdî Efendi hakkında biyografi kaynaklarında yer alan bilgiler oldukça sınırlıdır. Ayasofya Câmii’nde tarîfhânlık yapmakla tanınmıştır. Şeyh Sa’dî-i Şîrâzî’ye intisap ettiğini iddia eden Hamdî, Kınalı-zâde Hasan Çelebi’ye göre Fars edebiyatı konusunda maharet ve kudret sahibi idi. Onun eserleri ve şairlik kudreti hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi ve değerlendirme bulunmamaktadır.

HAMDÎ, Hamdî Efendi (d.??-ö.??)³⁶

Hamdî Efendi, Tireli’dir. Zanat erbabından iken sanatındaki ustalık ve zekası sayesinde devrin zarifleri arasına dahil olup okuma yazmayı öğrenmiştir. Vezinli söz söyleme kabiliyeti olduğundan nükteli ve yeni manalarla örülmüş şiirler söylemiştir. Eserleri hakkında bilgi mevcut olmamakla birlikte şiirlerinden örnek olarak birkaç beyti kaydedilmiştir.

³⁵ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

³⁶ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

HAMDÎ, Hamdullah Çelebi (d.??-ö.1095/1683-84)³⁷

İsmi Şeyhî'ye göre Hamdî, Safâyî'ye göre Hamdullah'tır. Doğum tarihi bilinmeyen şair, İstanbul'da dünyaya geldi. Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. İyi bir eğitim alarak medrese tahsilini tamamladı.

Şair meşhur Şehnâme-hânlardan biridir.1095/1683-84 senesinde vefât etti. Şiirlerinde Hamdî mahlasını kullandı. Eserleri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Hamdullah Hamdî'ye ait olduğu kesin şekilde bilinen iki gazel ve iki beyit günümüze intikal etmiştir.

HAMDÎ, Mehmed (Hamamcızâde) (d.??-ö.1107/1695-96)³⁸

İsmi Mehmed/Mehmed Hamdî'dir. Doğum tarihi bilinmeyen şair, İstanbul'da dünyaya geldi. Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Hamamcızâde lakabıyla tanındı. İyi bir eğitim alarak medrese tahsilini tamamladı. Devrinde önde gelen ulemânın birinden mülâzım oldu. 1107/1695-96 senesinde vefât etti. Şiirlerinde Hamdî mahlasını kullandı. Eserleri hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

HAMDÎ, Mehmed (İstanbullu) (d.??-ö.1106/1694)³⁹

İsmi Mehmed'dir. Doğum tarihi bilinmeyen şair İstanbul'da dünyaya geldi. Hayatı hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Rûmeli'nin çeşitli kazalarında kadılık yaptı. 1106 Rebûlâhir'inde/Kasım-Aralık 1694 vefât etti. Şiirlerinde Hamdî mahlasını kullandı. Eserleri hakkında ayrıntılı bilgi yoktur.

³⁷ Haluk İpekten, *Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KB Yay., Ankara, 1988.

³⁸ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

³⁹ Haluk İpekten, *Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KB Yay., Ankara, 1988.

HAMDÎ, Ördekzâde Osmân Hamdî Efendi (d.??-ö.1132/1719-20)⁴⁰

İstanbuldur. "Ördekzâde Osman Hamdi Efendi" diye tanındı. Yeniçeri kâtibi Yenibahçeli Ördek İsmail Efendi'nin oğludur. Osman Hamdi Efendi de babası gibi öğrenimini tamamladıktan sonra yeniçeri ocağında kâtiplik hizmetinde bulundu. Daha sonra kalyonlar defterdarı oldu.

Hayatı ve eserleri hakkında eldeki bilgiler sınırlıdır. Hat sanatının yanında şiirle de ilgilendiği söylenir. Müstakimzâde, Tuhfe-i Hattatîni'nde 1132/1719-20'de vefat ettiğini kaydetmiş ve vefatına "Efgan 1132" ibaresini tarih düşürmüştür.

HAMDÎ, Şeyh Hamdî Efendi (d.??-ö.1100/1688)⁴¹

Şeyh Hamdî Efendi hakkında kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Şair hakkında bilinenler; Üsküdar'da Rum Mehmet Paşa Camii'nde hatip olduğu ve 1100/ 1688 yılında vefat ettiği'dir.

Şeyh Hamdî Efendi'nin şiirlerinden örnek de yoktur.

⁴²HAMDÎ, Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî Efendi (d.??-ö.1105/1693)⁴³

Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî Efendi hakkında yeterli bilgi yoktur. Hakkında bilinenler Şeyh Osman Hâşimî Efendi'nin damadı olduğu ve Saçlı Emir Efendi Tekkesi'nde şeyhlik yaptığıdır.

⁴⁰ Halit Karatay, *Hattat Divân Şairleri*, Akçağ Yay., Ankara, 2008.

⁴¹ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

⁴² Mecmuadaki "Na't-ı Şerîf-i Güfte-i Hâmî Efendi Rahmet'ullâhi 'Aleyh (75a)" şiirinin hangi Hamdî'ye ait olduğu tesbit edilememiştir.

⁴³ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî, “sâ’at-i nâsût” terkininin ebced karşılığı olan 1048 / 1638 yılında vefat etti ve görev yaptığı tekkenin haziresine defnedildi. Eseleri bilinmemektedir.

İSHAK ÇELEBİ (d.-/--ö.944/1538)⁴⁴

Üsküp'te doğmuştur. Üsküp'te başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. İstanbul'da Atik Alî Paşa Medresesi müderrisliğine getirilmiştir. Ardından Edirne, Serez ve Üsküp'te müderrislik yapmıştır. 933/1526'da Edirne'deki Darulhadis Medresesi'ne ve 935/1528'de yine Edirne'deki Üç Şerefeli Medresesi'ne tayin edilmiştir. 937/1530-31'de Sahn Medresesi'ne müderris olmuştur. Şam'da da kadılık yapmıştır. Şam'da ölmüştür. Ölümü Riyâzî ve Fâizî'de 944/1538; Hasan Çelebi'de ise yanlış olarak 949/1541-42 diye kayıtlıdır.

Eserleri:

1. *Dîvân*: *Dîvân*'da 15 kasîde, 6 musammat, 2 şehrengiz, 342 gazel, 12 kıt'a ve tarih, 1 Arapça ve 10 Farsça şiir yer almaktadır.

2. *Selim-nâme*

KELİMÎ, Seyyit Musa Efendi(d.??-ö.1054 başları/1644)⁴⁵

Asıl adı Seyyit Musa'dır. Kefeli'dir. Gençliğinde İstanbul'a gelip eğitimini tamamlayarak mülazım ve kırk akça medreseden mazul oldu. Kadılık mesleğine girdi. 1054 başları/1644 vefat etti. Kefe'de bir cami ve türbe inşa ettirdi. "Bünyetü's-salat" terkinini yaptırdığı caminin yapımına tarih düşürdü. İnşa ettirdiği Kefevî Camii yanındaki türbede medfundur.

Rivayete göre İstanbul'a geldiklerinde kendisine mahlas almak için Bâkî'nin yanına uğradı. Baki: "Divanımda her beyti şah beyit olmaya layık bir gazel

⁴⁴ Ali Yıldırım, “16.yy Türk Edebiyatında Edebî Bakımdan İshâk Çelebi'nin Yeri ve Önemi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1-2, Elazığ, 1994, s.280-88.

⁴⁵ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, C. 4., Matbaa-i Âmire, İstanbul , 1890.

vardır, eğer bulup çıkarırsanız Kelîmî mahlası size lâyıktır." der. Musa Efendi de: "Müje haylin dizer ol gamze-i fettân saf saf/Gûyiyâ cenge turur nîze-güzerân saf saf" gazelini belirler. Bâkî de: "Aferîn ey Kelîmî-i nakkâd" diyerek hem mahlasını verdi. Vekâyiü'l-Fuzalâ'da mürettep Dîvân 'ı olduğu kayıtlıdır. Devrinin kaynakları Kelîmî'yi, şiir ve inşada yetenekli bulurlar.

KIYÂSÎ (d.??-ö.??)⁴⁶

Asıl adı kimi kaynaklara göre İbrahim, kimilerine göre de Kıyâsî'dir. Kastamonuludur. Şuarâ tezkirelerinde mahlasının "kıyasa aykırı" olduğu vurgulanmaktadır. Sultan II. Bayezid, Yavuz Selîm ve Kanunî dönemlerinde yaşadı. Tahsil için Kastamonu'dan İstanbul'a geldi. Tezkirelerde medrese tahsilinden sonra mülazım olmak için çok gayret ettiği, ancak nice gayretten sonra Emîr-i Gîsû veya Saçlı Emîr diye bilinen müderrisin "mevtâsından", Âşık Çelebi'nin kaydına göre Sultan Bayezid'in tavsiyesiyle mülazım olduğu yazılmaktadır. Mülazım olduktan sonra kadılık yolunu seçti. Kaynaklar sebatkâr ve istikrarlı biri olmadığını bu yüzden sık sık meslek değiştirdiğini, gâh zeamet alıp gâh sipahiliği seçtiğini, bölüğe geçtiğini kaydederler.

Uzun müddet naiplik peşinde koşan Kıyâsî, bunu başararak Eyüp ve Galata naipliğinde bulundu. Kaynaklarda kadılığı da hakkıyla almadığı ifade edilmektedir. Nitekim Latîfî de bu hemşehrisinin ilimde pek yol alamadığını, "ilminden zâid şi'ri vardır" diye latife yollu açıklar. Şuarâ tezkirelerinin hemen hepsinde Kanunî'ye bir kıt'a sunarak Şeref Medresesi'ni aldığı da kayıtlıdır. Ölüm tarihi bilinmeyen Kıyâsî'nin *Sicill-i Osmanî*'de geçen III. Murad devrinde öldüğü bilgisinin yanlış olduğu açıktır.

Âşık Çelebi Kıyâsî'nin *Divan* sahibi şairlerden olduğunu ve ayrıca remel-i müsemmen bahrinde bir İstanbul Şehrengizi kaleme aldığını kaydetmektedir. Ancak her iki eserin de bugün için bilinen bir nüshası yoktur. Kıyâsî'nin Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde iki, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda yedi adet şiiri yer almaktadır.

⁴⁶ "Kıyâsî", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5., Ankara, 1982, s.343.

MUTİ'Î, Mehmed Mutî Efendi (d.??-ö.1055/1645-46)⁴⁷

Asıl adı Mehmet'tir. İstanbul'da doğdu. Düzenli bir medrese eğitiminin ardından mülâzım oldu. Şaban 1021/Eylül-Ekim 1612'de Canbaziye Medresesi'ne, Şevval1038/Mayıs-Haziran1629'da Sekban Ali Medresesi'ne hareketle, Zilkade 1040/Haziran 1631'de Şeyhülislam Zekeriya Efendi Medresesi'ne, Cemaziyelahir 1040/Ocak-Şubat 1631'de Murad Paşa-yı Atik Medresesi'ne, Cemaziyelahir 1044/Kasım-Aralık 1634'te Sahn-ı Seman'dan birine atandı. Aynı sene Recebi/Aralık-Ocak 1634-35'te Bosna kazası mevleviyetine getirildi. Muharrem 1046/Haziran-Temmuz 1636'da ayrıldı. Muharrem 1052/Nisan 1642'de Tire kadısı oldu. Cemaziyelahir 1053/ Ağustos-Eylül 1643'te azledildi. Ölüm tarihi Safayi'de 1051/1641-42, Belîğ'de ve *Vekâyü'l-Fuzalâ* da ise 1055/1645-46 olarak geçmektedir. *Vekâyü'l-Fuzalâ* da Safayi'de belirtilen 1051/1641-42 şeklindeki ölüm tarihinden sonraki görevleri de kayıtlıdır. Bu bakımdan şairin ölüm tarihinin *Vekâyü'l-Fuzalâ* ya dayanarak 1055/1645-46 kabul edilmesi daha uygundur.

Devrinin tanınmış şairlerinden biridir. Şiirlerinde Mutî'î mahlasını kullanmıştır.

NÂBÎ, Yusuf Nâbî Efendi (d.1052/1642-ö.1124/1712)⁴⁸

Asıl adı Yusuf'tur. Eserlerinde Nâbî mahlasını kullanmıştır. Nâbî eski adı Ruha olan Urfa'da doğmuştur. Şairin düzenli bir eğitim alıp almadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. 1075/1665 yılında İstanbul'a giderek Musahib Paşa'nın dîvân kâtipliğini yapmıştır. 1672 yılında Lehistan seferine katılmıştır. Nâbî, Musahib Mustafa Paşa'nın desteğiyle 1090/1679 yılında Hac'a gitmiştir. Hac dönüşü Musahib Mustafa Paşa'ya kethüda olmuştur. 1098/1685'te Paşa'nın Kapudan-ı Deryalık göreviyle Paşa'yla birlikte Mora'ya gitmiştir. Burada bir süre kalan şair tekrar İstanbul'a dönmüştür. Musahib Mustafa Paşa'nın 1100/1687 yılında vefat etmesiyle himayesiz kalmış ve Halep'e yerleşmiştir. 1100/1687-1122/1710 yılları

⁴⁷ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

⁴⁸ Hüseyin Yorulmaz, *Divân Edebiyatında Nâbî Ekolü*, Kitabevi Yay., İstanbul, 1996.

arasında Halep'te kalmıştır. Şakâik-i Nu'mâniye yazarı Şeyhî Mehmed Efendi'ye göre Nâbî 1122/1710 yılının Ekim ayında İstanbul'a dönmüştür. Nâbî İstanbul'a döndükten sonra sırasıyla Darbhane Eminliği ile Başmukabelecilik ve Mukabele-i Süvari mansıplarına getirilmiştir. Şair Halep'ten döndükten iki yıl sonra 1124/1712 tarihinde vefat etmiştir. Nâbî'nin kabri Üsküdar'da Karacaahmet Mezarlığındadır.

Eserleri: *Türkçe Dîvân, Farsça Dîvânçe, Hayrâbâd, Hayrî-nâme, Sûr-nâme, Tuhfetü'l-Harameyn, Münşeât, Kırk Hadis Tercümesi, Zeyl-i Siyer-i Veysî, Fetihnâme-i Kamanîçe.*

NÂDİRÎ, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi (d.980/1572-ö.1036
⁴⁹Cemaziyelahir /17. 02. 1626)

Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi.Asıl adı Mehmed'dir. 980 /1572 yılında İstanbul'da doğdu.Kaynaklarda daha ziyade babasının ismi ve mahlâsıyla anılan Nâdirî'nin künyesi, "Mehmed Nâdirî bin Abdulganî bin Emîr şâh bin Bâyezîd" şeklindedir.

Zeyniler Münşi ve şairdir. *Tefsîr-ı Beyzâvî* Hâmişinde *Ta'likatı, Şerh-i Tecrîd'de Hâşiyesi, Fezâ'il-i Şâm Tercümesi, Risâle Fî-Beyân-ı Ahvâl-i Eyyâm* adlı eserleri vardır. Nâdirî, ilim ve fazilet sahibi bir aileden gelmektedir. Yetişmesinde babasının da tesiri olan Mehmed Nâdirî, şehzadelüğünde ve sultanlığında 3. Murad'ın hocalığını yapan Sadeddin Efendi'den mülâzım oldu.

Kaynaklarda Nâdirî hakkında verilen bilgiler daha ziyade onun bulunduğu resmî görevleri, tarihleriyle birlikte sıralamak şeklindedir. Hakkında tezkirelerde de fazla malûmat yoktur. Birkaç övgü cümlesi, ölüm tarihi ve şiirlerinden kısaca örneklerle yetinilmiştir.

Hayatının sonunda altı ay felçli yatan Nâdirî'nin ölüm tarihi kaynakların müştereken zikrettiği Cemâziye'l-âhir 1036 / 17.2.1626' dir. 56 yaşında vefat etti. İstanbul'da Abid Çelebi Mescidi haziresinde medfundur. Şiirlerinde bahsi geçmemekle birlikte, babasının Nakşbendî tarikatına mensub olması, Nakş-bendî

⁴⁹ Numan Külekçi, *Ganizâde Nâdirî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri Divânı ve Şehnamesi'nin Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1985.

Mevlânâ-zâde Hâce Abid Çelebi Mescid-i Şerîfde defnolunması Nâdirî'nin de bu tarîkat mensuplarından olabileceğini düşündürmektedir. Ancak Mevlânâ ve Mevlevîliğe övgü olarak yazılmış şiirlerin toplandığı bazı şiir mecmualarında Mevlevî sayılarak gazellerinden örnek alınan Nâdirî'yi Mevlevî saymak kanaatimizce uygun olmaz. Zîrâ Mevlevî şairlerin toplandığı *Esrâr Dede Tezkiresinde* de Nâdirî'ye yer verilmedi.

Nâdirî hat sanatına da vâkıf bir şahsiyettir. Ahi-zâde Abdülhalim Efendi'den temeşşuk ile sülûs, nesih, rik'a, celî ve talik hatlarında tanınmıştır. Bilgili ve kültürlü bir kimse olan Nâdirî'nin aynı zamanda geniş hayalli bir nazım üslûbuna sahip olduğunu söyleyebiliriz. Onu eserlerinde bir terkip halinde karşımıza çıkan unsurlar dîvân şâirlerinin hemen hepsinde gördüğümüz ortak hususiyetlerdir. Bu bakımdan Nâdirî'nin orijinalitesini işlediği mevzuda ve şiir tekniğinde değil, söz ve imaj seviyesinde araştırmak daha uygun olur.

Hayal dünyasının zenginliği itibarıyla dîvân şairlerimiz içinde hatırlanabilecek bir yer verilmesi gereken Nâdirî, bazı edebiyat tarihlerinde “hayalli bir nazım üslûbunu tercih edişiyse Yahya ve Riyazi ile birleşmiş Nefî yoluna doğru giden bir şâir” olarak tarif edilmektedir.

Şiirlerinde maddî aşk yanında ilâhî aşktan, dünya sevgisi yanında âhîret hayatına ait korkulardan birlikte bahseden Nâdirî'yi mutasavvîf şâirler arasında sayamayız. Tasavvufu şiir için bir vasıta görmüştür. Pek fazla olmamakla beraber özellikle gazellerinde kullandığı tasavvufî kelime ve ıstılâhlar ardında da derin ve lirik bir söyleyiş mevcut değildir. Ancak dinî hayattan ve dinî kaynaklardan alınan unsurlar onun eserlerinde, çok defa dinî bir lirizme varacak ölçüde zengin ve renkli bir ifade tarzıyla yer almıştır.

Beyitlerinde Nefî'nin yumuşatılmış mübalâğasına, ihtişam ve gururuna benzer özellikler yanında, onun da kendisini aşırı övmekten kaçınmayarak san'at kudretine olan inancını dile getirişini görüyoruz. Kasidelerinde Nefî etkisi görülmekle birlikte ondaki hezl, hicv ve mizahdan Nâdirî'de hiçbir iz bulunmaz. Nâdirî'nin, Mesihî, Hâletî, Fuzûlî, Nânî gibi şâirlere nazireleri vardır. Eserlerini şöyle sıralayabiliriz.

1. **Divan:** *Dîvân* bizzat Nâdirî tarafından tertip edilmiştir. *Dîvân*'ın ilk şiiri 74 beyitlik bir mi'râciyedir. *Dîvân*'nda bulunan 30 kıt'anın 9 tanesi tarih kıtasıdır. Geriye kalan 21 kıt'anın 7 tanesi kıt'a-i kebîredir. Edebiyatımızın rubâideki en büyük ustası Azmi-zâde Hâletî'nin yakın dostu olan Nâdirî'nin *Dîvân*'nda 32 tane de rubâ'îsi mevcuttur. Nâdirî *Dîvânı*'nın nüshaları oldukça fazladır. 19 kadar *Dîvân* nüshası yanında, çeşitli şiir mecmualarında da şiirlerinin toplandığı görülmektedir.

2. **Şehnâme:** *Şehnâme*'de Osmanlı tarihinin kısa bir bölümü, I. Ahmed'in son zamanlarıyla II. Osman zamanında meydana gelen olaylar anlatılmıştır. Farsça başlıklar altında yazdığı bütün bölümler baştan sona mesnevi tarzında kaleme alınmıştır. Eserin sonunda bulunan "hatime" kısmında müellif, meydana getirdiği eserlerinden bahsederek II. Osman'ın cülûsundan itibaren vaki olan hadiseleri yazdığını belirtip sonraki olayları da etkileyeceğini bildirerek kitabını bitiriyor.

3. **Münşeât:** Ağır bir lisan ve san'atlı bir üslûpla kaleme alınmış *Münşeât*'nda çeşitli şahıslara hitâben yazılmış ve içerisinde Arapça, Farsça kıt'a nazm, mülemma şiirler de bulunan mensûr yazılar mevcuttur

4. **Kalemiyye Risalesi:** Arapça olarak kaleme alınmış bu kısa risâle de bazı *Dîvân* nüshalarının arkasında mevcuttur.

5. *Tefsîr-i Beyzavî-i Haşiye*

NAHÎFÎ, Süleyman (d.1076/1665-66-ö.1151/1738)⁵⁰

Asıl adı Süleyman'dır. İstanbul'da dünyaya geldi. Doğum yılı 1076/1665-66 olarak tahmin olunmaktadır. Dedesi Abdurrahman b. Sâlih, babası ise Abdurrahman b. Muhyî'dir. Hâfız Osman'dan sülûs ve nesih meşk etti. Talik hatta ustalığı pek çok kaynakta zikredilir. Bir taraftan hattatlık yaparken öte yandan memuriyet hizmetinde bulundu ve Dergâh-ı Âli yeniçeri halifelerinden oldu.

⁵⁰ İhsan Aypay, *Nahifî Süleyman Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divânının Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1992.

İhtiyarlığında III. Ahmed ve bilhassa Damad İbrahim Paşa'nın büyük yardım ve yakınlıklarını gördü. Yarım kalan *Mesnevî* Tercümesi bu iki devlet adamının yardım ve ısrarlarıyla tamamlandı. 19 Cemâziye'l-evvel 1151/ 4 Eylül 1738'de İstanbul'da vefat etti. Mezarı Topkapı'dan Maltepe'ye giden caddenin solunda Sarı Abdullah Efendi'nin mezarının yanındadır.

Eserleri şunlardır:

1. Dîvân: Oldukça hacimli bir eser olan Nahîfî *Dîvânı*'nın bazı nüshaları dinî ve din dışı şiirlerin ayrı tertip edilmesiyle meydana getirilmiştir. Dinî ve din dışı şiirler ayrı ayrı derlenip meydana getirilmiştir. Genellikle aşk, şarap ve dini konuları içeren gazelleri aruzun hemen her bahrinde yazılmıştır.

2. Tercüme-i Mesnevî-i Şerîf: Şairin en önemli eseridir. Mesnevî'nin tamamının manzum tercümesidir. Eserin önsözünde manzum bir tercümenin nasıl olması gerektiği anlatılır ve Farsça ve Türkçenin birbirlerinden üstün yönleri ele alınır.

3. Mevlidü'n-Nebî: 1106 beyitten ve üç bölümden meydana gelen bir eserdir.

4. Hicretü'n-Nebî (Hicret-nâme): İçinde 154 beyitlik bir hilye de bulunan 788 beyitlik bir mesnevidir.

5. Hilyetü'l-Envâr: Pek çok na'tı ihtiva eden ve bu yolla Hz. Peygamber'in vasıflarını anlatan 2871 beyitlik bir eserdir.

6. Risâle-i Hızriyye: Mensurdur. 1693'te ölen Evhadüddîn Zaviyesi şeyhi Hüseyin Efendi'nin cenaze merasiminde Hızır adlı biriyle şair arasında geçen konuşmalardan oluşur.

7. Nasîhatü'l-vüzerâ: Küçük bir risale olup siyasetname türündedir.

NÂZİM, Mehmed Nâzım Efendi (d.??-ö.1116/1704-05)⁵¹

⁵¹ Vesile Sak, *Nazım (İstanbul) Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1994.

İsmi Mehmed'dir. İstanbul'da doğdu. İrfan sahipleri arasında "Kara Nâzım" veya "Kırlı Nâzım diye meşhur idi. Elbisesi oldukça sade ve görünüşü güzellikten uzak idi. Şeyhülislam Ebu Saîdzade Feyzullah Efendi'den genç yaşta mülazım oldu. Kırkakça medreseden azledildikten sonra bir başka işe yönelmedi. Bazı önde gelenlere öğretmenlik yaparak vaktini geçirdi ve talik yazıda üstat olmasıyla geçimini sağladı. Kırım hanı Selim Giray Han'a yakınları Nâzım hakkında övücü sözler söylediler. Selim Giray Han da İstanbul yakınındaki Çatalca'da olan çiftlikte eğlendikleri sırada yanlarına davet etti ve çocuklarına öğretmen olarak görevlendirdi. *Tuhfe*'de görevini daha net ve ayrıntılı olarak "Rezmî Bahadır Giray'ın oğlu Kırım hanı Hacı Selim Giray Han çocuklarının hocası idi" denmiştir. Ömrünün son zamanlarında mutlu bir şekilde burada vaktini geçirirken Çatalca'da Han Çiftliği olarak bilinen yerde 1116/1704-05 senesinde vefat etti.

NAZİM, Yahya Çelebi (d.??/?-ö.Cemaziyelâhir 1139/Ocak-Şubat 1727)⁵²

Asıl ismi Yahya'dır. Döneminde Nazım Yahya Çelebi ismiyle şöhret buldu. İstanbul'da doğdu. Doğum yılı bilinmemektedir. Kaynaklarda vefat ettiğinde seksen yaşına yakın olduğu söylenilmesi ve bazı kaynaklarda ölüm tarihinin 1139/1727 olarak belirtilmesi (1060-1061/1650-1651) senelerinde doğduğunu göstermektedir.

Nazım Külliyyatının birinci *Dîvân*'ndaki tarihlere göre, babasının adı Ali Çelebi (ö.1103/1691-92)'dir. Devrinin devlet adamları için yazdığı kaside ve tarihler karşılığı aldığı caizelerle geçimini sağlamaya çalıştı. Nazım, Cemaziyelâhir 1139 / Ocak-Şubat 1727 tarihinde Edirne'de vefat etti.

Nazım'ın tek eseri, beş ayrı divandan oluşan *Dîvân*'ıdır. *1. Dîvânı* yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Şair, lütuflarını gördüğü devlet ricalinden başka yakın dostları için de şiirler yazmıştır. O, Türk edebiyatının "na't-gû" sıfatını almasını ise beş divandan oluşan külliyyatının neredeyse üçte ikisini teşkil eden naatlarına borçludur. Şair, Hz. Peygamber'e duyduğu büyük sevgiyi ömrü boyunca dile getirmiş, öldükten sonra da mezarında yetişen otların birer dil olup aynı

⁵² Nevin Gümüş, *Yahya Nazım Divânı (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 1992.

vazifeyi ifa etmesini dilemiştir. Onun Hz. Peygambere olan sevgisi, bu konuda kaleme aldığı şiirler, çeşitli menkıbelerin ortaya çıkmasına da yol açmıştır.

Kasidelerinde Nefî, gazellerinde Neşâtî'nin tesiri altında kalan Nazîm, Fehîm-i Kadîm'e de nazireler yazmıştır. Tasavvufî şiirleri bulunmakla beraber, şiirlerinde daha çok aşıkane ve rindane konuları işlediği ve şarkılar yazdığı görülmektedir. Devrinin velûd şairlerinden biri olan şair, çok uzun kasideler de kaleme almıştır.

Nazîm, bestelediği eserlerin güftelerini muhtelif şairlerin divanından aldığı gibi bir çoğunu da kendi şiirleri arasından seçmiştir. Ayrıca şiirleri pek çok bestekâr tarafından bestelenmiştir. Es'ad Efendi, onun aynı zamanda tiz ve güzel bir sese sahip olduğunu da ifade eder.

NECÎB, Suyolcuzâde Mehmed Necîb Efendi (d.??-ö.27 Recep 1171/6 Nisan 1758)⁵³

İstanbul'da Eyüp'te doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mehmed'dir. Gençliğinde Kastamonu'dan İstanbul'a göç eden Hattat Ömer Efendi'nin oğludur. Ünlü hattat Suyolcuzâde Eyyûbî Mustafa Efendi anne tarafından dedesi olduğu için Suyolcuzâde Mehmed Necib Efendi olarak tanındı. Ta'lik ve hurdesinde de çok iyiydi. Sultan III. Ahmed'in şehzadelerinin sünnet şenliklerini anlatan Seyyid Vehbî'nin Surnâme 'sini hurde nesta'likle Şâkir Hüseyin Efendi, nesihle Mehmed Necib Efendi yazmakla görevlendirildi. Özellikle tarih düşürmede çok mahirdi.

Mi'rac gecesi 27 Recep 1171/6 Nisan 1758'de İstanbul'da vefat etti. Eyüp'te Mustafa Ağa Çeşmesi yakınında dedesi Suyolcuzâde Mustafa Efendi'nin yanına defnedildi.

Eserleri şunlardır:

1. Devhatü'l-Küttâb: Mehmed Necib Efendi'nin en önemli eseridir. 1150/1737 yılında, ağır bir dille yazılmış olan eser, üç bölümden oluşmaktadır.

⁵³ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, "Necib Mehmet Efendi (Suyolcuzâde)", Dergâh Yay., İstanbul, 1986, s.554-555.

Birinci bölümde hattat padişahlar, ikinci bölümde hattın tarihçesi ve fazileti; üçüncü bölümde ise özellikle Osmanlı ülkesinde ve diğer İslâm ülkelerinde yetişen aklâm-ı sitte, nesta'lik ve divanî yazıda ünlü 495 hattatın biyografisi yer almaktadır.

2. Dîvan: Mürettep olup bir nüshası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye, 169'dadır (Serin 2010: 2).

Bu eserlerden başka bir mushaf yazmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde (Hazine 2299) cildbend içinde bir sülüs-nesih kıtası vardır. Birçok eseri istinsah etmiştir.

NESÎMÎ, Şeyh İmâdüddîn Seyyid Nesîmî (d.??-ö.807 ?/1404-05?)⁵⁴

Künyesi Ebu'l-Fazl olan Nesîmî'nin İmaâmüddin ismi yaygın olarak bilinir. Doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Nesîmî mahlasının yanında Hâşimî, Seyyid, Hüseyinî, Ali, İmâd mahlasları da kullanır. Ailesi hakkında da seyyid olması dışında bilgi bulunmamaktadır.

Nesîmî iyi bir tahsil görmüştür. Nesîmî'yi Nesîmî yapan asıl dönüşüm ise onun Hurûfilîğe geçmesi ile olmuştur. Hurûfilîği anlatmak için gittiği Halep'te muhtemelen 807/1404-05 yıllarında idam edilmiştir.

Nesîmî Azerî-Türkmen sahasında yetişmiş olmasına rağmen Anadolu'da da rağbet görmüş bir şairdir. Dili sade, vezin kullanımının ise sağlam olduğu görülür. Güçlü bir edebî dilin yanında, Hurûfilik gibi felsefi, tasavvûfî fikirleri de mükemmel şekilde aktarmayı bilmiştir. Ayet ve hadislere telmihte bulunmadığı şiiri yok gibi olan Nesîmî bu yönüyle “Kur'an Şairi” olarak bilinir.

1. Türkçe Dîvân: Türkçe *Dîvân*'ının bilinen en eski nüshası Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun şahsi kütüphanesindeki 9 Zilhicce 869/2 Ağustos 1465 tarihli olandır. Nesîmî'nin Türkçe Dîvân'ının yurtiçi ve yurtdışında tespit edilen yüz civarında nüshası vardır. Nesîmî, Türk edebiyatı tarihinde Dîvân'ı en çok yayımlanan şairlerden biridir.

⁵⁴ Hüseyin Ayan, *Nesîmî Dîvânı*, Akçağ Yay., Ankara, 1990.

2. Farsça Dîvân: Nesîmî'nin Farsça şiirleri Türkçe şiirleri kadar geniş kitlelere yayılmamıştır. Dîvân 'ın tespit edebildiğimiz nüsha sayısı on sekizdir.

3. Mukaddimetü'l-Hakâyık: Hakikatlere giriş anlamına gelen Mukaddimetü'l-Hakâyık'ta isminden de anlaşılacağı gibi Hurûfilîğin temel argümanlarından bahsedilmektedir. Hurûfilik üzerine yazılmış ilk Türkçe mensur eserdir.

RÂZÎ, Yûsuf Efendi (d.??-ö.5 Şevval 1027/25 Eylül 1618)⁵⁵

Asıl ismi Yusuf'tur. Doğum tarihi bilinmeyen şair, Vardar Yenicesi'nde dünyaya geldi. İyi bir eğitim alarak medrese tahsilini tamamladı. Rızâ Tezkiresi'nde kayıtlı 1026'da/1617 vefat ettiği bilgisi yanlıştır. Başta Zeyl-i Atâyî olmak üzere diğer kaynaklarda 5 Şevval 1027/25 Eylül 1618 tarihinde İstanbul'da vefat ettiği bildirilmektedir. Keskin Dede Mezarlığı'na defnedildi.

Kaynaklarda iyi huylu, temiz yaratılışlı, âlim bir zât olduğu bildirilen Yusuf Efendi, aynı zamanda hattattır. Atâyî, birçok zarif ve güzel kitap yazdığını belirtmiştir. Şiirlerinde Râzî mahlasını kullandı. Edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında malumat bulunmamaktadır. Kütüphane kayıtları ve mecmualarda yapılan taramalarda Râzî mahlaslı şairlere ait şiirler tespit edilmiştir.

RÛHÎ, Bağdatlı (d.941/1534-1535 -ö.1014/1605-1606)⁵⁶

Bağdat'ta doğmuştur. Asıl adı Osman'dır Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî (Bağdatlı Rûhî) olarak tanınmıştır.

Rûhî'nin eğitimi hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Nerelerde ve kimlerden dersler aldığı bilinmemektedir. Bağdat'tan ayrıldıktan sonra birçok paşanın maiyetinde çalışmıştır. Kaynaklar onun sefer ve seyahate meyilli olduğunu ve Necef, Kerbela, Şam, Erzurum, Hicaz hatta İstanbul ve Konya'da bulunduğunu bildirmektedirler.

⁵⁵ Haluk İpekten, *Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bak. Yay., Ankara, 1988, s.372.

⁵⁶ Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'ndan Seçmeler*, Gaye Kitebevi, Bursa, 2000.

Şair ömrünün son yıllarında Şam'da yaşamıştır. 1602-1604 yılları arasında burada kadılık yapmıştır.

Kanûnî (1520-1566)'nin padişahlığı döneminde dünyaya gelen ve gençlik devri Kanûnî dönemine tesadüf eden Rûhî, onun ile birlikte Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah devrini görmüş ve Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında 1014/1605-1606'da Şam'da ölmüştür.

Rûhî'nin bilenen tek eseri *Türkçe Dîvân'ıdır*. İçinde 40 kasîde, 6 mersiye, 1 terkîb-bend, 1 tercî-i bend, 3 muaşşer (onlu), 2 müsemmen (sekizli), 7 müseddes (altılı), 1 muhammes (beşli), 94 tarih, 2 murabba, 1 muamma, 8 gazel tahmîsi, 1115 gazel, 28 rubâî, 26 kıt'a ve nazım şekli belirlenememiş birkaç manzume vardır. Rûhî asıl ününü terkîb-i bendiyle yapmıştır.

RÛŞENÎ, Dede Ömer(d.810?/1407?-ö.892/1487)⁵⁷

Rûşenî mahlasıyla tanınan şairin asıl adı Ömer, lakabı Dede, künyesi Ali ibn binti Umur Bey'dir. Ailesi ile ilgili ayrıntılı ve kesin bilgiler bulunmamakla birlikte dedesinin Yıldırım Beyazıt'ın emirlerinden Kara Timurtaş Paşa'nın oğlu Gazi Umur Bey olduğuna dair bilgiler vardır. Kaynaklarda doğum yeri Yeniceköy olarak yer alan Rûşenî'nin doğum tarihi H. 820 (M. 1417) olarak verilirse de Mustafa Uzun bu tarihi on yıl kadar geriye götürülmesi gerektiği kanaatindedir.

Tuhfetü'l-Mücahidîn'de İstanbul'da okuduğuna ilişkin bir bilgi varsa da kaynakların ekserisi Bursa'da medrese eğitimi aldığını kaydederler. Özellikle yeni yayınlarda Rûşenî'nin müderrisliği ve eğitim hayatına ilişkin çelişkili bilgiler yer alsa da neticede Rûşenî'nin ilmî ve tasavvufî bakımdan ileri bir ortamda yetiştiği anlaşılmaktadır. Şairin daha genç yaşlarında iken yazdığı melâhi türünden şiirlerin gördüğü ilgiyi de bulunduğu ortamın ona sağladığı imkânlardan addetmek

⁵⁷ Mustafa Uzun, *Dede Ömer Ruşenî Hayatı, Eserleri ve Miskinlikname Mesnevisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1982.

mümkündür. H. 892/M. 1487'de Tebriz'de vefat eden Dede Ömer Rûşenî tekkesinin haziresindeki türbeye defnedilmiştir.

Rûşenî'nin kendi adıyla anılan Halvetiyye'nin Rûşeniyye kolu, daha ziyade Azerbaycan çevresiyle Tebriz ve civarında yayılmıştır. Bunun yanında Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Erzurum ve Diyarbakır gibi şehirlere kadar uzandığı kaydedilmektedir. Rûşenî'nin Halvetiyye'ye yaptığı katkı, Halvetiyye tarikatının esaslarından biri olan "esmâ-yı seb'a"yı on ikiye çıkarmış olmasıdır. Halvetiyyede seyr ü süluk, Lailahe illallah, Allah, Hû, Hakk, Hayy, Kayyûm, Kakhâr şeklindeki yedi isimle tamamlanırken Dede Ömer Rûşenî, Vehhâb, Fettâh, Vâhid, Ahad, Samed isimlerinin ilavesiyle on iki isme çıkarmıştır. Halvetiyye tarikatında on iki isimle seyr ü sülûkünü ilk tamamlayan kişi Dede Ömer Rûşenî'nin kendisidir ve müridlerini de aynı usulle yetiştirmiştir.

Eserleri şunlardır:

1. Divan: Türkiye'de ve Türkiye dışındaki pek çok kütüphanede mevcut yetmiş nüshası tespit edilmiştir. Nüshalar arasındaki bazı küçük farklılıklarla birlikte bir kaç münacât, beş na't, beş terci-i bend, dört terkib-i bend, doksan kadar gazel, 100den fazla tuyuğ, rubaî ve beyitten oluşmaktadır. (Nüshalar ve tavsifleri için Bkz: Uzun Mustafa, Dede Ömer Rûşenî, s. 64-101)

2. Çobannâme: Rûşenî'nin en erken kaleme alınan eseri olan mesnevi, Mevlânâ'nın Mesnevi'sindeki "Musa ile Çoban" hikâyesinin geniş ve serbest bir çevirisi olarak nitelenebilir.

3. Miskinnâme: Miskinnâme adıyla da bilinen bu mesnevi, Dede Ömer Rûşenî'nin tasavvuf anlayışını ortaya koyan en karakteristik eseridir. H. 889/M. 1484'te tamamlanmış olup, yapı bakımından Mevlânâ'nın Mesnevi'sini çağrıştırmaktadır.

4. Neynâme: Mevlânâ'nın Mesnevi'sini ilk on sekiz beytinin geniş ve serbest bir çevirisi olarak nitelenebilecek olan eser, Mesnevi ile aynı vezin üzere kaleme alınmıştır.

5. Kalemnâme: İki yüz elli beyitten oluşan bu eserin ilk yüz beytinde kalem hakkında bazı tasavvufi yorumlar bulunmakta diğer kısımlarda da yine tasavvufi içerikli hikâyeler yer almaktadır.

SÂBÎT, Alâaddin (Ali) (d./-ö.11 Şaban 1124/5 Eylül 1712)⁵⁸

Şairin adı Safvet Tezkiresinde Ali, diğer kaynaklarda Alaaddin olarak geçmektedir. Çağdaşı Vuslatî Ali Bey ve Abdullah Mâhir Bey gibi şairlerin akrabası olan Sâbit ilk tahsilini memleketinin önemli âlimlerinden Halil Efendi'den almıştır. 1098 / 1687'den itibaren Edirne'de bulunan Sâbit, Kırım Hanı Selim Giray'ın 1101 / 1690'da bu şehre ikinci defa gelişi üzerine kendisine bir kaside sunarak Kefe kadılığını talep etmiştir. Aynı zamanda Han için yazdığı Zafer-nâme adlı mesnevisi de beğenilen Sâbit'in bu talebi kabul görmüş ve muhtemelen aynı yıl sâniye rütbesiyle Kefe'ye kadı olmuştur.

1112 / 1700 yılında Saraybosna mevleviyetine tayin edilen şair pek de memnun kalmadığı bu görevden yaklaşık bir yıl sonra azledilmiştir. Sâbit uzun süren bir mazuliyetten sonra çeşitli devlet adamlarına yazdığı kasidelerin de etkisiyle 1117 / 1705 yılında Konya mevleviyetiyle görevlendirilmiş, kısa bir süre sonra bu görevden de azledilerek ayrılmak durumunda kalmıştır. Şairin son görevi 1119 / 1708'de atandığı Diyarbekir mevleviyetidir. Fakat Sâbit iki yıl sonra 1121 / 1709'de bu görevinden de azledilerek İstanbul'a dönmüş ve 3 Şaban 1124 / 5 Eylül 1712 tarihinde burada vefat etmiştir. Mezarı Topkapı Maltepe Kabristanındadır. Eserleri ise şunlardır.

1. Dîvân: Sâbit'in 39 kaside, 6 müzeyyel gazel, 3 tahmis, 44 tarih kıtası, 355 gazel, 2 tercî-bend, 45 kıta, 24 rubai, 182 müfred ve 5 lugazden oluşan mürettep divanının yurtiçi ve yurtdışındaki kütüphanelerde 60'dan fazla nüshası bulunmakta olup bu divan nüshalarının bir kısmında şairin bazı kısa mesnevileri de yer alabilmektedir

2. Zafer-nâme: Gazâ-nâme ve Selim-nâme adlarıyla da anılan eser konusuna uygun olarak Şehname vezniyle (fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül) yazılmış 426 beyitten oluşan bir mesnevidir.

3. Dere-nâme: Aynı zamanda *Hâce Fesâd ve Söz Ebesi* adıyla da anılan eser feilâtün feilâtün feilün kalıbıyla yazılmış 169 beyitlik kısa bir mizahî mesnevidir. Konusu yerel hayattan alınma bir rivayete dayanan bu mizahî hikaye, Tekirdağ'da

⁵⁸ Turgut Karacan, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divânı*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1991.

yaşayan Söz Ebese adlı bir erkeğin âşık olduğu güzel bir Ermeni kadına kavuşabilmek için düzenbazlığıyla meşhur Hâce Fesâd'dan yardım alarak kadını iğfal etme macerasından ibarettir.

4. *Berber-nâme*: Feilâtün feilâtün feilün kalıbıyla yazılmış olan bu kısa mesnevi 111 beyitten oluşmaktadır.

5. *Amrû'l-leys*: Eser, Amrû'l-leys adlı bir hükümdarın savaş öncesinde emri altındaki bir sipahiyle giriştiği ve mizah unsurunun sürekli kendini hissettirdiği sosyal içerikli bir diyalogdan ibaret olup Turgut Karacan tarafından yayımlandı.

6. *Edhem ü Hümâ*: Sâbit'in yarım kalmış olan ve Edhem-nâme diye de anılan bu mesnevisi feilâtün mefâilün feilün kalıbıyla yazılmış olup eksik haliyle yaklaşık bin beyitten oluşmaktadır. Şair, sebep-i telifte özgün bir hikaye olduğunu özellikle vurguladığı Edhem ü Hümâ'yı gençliğinde yaşadığı bir aşk macerasının etkisiyle yazmaya başladığını, fakat daha sonra yarım bırakıp uzun bir aradan sonra Defterdar Hüseyin Paşa'nın oğlu Na'tî Mustafa Bey'in sözleri üzerine yeniden ele aldığını söyler.

Hem gazel ve kasideleriyle hem de mesnevileriyle döneminin en etkili ve sevilen şairlerinden biri olarak takdir gören Sâbit, çağdaşı olan tezkireciler Safâyî ve Sâlim tarafından büyük bir övgüyle anılmıştır.

Sâbit, bütün büyük şairler gibi divan şiiri geleneği içinde oluşan farklı şiir tarzlarını mizacı, zekası, yeteneği ve hayat algısı doğrultusunda başarılı bir şekilde sentezleyerek özgün bir üslup oluşturmayı başarabilmiştir. Bu açıdan Sâbit'i Osmanlı şiirinin kendine has bir üslup ortaya koyabilmiş nâdir şairlerinden biri olarak görmek gerekir.

SÂHİB, Hammamîzâde/Hacı Mehmed Ağa-zâde Şeyh İsmail Dede (d.??-ö.1140 veya 1149 ?/1727-28 veya 1736-37)⁵⁹

Asıl ismi İsmail'dir. Bursa'da doğdu. Devrinde daha çok Hacı Mehmed Ağa-zâde veya Hammamî-zâde olarak tanındı. Mevlevî bir şair olan Sâhib, Bursa Mevlevî

⁵⁹ Haluk İpekten, Mustafa İsen, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KBT Yay., Ankara, 1988.

şeyhi Sâhib Muhammed Dede'ye derviş oldu ve hırka giydi. Eğitimi tamamlandıktan sonra tacı ve hırkayı terk edip; "âdâb-ı tarîkat" gereğince dünyadan elini eteğini çekti ve çeşitli seyahatlara çıktı.

Zengin bir ailenin oğlu olmasına rağmen "terk-i cübbe vü destâr ve bir hırka ile bir külâha kanaât" eyleyerek hayatını geçirdi. Ömrü boyunca maişet kaydı içerisinde kaldı. Hakkında bilgi veren kaynaklardan Esrâr Dede'nin Tezkire-i Şuarâ'yı Mevleviyye adlı eserinde Sâhib'in 1140/1727-28 hududunda vefat ettiğini belirtir.

Sâhib'in bilinen tek eseri Dîvânı'dır.

SÂMÎ(d.??-ö.??)⁶⁰

Sâmî'nin hayatı hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Ancak Şehzade Mustafa'nın katli üzerine yazılan mersiyeler arasında bu isimde bir şairin mersiyesinin de bulunması ve bu üzücü olayın 1555'te meydana gelmesi göz önüne alındığında Sâmî'nin 16. yüzyılda yaşayan bir şair olduğunu söylenebilir. Sâmî'nin bu mersiyesi Şehzade Mustafa için yazılan on beş mersiye içinde padişaha yönelik en cüretkâr ifadelerin yer aldığı bir örnektir. Diğer mersiyeler padişahın çevresini suçlarken Sâmî, doğrudan padişahı hedef alır.

SÂMÎ'Î ÇELEBİ(d.??-ö.??)⁶¹

Sâmî'î'nin hayatıyla ilgili kaynaklarda kesin bir bilgile geçirilememiştir. 16. asrın ortalarında yazılmış olan ve tezkire özelliği gösteren bir şiir mecmuasında "Edirneli Sâmî'î Çelebi fermâyed" başlığıyla kayıtlı şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Aynı zamanda Pervâne Bey Nazire Mecmuası'nda da Sâmî'î'nin bir gazeli daha bulunmaktadır. Bu mecmuaların yazıldığı dönem ve mecmua derleyicilerinin ölen veya daha önce yaşamış bazı şairler hakkında kullandıkları

⁶⁰ Mehmet Çavuşoğlu, "Şehzade Mustafa Mersiyeleri", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi 12. sayı, İstanbul, 1982, s. 641-686.

⁶¹ Üzeyir Bilgin, *Pervane Beg Nazire Mecmûası Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2002, s.23-24.

“merhûm, mağfûr, selefden, sâbıkda” gibi birtakım ifadeleri Sâmi’i için kullanmamaları Edirneli olan şairin, 16. asrın ortalarında hayatta olduğu düşündürmektedir.

SÂMÎ, Hüssâm(d.??-ö.??/1574'ten sonra)⁶²

Manastır'da doğdu. Asıl adı Hüssâm'dır. 1574 yılında, Kars defterdarı olan Kara Hoca'yla Kars'a gelerek Osmanlı-İran savaşlarına katıldı. Kara Hoca'nın busavaşlarda ölmesinden sonra Erivan ve Nahçıvan'a geçerek Hızır Paşa'ya intisap edip onun kapı kethüdası oldu. Daha sonra da Bağdat'a gidip kethüdalık yaptı.

“Rüstem-i Şu'arâ” olarak tavsif edilen Sâmi, dönemin pek çok şairine nazire söylemiştir.

SÂMÎ, Mustafa Sâmi Bey(d.??-ö.1055/1645-46)⁶³

İstanbul'da doğan Sâmi'nin asıl adı Mustafa'dır. Denizci olan babası Kılıç Ali Paşa tarafından öldürülmüştür. Babasının ölmesi üzerine saraya alınmış ve eğitimini tamamlayarak sipahi olmuştur. Aynı zamanda kimya ile ilgilenmiş ve bu uğurda yüklü miktarda para harcadıktan sonra, boşuna bir uğraş olduğunu anlayarak vazgeçmiş ve bu hevese kapılanları uyarmak için de bir kitap yazmıştır. Sâmi, 1645-46'da vefat etmiştir. Kaynaklarda mürettep bir *Dîvân*'ı olduğu kaydedilmesine rağmen bugün için elde değildir.

Sâmi 10 yıl kadar sarayda bulunmuş ve bu esnada kendini geliştirerek benzersiz bir şair olmuştur. Ayrıca Sâmi, Kılıç Ali Paşa hakkında bir hiciv yazarak babasının intikamını almıştır.

⁶² Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

⁶³ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

⁶⁴SÂMÎ, Yunus(d.??-ö.1097/1685)⁶⁵

Şairin adı Yunus'tur. Musul'da doğdu. Babası beylerbeyi idi. Kendisi gibi şair olan yedi oğlundan sadece Salih ve Kami mahlasını kullanan Muharrem hakkında bilgimiz vardır. Salih her anlamda babasının halefi oldu, şairliği ile tezkirecilerin övgüsünü kazandı. Kami mahlasını kullanan sahibi Muharrem inşadaki yeteneği ile bazı vezirlere katipliği yaptı.

İlim tahsili ile vakit geçiren Sami, daha sonra Diyarbakır ve Musul vilayetlerinde uzun süre alaybeyilik vazifesini yürüttü. Sami İstanbul'a geldikten sonra, Gavsî Ahmed Dede'nin de tesiriyle Mevlevî muhitine dahil oldu, Galata Mevlevihanesi'nde çilesini ikmal etti. Mustafa Paşa kaptan-ı derya olarak Akdeniz'e açıldığında Sami de bu gemi yolculuğuna katıldı, donanma Sakız Adası'na demir attığında sıla-i rahm düşüncesiyle gemiden ayrıldı ve Musul'a varduktan bir süre sonra 1685'te vefat etti.

Asaf-name mesnevisinde ve manzum Mektubunda görüleceği üzere, güçlü ve benzersiz mekân, kişi ve savaş tasvirleri yapmakta da ustadır.

İki tanesi elimizde mevcut olmak üzere, Samî'nin üç eserinden bahsedebiliriz:

1. Dîvân: İncelendiğinde görülmektedir ki, aynı yüzyılda yaşamış, aynı mahlası kullanan Samî Mustafa'ya aittir. Bununla birlikte biyografik eserlerde Samî Yunus'a ait şiirlerin bir kaçının bu dîvândan alındığı da görülmektedir. Bu, aynı yüzyılda yaşayan ve aynı mahlası kullanan şairlerin eserlerinin karıştırıldığını göstermektedir.

2. Nakîbü'l-Eşraf'a Manzum Mektup: Manzum Mektup, Musul'da bulunan Nakibü'l-Eşraf'a gönderilmiştir. Eser manzum-seyahatname de kabul edilebilir.

3. Âsaf-name: IV. Mehmed'in ikinci veziri Mustafa Paşa adına yazılmış sergüzeşt türünde, 1300 beyitlik bir mesnevidir.

⁶⁴ Mecmuadaki "Terkîb-i Bend-i Sâmi Efendi Nazîre-i Rûhi Bağdâdî(86a)" adlı şiirin hangi Sâmi'ye ait olduğu tespit edilememiştir.

⁶⁵ Necip Fazıl Duru, *Samî Yunus Beg ve Eserleri*, Serüven Yay., Ordu, 2011.

SENÂÎ, Şeyh Ali Senâî Efendi (d.??-ö.1199/1784-85)⁶⁶

Edirne’de doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Ali’dir. Gülşenî tarikatına mensup olan Senâî, 1151/1738-39’ d vefat eden Keşanlı Şeyh Süleyman Zâtî’nin de halifelerindendir. 1199/1784-85 tarihinde vefat etti. Edirne’de Gülbahar mahallesinde bulunan Kadirî Dergâhı bahçesinde medfundur.

Senâî’nin 1182/1769 senesinde tamamladığı bir *Dîvânı* (Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 3487, İstanbul Ü. TY 335) mevcuttur.

SELÂMÎ, Şeyh Selami Ali Efendi (d.??-ö.1103/1691)⁶⁷

Doğum tarihi bilinmemektedir, babasının adının İlyas olduğu dışında ailesiyle ilgili bir bilgi de bulunmamaktadır. Mali durumunun iyi olduğu anlaşılan Şeyh Selâmî Ali İstanbul’da bulunduğu süre içinde Kısıklı Selâmî Efendi Tekkesi, Selamsız Selâmî Tekkesi ve Acıbadem Selâmî Efendi Tekkelerini imar ettirir. Selâmî Efendi “*Hitâb-ı Elest*” terkinin karşılığı olan 1103/1691, Osmanlı Müellifleri’ne göreyse 1104/1692 tarihinde vefat etmiş ve Kısıklı’da yaptırdığı cami yakınındaki türbeye gömülmüştür.

Eserleri:

Tarikatnâme. Celvetî adab ve erkânıyla ilgili bir risaledir. Risalenin en belirgin özelliği Celvetiliğin Selâmiyye kolunu oluşturan Şeyh Selâmî Ali’nin burada on üç terkli Celvetî tacını on yedi terke çıkarmış olmasıdır.

SİYÂHÎ, Mustafa Siyâhî Dede (d.??-ö.1122/1710-11)⁶⁸

Asıl adı Mustafa’dır. Annesi Habeşî asıllı idi. Lefkoşa Mevlevîhânesi’nde Dânişî Ali Dede (ö.1095/1683)’ye mürit olup onun hizmetinde bulunmuş burada mesnevî dersleri almış, ney üflemede maharet sahibi olmuş, zahirî ve bâtinî ilimleri tahsil etmiştir. Mısır hankahında karışıklıklar bulunduğundan, orayı nizama

⁶⁶ Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yay., Ankara, 1995.

⁶⁷ Mustafa Tatcı, *Üsküdarlı Selâmî Ali, Hayatı ve Eserleri*, Kaknus Yay., İstanbul, 2006.

⁶⁸ Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı, *Mehmet Nail Tuman Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

sokmakla görevlendirilmiştir. Mısır'da vazifesini tamamladıktan sonra tekrar Lefkoşa Mevlevîhânesine dönmüştür. Kendisi bu dönemde şeyhül-meşâyih olarak tanınmıştır.

Esrar Dede'nin tezkiresine göre 1122 / 1710-11'de, *Sâlim Tezkiresi*'ne ve *Mecelletü'n-Nisâb* ve *Vakâyi'u'l-Fudalâ*'ya göre ise 1123/1711-12'de vefat etmiştir. Lefkoşa Mevlevîhânesinde medfundur.

Annesi Habeşî asıllı olduğundan gayet siyah çehreli olması sebebiyle Siyâhî mahlasını kullandı. Mürettep bir Divanı ve ârifâne ve şairane sözleri vardır.

ŞÂHİDÎ, İbrâhîm(d.??-ö.910 ?/1504-05 ?)⁶⁹

Asıl adı İbrâhîm'dir. Edirne'de doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Ancak Leylâ vü Mecnûn mesnevisinde eseri tamamladığında yaşının elliye yaklaştığını söylediğine ve mesneviyi 883/1478-79 senesinde yazdığına göre şair 833/1429-30'dan birkaç yıl sonra doğmuş olmalıdır. Şâhidî, tahsilini tamamladıktan sonra Cem Sultân'a Karaman valiliği sırasında defterdar olmuştur. Hilmi Yücelen'e (1973: 73) göre muhtemelen 910/1504-05'da Edirne'de ölmüştür. Ölüm tarihi eski kaynaklarda yer almamaktadır. Tahminî olarak verilen ve başka kaynaklarda da tekrarlanan gelen bu tarihe ihtiyatla yaklaşmak gerekir.

Şâhidî'nin tespit edilen eserleri şunlardır:

1. Türkçe Divân: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 5510'da kayıtlı bir nüshası vardır.

2. Leylâ vü Mecnûn: Şair, mesnevisinin adını hem Gülşen-i Uşşâk, hem Leylâ vü Mecnûn/Mecnûn u Leylî koyduğunu eserde kendisi belirtmektedir.

Bunların dışında Şâhidî'nin kimi nazire mecmualarında da şiirleri mevcuttur. Leylâ vü Mecnûn'daki ifadelerinden Ahmed Paşa ve Şeyhî'ye çok değer verdiği anlaşılmaktadır.

⁶⁹ Mustafa Çıpan, *Muğlalı İbrahim Şâhidî Hayâtı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri Divân ve Gülşen-i Vahdet (Tenkitli Metni)* Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985.

ŞEHRÎ, Malatyalı Ali Çelebi(d.??-ö.1071/1660)⁷⁰

Malatya'da doğan şairin asıl adı Ali'dir. Ne zaman İstanbul'a geldiği bilinmemektedir. Tezkirelerde Nefî'nin öğrencisi olduğu yazılıdır. 1071/1610 yılında vefat etmiştir.

Şehrî yaşadığı dönemin önde gelen pek çok şairi gibi yeni bir üsluba sahip olması yönüyle takdir kazanmıştır. Şehrî mutasvıf bir şair olmamasına rağmen, neredeyse bir tasavvuf ehli gibi tasavvufu derin ve girift yönleriyle anlatabilmiştir. Şiirlerinin çoğunda ıstırapı, üzüntü ve gamı anlatır. Bunda Şehrî'nin yaşadığı devrin olumsuz şartlarını yanı sıra şairin özel hayatındaki olumsuzlukların da büyük payı vardır. Şehrî'nin bilinen tek eseri *Divan*'ıdır.

ŞİNASÎ, Ruz-nameci-zade (d.d.??/d.?-ö.1114/1702-03)⁷¹

Asıl adı Mehmed'dir. Ruz-nameci-zâde Şinasî Mehmed Çelebi olarak bilinen şaire güzelliği ile şöhret kazandığından "Küçük Hünkar" da denilmiştir. İstanbulludur. Doğum tarihi, belli değildir. İsminden dolayı babasının ruz-nameci olduğu düşünülmektedir.

Ölümünden evvel Edirne'ye gönderilen şair, vezir Rami Paşa'ya kasideler sunmuş, vezirliğine (1114/1702-03) tarih düşürmüş ve bazı isteklerde bulunmuştur. Ancak isteklerine kavuşmadan aynı tarihte (1114/1702-03) vefat etmiştir.Şinasî, Fasih Dede'nin meclisine devam etmiş ve ondan feyz almıştır. Mevlevî şairler arasında adı geçmese de mecliste bulunması, Mevlana'ya medhiye yazması Şinasî'nin Mevlevî bir şair olabileceğini düşündürmektedir.

Şairin bilinen tek eseri *Türkçe Dîvânı'dır*. *Dîvân*'da 8 kaside, 86 gazel, 2 muhammes, 3 tahmis, 1 terki-i bend, 2 kıt'a ve 3 beyitlik bir manzume mevcuttur.

⁷⁰ Şener Demirel, *17. yy Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divânının Tenkidli Metni ve Tahlihi*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1999.

⁷¹ M.Esat Harmanlı, "Bir Divân Şâiri : Rûznâmecî-zâde Şînâsî", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kocaeli, 2003.

ŞİRÎ, Alî (d.??-ö.1000/1592)⁷²

Asıl adı Alî'dir. Silistre'de doğdu. Sipahî şairlerden olan Şîrî aynı zamanda iyi bir hattattır. Hersek-zâde Ahmed Paşa'nın oğludur. Kaynaklar onun kolay ve rahat şiir söylemedeki maharetini övmektedir. Âşık Çelebi, nazımda ve nesirde usta olduğunu, her tür şiiri yazabileceğini, ancak şiir üzerinde gönülden inanarak çalışsa çok daha başarılı şiirler ortaya koyabileceğini belirtir. Şebistan-ı Hayal tarzında da yazılmış şiirleri mevcuttur. Şîrî, 1000/1592 tarihinde Silistre'de genç yaşta ölmüştür.

UBEYDÎ, Abdurrahman Çelebi (d.d. ??-ö.ö. 981/1573)⁷³

Ubeydî'nin asıl adı Abdurrahman olup doğum tarihi bilinmemektedir. *Riyâzü'ş-şu'arâ*'da ise şairin adı "Abdurrahman Çelebi" şeklinde geçmektedir. Edirne'de doğdu. Ubeydî, Nebî Halife'nin çocuklarının en büyüğüdür. Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlayan Ubeydî, devrin usulüne göre çeşitli ilimleri tahsil etmiş, Farsçayı iyi derecede öğrenmiş, musikî ve muama ilimleriyle yakından ilgilenmiştir.

Ubeydî, Edirneli Kadızâde Ahmed Şemseddin Efendi'den mülazım olduktan sonra kadı oldu. Âşık Çelebi, tezkiresini yazdığı 974/1566 tarihlerinde Ubeydî'nin Lofça kadısı olduğunu belirtir. Hasan Çelebi, Ubeydî'nin Zağra kadısı iken hacca gittiğini ve Mekke'de, 980/1572 tarihinde öldüğünü; Beyânî ise Zağra'da kadılık yaparken (980/1572'de) vefat ettiğini belirtir. Mustafa Âlî ve Hıbrî de Hasan Çelebi ve Beyânî gibi Ubeydî'nin 980 yılında vefat ettiğini belirtirken Riyâzî ve Fâizî ise şairin ölüm tarihini 981/1573 olarak kaydetmişlerdir.

Ubeydî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri *Dîvân*'ıdır. Ubeydî, çeşitli kaynaklarda belirtildiği ve şiirlerinden anlaşıldığı üzere belâgat ve musikîye hâkim bir bestekâr ve icrâcî; sade bir dille âşıkâne şiirler yazan, rindane bir kişiliğe sahip, muamma ilmine vâkıf ve yaşadığı dönemde şiirleri halk arasında beğenilerek okunan tanınmış bir şairdir.

⁷² Mustafa İsen, *Şehî Bey Tezkiresi, Heşt-Behişt*, Akçağ Yay., Ankara, 1998.

⁷³ Ömer Arslan, *Ubeydî Divânı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed (d.969/1561-ö.1037/1628)⁷⁴

Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed olarak geçmektedir. Eğitimine Alaşehir'de başlamıştır. İstanbul'da Salih Molla Efendi (ö.996/1588)'den mülazemet almıştır. Haram kadılığı yapmıştır. Orada normal süresini dolduran Veysî, sırasıyla Ferre ve Reşid kadılıklarında bulunmuş, Eğriboz ve İnebahtı gibi yerlerde teftiş denetleme ve vergi toplama görevlerinde bulunmuştur. Toplam yedi kez Üsküp'e atanmıştır. Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde altmış sekiz yaşında vefat etmiştir. Mezarı Üsküp'ün dışında Hacılıryolu denen Komanova Caddesi üzerindedir. *Sâhibi'l-Mi'râc* yazarın en ünlü eseridir *Siyer-i Veysî* adıyla bilinmektedir. Müzeyyen nesirle kaleme alınmıştır.

Eserleri:

1. *Dürretü't-tâc fi-sîreti* : Siyer-i Veysî adıyla bilinmektedir. Müzeyyen nesir ile kaleme alınmış olup, şiirsel dili, canlı tasvirleri ve özgün üslubuyla bir çığır açmıştır. Eseri tamamlamaya şairin ömrü vefa etmemiştir.

2. *Hâb-nâme*: Rüyâ-nâme ya da Vâkı'a-nâme adlarıyla da bilinen eser, Büyük İskender ile I. Ahmed'in diyalogunu işleyen bir rüyaya dayanmaktadır.

3. *Münşe'ât*: Veysî'nin çeşitli vesilelerle dostlarına ve devlet büyüklerine, onların da kendisine yazdığı mektupları içeren bir eserdir.

4. *Fütûh-ı Mısır*: Mısır fethini anlatan eser tamamlanamamıştır.

5. *Meraca'l-bahreyn fi-ecvibe alâ i'tirâzâtî'l-Cevherî*: Veysî, pek çok kaynağa başvurarak hazırladığı bu Arapça eserini tamamlayamamıştır.

6. *Düstûru'l-amel fi-mübâhâti'l-ibâdât*: Dinî konuları ve menkıbeleri ihtiva eden eserde imanın beş esası mukayese edilir ve kelime-i şahadet olan "*lâ ilâhe illallah*" hepsine tercih edilir.

7. *Gurretü'l-'asr fi-tefsîri sûreti'l-'asr*: Asr suresinin tefsirinden ibarettir.

⁷⁴ Zehra Toska, *Veysî Divânı, Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1985.

ZEMÎNÎ (d.??-ö.960/1552)⁷⁵

Asıl adı Mahmûd'dur. İstanbulludur. Şam kadısı İshak Çelebi'nin talebesi ve yakınıdır. İshak Çelebi'nin ölümünden sonra ilim yolunu terk ederek sipahiliği seçti. 960/1552'de öldü.

Sehî'nin tezkiresini yazdığı zamanda çok genç olduğu anlaşılan şair için bu tezkire yazarı "nev-heves" bir şair değerlendirmesini yaparken diğer tezkirelerde bir yorum bulunmamaktadır. Tezkirelerde Keşfi ile karşılıklı şiirleşmelerine örnekler verilmiştir. Zemîni'nin *Pervâne Bey Mecmuası*'nda beş, Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde bir adet şiiri mevcuttur.

ZİHNÎ, Berberzâde Mehmed Zihnî (d.??-ö.1127/1715)⁷⁶

18. yüzyıl şairi Zihnî'nin adı pek çok kaynakta zikredilmesine rağmen hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Tezkirelerde şairin doğum tarihiyle ilgili bilgiye rastlanmaz. Şairin asıl adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğdu. Şairin doğum yeri hakkında tek farklı bilgiyi, Bursa'da doğduğunu söyleyerek Şeyhî Mehmed Efendi verir. Zihnî'nin ölüm tarihi, *Tezkiretü's-Şu'arâ*'da ve *Osmanlı Müellifleri*'nde 1126/1714; *Sicill-i Osmanî Tuhfe-i Nâilî* ve *Nuhbetü'l-Âsâr*'da 1127/1715'tir.

Kaynaklarda, Zihnî'nin, *Divan*'ından başka üç eser daha kaleme aldığı belirtilmiştir: "*Vefeyât*" ve "*Mısrü'l-Kahire Tarihi*"; 1000/1592 tarihinden itibaren vefatına kadar yaşamış bilgin ve şeyhlerin hayat hikâyelerini anlatan ve tamamlanamamış "*Tezkiretü'l-meşâyih*". Zihnî ile ilgili, tezkirelerde yer alan bilgiler, birkaçı ayrı tutulmak üzere, farklılık göstermez ve oldukça azdır. *Tezkiretü's-Şu'arâ*'da Zihnî, başka bir Zihnî ile karıştırılmıştır. Şairin olduğu söylenen naat ise Zihnî'ye ait olmayıp Bursa Mevlevîhânesi şeyhlerinden Zihnî

⁷⁵ "Zemîni", *Türk dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 8., Dergâh Yay., İstanbul, 1998, s.651.

⁷⁶ Leylâ Alptekin, "18. yy Şairi Berberzâde Mehmed Zihnî Efendi, Hayatı, Divanı ve Edebi Şahsiyeti", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2. sayı, s.7-16.

Dede'nin gazelidir. Başka bir eserde de Berberzâde'nin, 1714'te ölen Zihnî Mehmed Çelebi adlı bir zat ile karıştırıldığı kayıtlıdır.

Şair, mahallî söyleyişleri şiirine taşımıştır. Şairin bazı hayalleri zarif, orijinal ve oldukça karmaşıktır. Berberzâde, *Divanı*'nda sosyal hayatın çarpıklıklarına değinirken rüşvetten, cahil ile bilgili kimselerin karıştığından, sermayeleri haram olan esnaflardan ve zenginlerden, gösteriş için ibadet eden yalancılardan ve topluma ve insanlığa faydası olmayan, akılsız, tembel, cimri veya ahlaksız tiplerden bahseder. Gazellerine ve özellikle terkîb-bendine bakıldığında, şairin, devrinden, değerinin anlaşılmasından şikâyetçi olduğu görülmektedir.

2. TAKSİM ATATÜRK KİTAPLIĞI K.700 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (49b-104b VARAKLARI ARASI) (TRANSKRİPSİYONLU METİN)

[49b]

Güfte 'i Nābī Efendi Raḥmetullāhi ' Aleyh
(Fe ' i lā tūn\ Fe ' i lā tūn\ Fe ' i lā tūn\ Fe ' i lūn)⁷⁷

- 1 Naḡş göstermek için ḡāme-i şun' -ı üstād
Oldı şayḡal-zede bu nūh-varaḡ-ı kevn ü fesād
- 2 Nā-mükerrer şatılur çār-sūy-ı ' ālemde
Nev-be-nev emti' a-i kārgeh-i şun' -ābād
- 3 Zārdur ḡabzıla baştuñ dü ser-engüşinde
Şun' -ı ḡikmetle bu bāzīçe-geh-i best ḡüşād
- 4 Bestedür birbirine çenber-i dūlāb-ı vücūd
[50a] Mürtebiḡ birbirine āb ile ḡāk āteş u bād⁷⁸
- 5 İdüp āmīḡte-i ḡuşḡ ü ter ü germ ü serdi
Çār-rūkn üstine yapmış bu bināyı üstād
- 6 Şadme-i ḡikmet ile ḡāmları puhte ider
Terbiyet-ḡāne-i kevn oldı dūkān-ı ḡaddād
- 7 Hep ser-ā-pāy cihān mezra' a-i ' ibredür
Cereyān itmededür ḡā' ide-i zer' u ḡaşād

⁷⁷ Mecmuada olmayıp divānda olan beyitler italik olarak yazılmıştır.

⁷⁸ Her varak sütununun başında ve sonunda “Velehu” kelimesi kullanılmıştır.

- 8 Luṭf ile ḳahrı biri birinüñ āyīnesidür
‘ Ālemünñ nazım-ı ḳıyāmına sebebdür ezdād
- 9 Şāni‘ -i dād u sited çār-sūy-ı imkāna
Eylemiş ḳımet ile vāz‘ -ı terāzū-yı tezād⁷⁹
- 10 Telḥ olur zā‘ iḳa-i nazım-ı umūr-ı ‘ ālem
Olmasa sirke-fürüşa müteḳābil ḳannād
- 11 Yine devletle şūretde nazım olmazıdı
Kimise hāven-i zilletde let eczā-yı midād
- 12 Eyle bāzār-ı cihāna bir alur gözle nazār
Kimi hem-dest-i revāc ü kimi hem-gird-i kesād
- 13 Hoş nigāh it bu ḥazāngāh-ı bahār-ālūda
Kimi bülbül gibi maḥzūn kimisi gül gibi şād
- 14 Ne bu tertīb-i ḳıkem cümle benī ādem iken
[50b] Birisi ḥāne yapar birisi olmış ırḡād
- 15 Bu ni‘ am-ḥāne-i ḳımetde ‘ aceb ḥāletdür
Biri sulṭān-ı cihān biri gedā-yı bī-zād
- 16 Ḳalb bir ḥāne iken baḳsañ iki cānibine
Biri vīrāne olur biri olurser bünyād
- 17 Bu fenā şayd gehinde ‘ acabā var mı ola
Şayd içün kendisi şayd oldıḡım añlar şayyād

⁷⁹ Nābī divānında 9. beyit ile 10. beyit yer deḡiştirmiştir. bk. Ali Fuat Bilkan, *Nābī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 2011, s.12.

- 18 Ey iden cāme-i atlasla tefāhūr gözün aç
Saña atlas görünür berg-i mışır-ı furşād
- 19 ‘ Ārif ol dest-güşā olma ‘ aṭā-yı çarḥa
Ne ‘ aṭā eyler ise āḥir ider istirdād
- 20 Gerdiş-i ‘ āleme mevķūf beķā-yı ālem
Şehr vīrān olur olmazsa fuķurādan imdād
- 21 Gör ḥamūlūn şerefin kim zarar itmez çemene
Şāḥ-ı eşcārı şikest eyler iken şadme-i bād
- 22 Çerḥ-i mīnā nefes-i ādem ile devr eyler
Ḳuṭbdur bārgēh-i seb‘ -i semavāta ‘ imād
- 23 Ṭālī‘ u ḥābiṭ-i hestī vü bülend ü pestī
Dergeh-i ḥāzret-i “Ṭā Hā”⁸⁰ dan ider istimdād
- 24 (*İsm-i pākinde olan ma‘ nī-i Ṭā Hā eyler*)⁸¹
(*Cümle eşyāda ṭulū‘ ile ḥübūṭa imdād*)
- 25 Fātīḥ-i daḥme-i derbeste-i ğayb-ı muṭlaḳ
[51a] Ḥātīm-i şāh-ı risālet şeh-i iķlīm-i reşād
- 26 Merdüm-i dīde-i cān ma‘ nī-i sırr-ı Ḳur‘ān
Maķşad-ı kevn ü mekān bā‘ iş-i naķş-ı icād
- 27 Ḥāzret-i şāh-ı rūsul hādī-i esrār-ı sübül

⁸⁰ Kur‘ān-ı Kerim , Ṭā Hā Suresi

⁸¹ Bu beyit mecmūda bulunmamaktadır. Nābi divānından tamamlanmıştır. bk. Ali Fuat Bilkan, *Nābī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 2011, s.14.

- Şarıḳ-ı çerḫ-i hüdü ḫāzin-i genc-i is'ād
- 28 Nūr- pīşān-i Ādem güher-i kân-ı kerem
Aşl-ı iḫsān-ı ni' am 'ārife-baḫş-ı emcād
- 29 Dāver-i taḫt-ı risālet şeh-i iḫlīm-i kemāl
Gevher-i baḫr-ı ḫıred pādişeh-i mülk-i sedād
- 30 Ḥāzret-i Aḫmed ü Maḫmūd u Muḫammed Ḥāmid
Maḫzar-ı nūr-ı cemāl āyine-i ḫubb ü vidād
- 31 Münderic nüşha-i zātında kemālāt-ı vücūd
Mündemic tıynet-i pākinde ḫavāşş-ı icād
- 32 Būsegāh-ı ḫademi küngüre-i çarḫ-ı 'azīm
Rīze-ḫār-ı ni' amı dā'ire-i seb' -i şidād
- 33 'Ārızı āyet-i ūlā-yı kelām-ı ezeli
Suḫanı ḡāyet-i ma'nā-yı kitāb-ı irşād
- 34 Nūrı ārāyiş-i ḫandil-i serā-perde-i Ḥaḫḫ
Pertevi nā'ire-i ḫubba medār-ı iḫād
- 35 Aña ma'lūm idi esrār-ı kitāb-ı melekūt
[51b] Gelmedin levḫ-i hecāya kelimāt-ı āb u cād
- 36 Girmedin kisve-i terkībe vücūd-ı pāki
Zātı olmışdı mevālīde medār-ı icād
- 37 Zātına ḫāş idi ma'mūre-i būd u nā-būd
İtmedin ḫāme-i ḫudret daḫı taḫrīr-i bilād

- 38 Nāmı ārāyiş-i pīşānī-i ʿarş olmuş idi
İtmedin kātib-i hikmet dağı terkīb-i midād
- 39 Olmadı mişli dağı zīver-i gehvāre-i şunʿ
Nefs-i küllīyeye ʿaql-ı kül olaldan dāmād
- 40 Hāzret-i Rūhu ʾl-emīn gāşiye ber-dūşı idi
Kõnmadın dağı hūbūl-i felege nām-ı ciyād
- 41 Oldı zānū-zede-i medrese-i mā evhā
Olmadıysa nʾola zānū-zen-i pīş-i üstād
- 42 Aña maʿnāsın keşf eyledi sırr-ı kaderüñ
Eyleyen Ādem ʾi esmā ile ancak irşād
- 43 ʿAlleme ʾl-esmāyı tenezzül mi ider taşşile
Kesbe mevķūf degüldür şeref-i māder-zād
- 44 Zātı āsūde-i gehvāre-i nazm olmuşdı
Levh-i hāk olmadın eţfāl-i mevālīde mihād
- 45 Nūri āyīne-i vech-i ezeli olmuşdı
[52a] Olmadın çihre-nümā şīşe vü levh-i fülād
- 46 Evvelīn noktası rūh u kalem-i aʿlānuñ
Kelīmiñ rūhına ol rütbeden eyler imdād
- 47 Zātı olmuşdı gıdā-bağş-ı tuyūr-ı ceberūt
Yoğ iken dağı ne hayvān ne nebāt ne cemād
- 48 Baħrinüñ kaşresidür kimde ki var gevher-i ʿilm
Mihrinüñ zerresidür kimde ki var nūr-ı reşād

- 49 Dūd-ı faẓlınuñ ednā şererin bulmuşdır
Kaᅇı Ąālemdede ki peydā ola zihni veķķād
- 50 Kışırını mağz-ı eħādişinüñ itmiş çıde
Kaᅇı fāzılda hüveydā ise şab' -ı naķķād
- 51 Luřfinuñ şadrini bildürmek içündür muřlaķ
Işılāħāt-ı ulüm içre bulunmaķ ib' ād
- 52 Olmasa ravzası sermāye-dih-i feyz-i fütüh
Girih-i ąoncayı ĳall eyleyemez nāħun-ı bād
- 53 Şemme-i ĳulķını vaşf itse çemenlerde nesīm
Girye-i bīd virür büy-ı reyāħin ziyād
- 54 Īāzin-i cennet olur ĳüccet-i iflās be-kef
Kemterīn müyın iderlerse bihişt içre mezād
- 55 Vāyedār olsa eger āřifet-i feyzinden
[52b] Olur ārāyiş-i seccāde cebini ilħād
- 56 Ma' den āb içse eger çeşme-i ĳallāķından
İder ibrişime ta' līm-i nu' ümet fülād
- 57 Nefes-i ĳāsidi bed-ħ'āhı doķunsa bād
Gülşeni hem şeb ü hem külħan ider sāye-i bād
- 58 Vüs' -ı ma' nāsını ąör kim raķam-ı himmetine
Īalķa-i mīm olmaz dā'ire-i seb' -i şidād
- 59 Mařbaħ-ı cūd-ı ni' am-baħşınıñ āletleridür

Seng-i mihr āhen-i māh eylesün ĩrād-ı zebād

- 60 Cümle maḥkūm-ı şerī' atdür odur şaḥib-i şer'
Cümle müsterşid-i aḥkām o pīr-i irşād
- 61 Dīni bir cāmi' -i ḥikmetdür imāmi Qur'ān
Şer' i bir қаşr-ı mu' allādur aña ' adli ' imād
- 62 Şābit u ḥāmiduñ engüşt-i şehādetleridür
Bāğda serv-i ser-efrāz-ı menārāt-ı bilād
- 63 Ḥayme-i rif' atinüñ ḥıfzına olmış merbūṭ
' Ālemüñ çār-cihātından mu' ayyen evşād
- 64 Ḥazret-i kuṭbuñ olur dā'iresinden ḥāric
' İlmine olmağ ile vāriş-i kāmil evşād
- 65 Merkez-i ' ālem olan Mekke' den oldı ṭālī'
[53a] Ḥayr-ı maḥlūkuñ olur mevlidi de ḥayr-ı bilād
- 66 Mevrid-i vaḥy-i İlāhī dil-i ğayb-ülfetidür
Vaḥy-ı Qur'āna daḥı ğayrda yok isti' dād
- 67 Dest-i i' cāzı olup sīne-şikāfende-i māh
Eyledi vāqı' a-i Bedr' de icrā-yı cihād
- 68 Gül virür seng-i mezārında olan şāḥ-ı ḥurūf
Ravzasında kimüñ eylerler ise ismini yād
- 69 Zā'ir-i қаbrine sūz-ı nār қаçan nūrından
Şalavāt ile şu kim eyleseler rūḥını şād

- 70 İki elmās degüldür harem-i hāşşında
Cebre ʾlūñ gözi qalmıŝ idemez istirdād
- 71 Qadrde nāzil olur Rūḥu ʾl-emīn itmek için
Āstānında zemīn-būsī-i resm-i aʿ yād
- 72 Yazsalar ravzasınıñ nāmını āteşdāna
Zīr-i āteşde olur bir çemen-i sebz remād
- 73 Ğāzbdan nevbet-i cārüb-keşān-ı haremīn
Tār-ı būd olmadadır perleri tā yevm-i tenād⁸²
- 74 Hāk-i dergāhına āmed-şud iden emlākün
İtmede miknese şeh-perr-i melekden feryād
- 75 Ey şabā şahn-ı haremğāh-ı risāletdür bu
[53b] Hāṭır-ı nāzük-i ḥākin gözet āzürde me-bād
- 76 Olur evşāf-ı kemāli raqama güncīde
Güneşüñ zerresi mümkün olur ise taʿ dād
- 77 Oldı bünyān-ı risālāt vücūdıysa tamām
Güherüñ aʿ zamin aʿ lāya qor elbet üstād
- 78 Düşmen-i dīnine āfāk-ı siyeh ḥāli belā
(*Tābiʿ-ı şerʿine nüh-tāk mutīʿ u münkād*)⁸³
- 79 Vāzīʿ u ʾl-ism qomıŝ redd ü qabül-i şerʿ e
Birine mess-i ḥarīr ü birine ḥarṭ-ı qatād

⁸²Nābī divānında 72.beyitin ikinci mısrası ile 73.beyitin 2.mısrası yer değiştirmiştir. bk. Ali Fuat Bilkan, *Nābī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 2011, s.18.

⁸³ Bu beyit mecmüada bulunmamaktadır. Nābī divānından tamamlanmıştır.

- 80 Hicretinden berü gözden döküp eşk-i zemzem
Ka' beye oldu siyeh-cāme-i mātem mu' tād
- 81 Tayyibe zātı ile qadri bülend olmuşdur
Şāh-ı büldāndur o hüddāmı anuñ cümle bilād
- 82 Rişte-i dām-ı meges-gır-i ' anākib gibidür
Bünye-i şer' ine nisbetle binā-yı Şeddād
- 83 Dīni şevkiyle ğuzāta ne söz itmek cāiz
' Aşq-ı āyīne-i şemşīrleri meşq-i cihād
- 84 Nüşha-i hulq-ı miyānında yazılsa farazā
Bī-laqab ma' nī-i teslīm virür lafz-ı ' inād
- 85 Tabakāt-ı dü-cihān ' abd-ı kerem-dīdesidür
Resmdür birr ile ahrār olunur isti' bād

[54a]

- 86 Zātı çün kevn ü mekānuñ sebep-i hilqatidür
Halkuñ üstinde olan haqqı olunmaz ta' dād
- 87 Pişgāhında hitāb itmege qādir degülem
Līk şevq-ı keremi virdi baña isti' dād
- 88 Dest-ber-dest durup pīşgeh-i cāhında
Baırdan qatre-i evşāfını itdüm irād
- 89 Haqqa peyrevlik idüp qā' ide-i medħinde
Eyledüm eşk-i hacāletle bu yüzden inşād

- 90 Ey vücūduñ güher-i kımmе-i tâc-ı İcād
Resm-i kıddüñ elif-i Fātiḥa-i isti‘ dād
- 91 Sensin ey merkez-i nüh-dā’ire-i kevn ü mekân
Rūḥ-ı ervāḥ-ı ‘alā kıṭb-i medār-i irşād
- 92 Saña ḥalkı oldı cihân senden alur feyzi yine
Aḥmed ābāda gelür emti‘ a-i ḥayr-ābād
- 93 Sendedür mecma‘ -ı kıvseyn-i vücūb-ı imkân
Sensin ey nūr-ı ezel vāsıṭa-i Rabb-i ‘ibād
- 94 Sen benüm ḥalkı senüñ eclüñ içindür didi Ḥaḳ
Bundan a‘ lā daḫı bir mertebe olmaz müzdād
- 95 Raḥmet-i ‘ālemiyân naḳş-ı nigīn-i cāhuñ
Şān-ı fażluñ daḫı neyle olunur istişhād

[54b]

- 96 Kim bilür күntü Nebi⁸⁴ vaḳtini senden ğayri
Yine sensin senüñ aşluñ bilen ey pāk-nijād
- 97 Kimlerüñ ğuşına lāyık yine senden ğayrı
Şeb-i mi‘ rācdaki cevher-i esrār-i muḳād
- 98 Çün senüñ zātuñ ola aşl-ı ḥayāt-ı dāreyn
Ehl-i dāreyn ne bilsün seni ey aşl-ı mevād

⁸⁴ “*Küntü nebiyyen ve âdeme beyne’l-mâi ve’t-tîn*” (Âdem su ile toprak arasında iken ben nebî idim.)
Hadisine telmih yapılmıştır.

- 99 Evvel-i Mā Ḥalāka ʾllah ki senüñ nūruñdur
Seni idrāk idecek kimdür eyā nūr-ı cevād
- 100 Saña ikrār iledür şıḥḥat-i imān-ı enām
Rütbeñi añlamağa kimsede yoḡ istiʿ dād
- 101 Hep senüñ āb-ı ruḥuñ ḥürmetine gelmişdür
Bu cihān ḥalkı velī sensin olan aşl-ı murād
- 102 Bir ucı dürc-i dehānuñ bir ucı bāb-ı bihişt
Arada cādde-i raḥmete dirler mirşād
- 103 Ḥarc ider cümle senüñ kīse-i iḥsānuñdan
Ser-be-ser şāh u gedā cümle ʿ ibād-ı āzād
- 104 Hep senüñ rīhte-i sufre-i inʿ āmuñdur
ʿ Āleme cūd-ı vücūd eylesün Allāh ziyād
- 105 Ne disem rifʿ atüñ ol mertebeden ber-terdür
ʿ Arşa nisbetle ḥabāba dinilür mi bünyād

[55a]

- 106 Senüñ evşāfuñı ʿ add itmek içündür yoḡsa
Bu kadar olmaz idi nā-mütenāhī aʿ dād
- 107 Zāhirinden dolaşur dā ʾire-i rifʿ atüñüñ
Medḥile muʿ ziceñüñ vaşfin idenler taʿ dād
- 108 Cāhuñ aʿ lā idügüñ muʿ cizeden bilmek ile
Āşināyan-ı ḥaḳāyık añı itmez īrād

- 109 Mu' cize münkir için hikmet-i Rabbānīdür
Seni a' lā bilür aşhāb-ı şuhūd işhād
- 110 Ummasun levh-i icābet de maqām-ı raġbet
İtmeyen nāmuñı dibāçe-i zıkr ü evrād
- 111 Muhtevī cümle kemālātı kitāb-ı zātuñ
Olamaz ġayre sezā sende olan istibdād
- 112 Hep senüñ bendelerüñdür dimek az ma' nādur
Çünkü halkı oldı vücūduñla ' ademen āzād
- 113 Enbiyā cümlesi pervāne-i envāruñdur
Sensin ey nūr-ı nazargāh-ı Hudā şem' -i murād
- 114 Sen dururken ' amelinden ider ümmīd-i necāt
Germ-i şeb-tāba baġar mihr dururken ' ibād
- 115 İlticā itse senüñ dergehiñe enfa' dur
İtmeden dāmen-i mihrāba teşebbüs zühhād

[55b]

- 116 Sāha-i ' arş senüñ ma' raż-ı ' unvānuñdur
Ol zamāndan bilünür ġadriñ eyā şāhib-i dād
- 117 Enbiyā her biri rāyet-keş-i aġkāmuñdur
Girdiler āhurete itmege ' arz-ı ecnād
- 118 Gitdi sekbān deli pāyesi ile ilerü
Bir alāy ġara ġurun nāmı Ferīdun u Ėubād

- 119 Pāyüñe düşdi ‘ uluvv-ı nesebinden ħurmā
Ķande şayestedür ol devlete serv ü şimsād
- 120 Derdmend-i günehe ħār-ı rehüñ nāfi‘ dür
Ne Ķadar nāfi‘ ise ħastaya nış-i faşşād
- 121 Maţbaĥ-ı Ķadrüñe rehberde olan ‘ uşşāĶuñ
Gözlerinden dökilür ħün-ı kübād-ı ekbād
- 122 Kim ki var mişl ü şebīhi bulunur dünyāda
Münĥaşır saña faĶaţ rütbe-i nefy-i endād
- 123 Kim ki rüşenger-i mihrüñle degül şāf-derün
Başar āyine-i ārāyişini jeng-i nikād
- 124 Bü’l-beşerden saña dek ey güher-i dürc-i vücüd
Nür-ı rühānī idi bār-ı Ķaţār-ı ecdād
- 125 Yā Rasūlullāh o ‘ āşī-i siyeh-rüyem kim
Reng-i rüyum virür āyine-i Ķufrāna sevād⁸⁵

[56a]

- 126 Rüy-māl itmek içün ravzaña virdüñ ruşşat
Beni kimse idemez pişgehüñden ib‘ ād
- 127 Ehl-i ‘ uĶbāya senüñ şānuñı bildürmekdür
Ĥaţıruñçün bu Ķadar müznibi itmek āzād
- 128 Rütbeñi bilmek ile taḅ‘ -ı cehennemde bile

⁸⁵ Bu mısra ile ikinci mısra arasında Nābī Divan’ında 20 beyit vardır. bk. Ali Fuat Bilkan, *Nābī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 2011, s.22-24.

Ümmet-i müznib için yok heves-i isti'âb

129 Bî-güneh rahmet-i Hâk dâver-i kişverdir hep
Kâbil-i nağz degül kâ'ide-i isti'râd

130 Āfitābuñ işidür gurreyi engūr itmek
Seyyi 'ātım ḥasemat olur iderseñ imdād

131 *Ve le' amrük* kâsemi şadır iken şānuñda
Biñ cihān müznibi it bend-i belādan āzād

132 Pāyüne neşr-i le'ālī-i şenādur ancak
Bendeñe kuvvet-i kalbüm diyecek zād-ı me'ād

133 Çün rāzı didi Hâk saña nice rāziye olur
Re'fetüñ kim çekem āteşler elinden bî-dād

134 Ben kimem yā benüm ol rütbe ne ḥaddümdür kim
Olunam medḥ-serāyān-ı derüñden ta' dād

135 Saña ne medḥ ü şenādan müte'ālīsin sen
İder ancak bu kâsīdem melekūt ehlini şād

[56b]

136 Hâk-i dergāhuña şāyeste degüldür ammā
Süllem-i nürdur itdüm ceberūta ta' dād

137 Harem-i na' t-ı şerifüñde bu ebkâra gerek
Duḥterān-ı 'Araba vaż' olunan nām-ı su'ād

138 Çünkü Kā' b İbni Zübeyr'ın günehin afv itdüñ

Müjde-i 'afv ile eyle bu günehkârı da şād

139 Kim seni medh̄ ide bi 'z-zāt ħudāvend-i ħanī
Medh̄ūne ħanda bulur nev' -i beşer isti' dād

140 Bende de cür'et-i medh̄ūn o memerdendür kim
Geldi nuṭṭ itdi ħuzūruñda nebatāt u cemād

141 Anlaruñ birisiyem ben de baña merħamet it
Ey şeh-i ħıṭṭa-i nāz ey gül-i destār-ı murād

142 Seg-i kem-ħadr-i derüñden daħı kem-ħadr-terem
Üstühān-pāre-i iħsānuñ ile kıł beni şād

143 Bende Nābi'den ola elf şalāt elf selām
Rūħuña ālūne aşħābuña tā rüz-ı ma'ād

Na' t-1 Şerīf-i Nuṭṭ-ı Selāmī Efendi

(Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lā tün / Fā 'i lün)

1 Ey Resul u faħr-i 'ālem cāmī' -i ümmül-kitāb
Maḫzar-ı nūr-ı ħudāsın maḫşadī 'ālī cenāb

[57a]

2 Mebde' -i 'ilm u ilāhī maḫzar-ı kevn u mekān
Pāyıña hep bende oldı evliyā vü şeyḫ ü şāb

3 Ma' den-i maħluḫ-ı 'ālem merci' -i küllī şıfāt
Maḫzar-ı elṭāf-ı ümmet maḫşer-i yevmü'l-ħisāb

- 4 Şāniña levlāke levlāk geldi Hāğdan şübhesiz
Küntü kenziñ pertevine çün sen oldıñ fetḥ-i bāb
- 5 Cümle eşyāniñ kemālī senden oldu āşikār
Hüb cemālīñ zerresinden oldu şems ü āfitāb
- 6 Nūr-ı zātından seni ḥalk eyleyüb ol pādişāh
Eyledi nūr-ı vücūdun vech-i zātına niķāb
- 7 Pertev-i zikriñ zuhūrī nūr-ı Qurān-ı ‘azīm
Zulmet ḳaldı münevver ḳıldı mişl-i māh-tāb
- 8 Cümleye şāhib şefā‘ at sensin ey şāhib kerem
Varsa luḥfuñ pāyına deryā olur bir ḳatre āb
- 9 HİZMETİNE MUNTAZIR HIZR U İLYAS U NEBİ
Ol birisi İbn-i Meryem’dir ‘alāmī āsiyāb
- 10 Hem Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Oşmān üç dīn serveri
Ṭutdılar dāmān-ı şer‘iñ buldı anlar ḥoş şevāb
- 11 Serverān-ı evliyā şāhibḳırān-ı ka’ināt
Ol ‘Alī’dür şīr-i ner geldi aña Hāğdan ḥiṭāb

[57b]

- 12 Ol Hüseyn ile Ḥasan şāh-ı şehīd-i kerbelā
Anlarıñ ḥaḳḳında geldi Qurratü’l-‘ayni cevāb
- 13 Cümle ‘āşık ümmetüñe vaşlıñı eyle revān
Ḥazretiñden ayru düşmek anlara küllī ‘azāb

- 14 H zret ne olmayıser a reb-i  urb-ı  ar b
Ateş-i  aŐkıla da'ım etmiyen bağrın keb b
- 15 Kim seni ink r iderse H k k a a eyler   az b
Diyeler maŐŐer g ni “*Y  leyten  k nt  tur b*”
- 16 Sensin ol  y t-ı ekber z t-ı H k kı g steren
Lu fu ıla g rin p   aŐkıları  g nl ni y b
- 17  ıl Sel miye naz r t -keş ol a n r-ı il h
 almaya ol    lem-i aŐliyye s ne p r  ic b

Nu ka-i Nes m  Ra metu  ll hu   Aleyh

(F    i l  t n / F    i l  t n / F    i l  t n / F    i l n)

- 1  y m kerrem  usn-i Ő ret ey mu ahhar m '   t n
Ra meten lil-   lem n sin Ra meten lil-   lem n
- 2 Devr-i  usn n lem-yezeld r ey cem l n l -yez l
Bild g m  ayne  l-y k ndır bild g m  ayne  l-y k n
- 3  y cem lin s re-i ve'Ő-Şems y z nd r  yeti
*H zih  cennat   adnin fed ul h  h lid n*⁸⁶

[58a]

- 4 Esr miŐ mest n-ı  ayni  Ő aėarından selseb l⁸⁷
ŐuŐamıŐ cennetde la' l n  bına ma'ı mu' n

⁸⁶ T -h  Suresi 76. Ayet (ŐŐte aden cenneti budur, ebedi olarak kalmak  zere girin oraya.)

⁸⁷ Nes m  div nında 4. beyit ile 7. beyit yer deėiŐirmiŐtir. bk. H seyin Ayan, *Nes m  Div ni*, Ak ağ Yay., Ankara, 1990, s.600.

- 5 Küllî şey'in hālikiñ vechüñde ey rüşende gül⁸⁸
Ey hidāyet şem' i yüzüñ vey şaçuñ ħablu'l-metīn
- 6 Nūn u 'aynuñ mīm ü dālūñ *tilke āyātü'l-kitāb*⁸⁹
Levh-ı maḥfūz oldı yüzüñ hüve *Qur'ān-ı mübīn*⁹⁰
- 7 Nefḥa-i 'İsī gelür şīrīn lebüñden cānlara
Şābit oldı meḥbit-ı Rūḥu'l-emīn⁹¹
- 8 Ḥūr-ı 'aynuñ sūresi āyīne oldı ḥüsnüñe
Ol sebebden ḥalka merġüb oldı Ḥaḫdan ḥūr-ı 'īn
- 9 Leblerüñ şānında tenzīl cān fedā ruḥu'l-'ıẓām⁹²
Cān mıdur yā Rab lebüñ yā ḥālīkı cān-āferīn
- 10 Kıblemüzdür iy nigār Elḥamdülüllah şüretüñ
Tā-ebed *İyyā kena' būd*⁹³ mīm cemālūñ nesta'īn
- 11 Mālīk-i ḥüsn oldı iy dil-ber cemālūñ tā-ebed
'Āşīkuñ dīni budur buldı Nesīmī yevm-i dīn

⁸⁸ Nesīmī divānında 5. beyit ile 6. beyit yer deġiştirmiştir. bk. Hüseyin Ayan, *Nesīmī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 1990, s.600.

⁸⁹ Hicr Suresi 1. Ayet (“Elif lam ra tilke ayatu'l-kitābi ve kur'ānin mübīn”) Meali, Elif-lām-râ. Bunlar kitabın, apaçık Kur'an'ın âyetleridir.

⁹⁰ Hicr Suresi 1. Ayet (“Elif lam ra tilke ayatu'l-kitābi ve kur'ānin mübīn”) Meali, Elif-lām-râ. Bunlar kitabın, apaçık Kur'an'ın âyetleridir.

⁹¹ 7. beyitin 2. mısrasında vezin bozuktur.

⁹² Nesīmī divānında 9. beyit ile 10. beyit yer deġiştirmiştir. bk. Hüseyin Ayan, *Nesīmī Divānı*, Akçağ Yay., Ankara, 1990, s.600.

⁹³ Fatiha suresi 4. Ayet (Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.)

Na‘t-ı Şerif-i Güfte-i Şināsi Çelebi

(Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün)

- 1 Vücūduñ kenz-i sırr-ı Rabb-i ‘izzet yā Resūlallāh⁹⁴
Anuñçün urdı Hāḫḫ mühr-i nübüvvet yā Resūlallāh
- 2 Cebīn-i tābnākūñ zīr-i mūy-ı ‘anberīnūñde⁹⁵
[58b] İder nūr-ı şeb-i ḳadre şehādet yā Resūlallāh
- 3 Dü-ebrū-yı ‘abīr āñı da ger nūn ve ḳalem īmā
Rūsūmı *Ḳābe Ḳavseyne* işāret yā Resūlallāh
- 4 N’ola düşmezse sāyeñ evc-i şān-ı zātuña nisbet
Yeri şemsūñ ḫazīz-i ḫāk-i zillet yā Resūlallāh
- 5 Ğarībūñdür kerem eyle kerīmü ’ş-şān sulṭānum
Şināsi müznibe eyle şefā‘ at yā Resūlallāh

Na‘t-ı Şerif-i Güfte-i Şināsi Çelebi

(Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün)

- 1 Eyā şāh-ı rūsūl destūñle şaḫḫ oldı meh-i ğarrā
Bu ‘ālī mu‘ cizūñ gösterdi dünyāya yed-i beyzā
- 2 Çü bildi şer‘-i pākiñ üzre ta‘yin devr-i āḫirde
Sürürundan semāya atdı zātın ḫazret-i ‘İsā
- 3 ‘Aceb mi olmasa zıll-ı şerīfīñ çün nazarıñ yoḫ

⁹⁴ Şināsi divānında muhammesin ilk bendinin 4. ve 5. mısrası bu beyiti oluşturmuştur. bk. Esat Harmancı, *Şināsi Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 1999, s.41.

⁹⁵ Diğer beyitler de aynı şekilde muhammesteki bendlerin son iki mısrası alınarak oluşturulmuştur.

Seni yektā yaratmışdur Cenāb-ı Hāzret-i Mevlā

- 4 Rūsūm-ı ebruvānuñ māşadağdur *Ḳābe Ḳavseyne*
Mu‘ anber mevlid-i tefsīr-i ser-i leyle-i esrā
- 5 Der-i devlet-me‘ābıñ bendesidir yā Rasūlullāh⁹⁶
Şefā‘ at kıl Şināsi mücrime luṭf eyleyüp ferdā

[59a]

Na‘t-ı Şerīf-i Gūfte-i Şināsi Çelebi Merhūm
(Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lūn)

- 1 Ey vücūduñ ‘ālemeyne raḥmet-i perverdigār
Reşḥa-i cūdı çü ḥüsnüñdür behişt-i tābdār
- 2 Pertev-i nūr-ı cemāliñden ciḥān debbābdur
Feyz-i ruḥsāriñdan alur reng-i buyı nev-bahār
- 3 Āb-ı tāb-ı ‘ārızıñ güne ṭarāvet baḥş olup
Sū-be-sū eşcārdan oldı hüveydā berg ü bār
- 4 Ḳaṭre-i müşkīn-i cūyuñ mażharıdur gülsitān
İştıyāḳ üzre nola feryād-ı zār itse hezār
- 5 Bu meżahir nice esmā u şifāt āşārıdır
Nūr-ı zātıñla olur cümle ḥaḳayıḳ āşikār
- 6 Yā Rasūlullāh Şināsi bendeñ iḥsāniñ umup
Yüz sürüp dergāh-ı ‘ālī şānına bā-i‘ tizār

⁹⁶ Şināsi divānında 5. beyitin ilk mısrası “*Saḥadur istinādi ilticāsı yā Rasūlullah*” şeklindedir. bk. Esat Harmancı, *Şināsi Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 1999, s.2.

Na‘t-1 Şerîf Güfte-i Şinâsi Çelebi Merhûm

(Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün)

- 1 Yoluñda aşfiyâya hep mesâlik yâ Rasûlullâh
 Kaþuñ ervâh-ı ‘ulviye memâlik yâ Rasûlullâh
- 2 Ğubâr-ı maqdemüñ kerrübiyâna kurretü ‘l-a‘yun
 Turâb-ı dergehüñ kuhl-i melâ ‘ik yâ Rasûlullâh
- 3 Ser- efrâz eyler idüñ sidreden şadrına tûbayı
 Vücûd-ı pâkiñe olsa erâ ‘ik yâ Rasûlullâh
- 4 Saña cânım fedâ memlûkuñ it ben hâki sulţānum
[59b] Mu‘âhaz olmaya maşşerde mâlik yâ Rasûlullâh
- 5 Şinâsi bendeñe dârü ‘ş-şifâ hâk-i deriñ besdür
 Yüzüm sürsem gider ‘işyân-ı hâlik yâ Rasûlullâh

Na‘t-1 Şerîf-i Güfte-i Şâbit Efendi

(Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün)

- 1 Ey cemâlün şem‘-i bezm-ârâ-yı kurb-ı kirdgâr
 Vey cebîñüñ halvet-i hâş-ı vişâle nûr-ı yâr
 Meclis-i kudse fûrûğ-ı tal‘ atıñ pertev-nişâr
 Sen çerâğ-ı şoĥbet-i Hâksın olursa vechi var
 Cebrâ ‘il âvâre-i mihr-i ruĥuñ pervâne-vâr
- 2 Maţlab-ı a‘lâ-i ev-ednâda cāy itseñ nola
 Pîşgâh-ı maqşād-ı aqşāda cāy itseñ nola
 Şadr-ı halvethâne-i isrâda cāy itseñ nola

Bir qademde menzil-i a' lāda cāy itseñ nola
Pīr veş itdüñ maqām-ı *Ḳābe Ḳavseyni* güzār

3 Şem' -i zātüñ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Zāhir olmazdı taşāvīr-i mezāhir yek-be-yek
Ḥulq-ı eşyāya vücūduñdur sebep bī-reyb ü şek
Şalmasa nūrūñ ziyā dünyāya ey reşk-i melek
Bunca eşkāl-i şuver qandan olurdu āşikār

4 ' Ācizān-ı maḥşer üzre zıllıñı teksīr açup
[60a] Ārzūmendāne naḥl-i qaddüñi tevķīr için
Āfītāb-ı maḥşerüñ te'şīrini teksīr için
Ümmetüñ deşt-i beqāda rāḥatın tevķīr için
Şaqladı dār-ı fenāda sāyeñi perverdigār

5 Zühresi oldu sipihrüñ heybet-i ' azmüñle çāk
İtdi şayf-ı saḫvetüñ eyvān-ı çarḫı lerze-nāk
Eyledüñ ol şeb-geh-i eflāk nazār bī-vehm ü bak
Ḥavfuñ itdi qalb-i gerdünı dü-nīm ey nūr-ı pāk
Ḥalq-ı ' ālem şandılar çāk oldu māh-ı tāb-dār

Na' t-ı Şerīf Güfte-i Necīb

(Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lün)

1 Olmasayduñ heft-ḫārem olmaz idi rüşenā
Ḥilqat-i eşyāya bā'ış sensün ey nūr-ı ḥudā

2 İki yalıñ yüzlü bendeñdür şehā şems ü kamer
Ḳa' be-i küyüñ ḫavāf itse nola şubḫ u mesā

3 Mihr ü meh ser-levḫalar encüm nuqat cedvel şihāb

Bir müzehheb hilyedür vaşfuñda bu levh ü semā

- 4 Z̄ulmet-i cürm ü güneh sedd oldı ey şāh-ı Rüsül
Hızr u luţfuñ ‘ aşiyān-ı ümmete kııl rehnümā
- 5 Yā Resūlullāh ğarīķ-ı baħr-i ‘ işyāndur Necīb
Destġir ol āşināmuz yoķ durur rüz-ı cezā

[60b]

Na‘ t-ı Şerīf-i Güfte-i Nādirī El-Merhūm

(Me fā ‘ ī lün / Fe ‘ i lā tün / Me fā ‘ ī lün / Fe ‘ i lün)

- 1 Dilā naşīhatüm it gūş-ı cān ile ışġā
Bu penç rüz içün itme vücūdını ifnā
- 2 Deger mi eyledigün mekşe bunca hām-ı tama‘
Deger mi çekdigün ālām u derd-i renc ü ‘ anā
- 3 Deger mi tā bu kadar olasın cihāna ħarīş
Deger mi tā bu kadar olasın esīr-i hevā
- 4 Nedür bu raġbet-i tül-ı emel derūnuñda
Nedür bu kıllet u ‘ aķl u bu keşret-i sevdā
- 5 Nedür bu fesāhat endīşe vü telāş u heves
Saña vefā idecek mi [bu]‘ acūze dünyā
- 6 Bu kāh erzak-ı mīnāda kāmıñ almış yoķ
Müdām itmededür bī-vefālıġuñ icrā
- 7 Ĥaķīķat ile vefāsı olaydı sābıķda

Bulurđı behre vefāsından Ādem ü Havvā

8 Vefāsınuñ eşerin bulsa idi Nūh nebī
Binüp sefıneye gezmez idi ser ü bī-pā

9 Görürdi bānī-i beyt-i Ĥudā Ĥalīlullāh
Ki müteceffiden itmişdi āteşe a' dā

10 Ger olsa görür idi anı Yūnus-ı Zū'n-nūn
Gezerdi lücce-i deryāda nice şubh u mesā

[61a]

11 Ger olsa zerre kadar bu cihānda resm-i vefā
Görür idi anı elbetde Ĥazret-i Mūsā

12 Olaydı ger eşeri görür idi Rūh-ı Kuds
Ki eyler idi du' āsıyıla⁹⁷ ihyā

13 Görürdü gūşe-i āhżānda anı Ya' kūp
Ki hūn aqmadan oldu iki gözi a' mā

14 Ger olsa görür idi anı Yūsuf-ı Şiddīk
Ki heft sāl oturup sicni eyledi me'vā

15 Görürdi anı Süleymān-ı şāhib-i hātem
Musāhhar idi aña ins ü cinn ü āb u hevā

16 Devāmı olsa eger bu cihān-ı fānīnūñ
Görürdi fahr-i rüsül ya' ni seyyid-i Baḥā

⁹⁷ Noktalı alan okunamamıştır.

17 Muḥammedü 'l- 'Arabī Seyyid-i Temīm ü Ḳureyş
Emīn-i Ḥaḳḳ Resūl-ı Hüdā Ḥabīb-i Ḥudā

18 Şeft' -i rüz-ı cezā menba' -ı fazīlet ü 'ilm
Yegāne-i müctebā nūr-ı dīde-i dünyā

19 Ḥadīs-i ḳudsī ile şābit oldı kim levlāk
Ki ḥalḳ itmez idüm bād u ḥāk āteş ü mā

20 Ḳudüm-ı meymenet-āşārı ile bedr-i münīr
Şikāf olup yire geçti Baḥira vü Sāvā

[61b]

21 Söyümdi şu' le-fürüz iken āteş-i Fāris
Şikeste oldı o demde nişīmen-i Kisrā

22 Cihāna irdi meserret vücūd-ı pākiyle
Zemīn iderse nola āsümāna istiğnā

23 Vücūdı ile cihān oldı cā-be-cā ḥurrem
Zamāne 'adli ile oldı cennetü 'l-me'vā

24 Nesīm-i nükhet-i ḥulḳıyla oldı 'ıtr-āmīz
Bahār-ı behcet-i rüyıyla buldı neşve-nümā

25 Livā-yı ma' deleti ḳıldı ḥalḳı āsüde
Nidā-yı luḳf ile iḥsānı virdi dehre ğınā

26 Zemīne Ḥazret-i Cibril eyledikde hübüt
Niyāz idüp didi sensün şeft' -i rüz-ı cezā

- 27 Müşeffi' olduñ eyā seyyidi benī Hāşim
Cenāb-ı Hāzret-i Hāķķ eyledi bu luţfi ' aţā
- 28 Günāhkār olan ümmetüñ kıyāmetde
Günāhını idesün Hāzret-i Hūdā'ya recā
- 29 O dem ki fā'ide virmez vücūda māl ü benün
Meger ki ķalb-i selīm ola anda dā'imā
- 30 Aña ki zerre ķadar ĥayr u şerr ise a' māl
Su'al itmelü ol demde Hāzret-i Mevlā
- [62a]
- 31 Güvāh-i ' ādil ola ol maķalde i' ʔā⁹⁸
Lisān-ı ĥāl ile iķrār ide dest ile pā
- 32 Ğırv ü nāle vü feryād ile tazarr-ı ' aden
Zemīn ola mütelāţım çü lücce-i deryā
- 33 Şefā' atüñle Hūdā her günāhı eyleye ' afv
Ol ümmetüñ ki olasın sen şefi' ī ey ʔā-hā
- 34 Hāsedle reşķ idecek Nādirī ol ümmete kim
Ola şefi' leri kān-ı ' ilm ü ĥilm ü ĥayā
- 35 Hāsed ol ümmete kim reheb-i devlet ile ol
O nūr-ı şems daķā ol ziyā budur ducā
- 36 Hāsed ol ümmete kim āteş-i cehennemden
Ķıla necāt ol şāĥib-i şefā' at-i ' uzemā

⁹⁸ 31. beyitin ilk mısrasında vezin bozuktur.

- 37 Bizi livā-yı ḥabībūnden itme Yā Rab dūr
Bi-ḥürmeti şeb-i ḳadr ü bi-leyle-i İsrā
- 38 Bi-ḥürmeti Ḥacerü 'l-esved beyt-i 'atīḳ
Bi-ḥürmeti cebel-i nūr u mescid-i aḳşā
- 39 Bi-Ḥaḳḳı na' ra-i lebbeyk zümre-i ḥüccāc
Bi-Ḥaḳḳı eşhedü enlā ilāhe illāllāh
- 40 Bi-Ḥaḳḳı Ḥacer ü Ḥalīl bi-şafvet-i zemzem
Bi-Ḥaḳḳı rükn-i Yemānī bī-ḥürmet-i mes'ā
- [62b]
- 41 Bi-Ḥaḳḳı ' umre vü ḥacc ü ḳudüm-ı eşher-i ḥarem
Bi-Ḥaḳḳı rüz-ı şıyām u bi-leyle-i adḥā
- 42 Bi-Ḥaḳḳı merḳad-ı faḥr-ı ümem şeh-i 'ālem
Bi-Ḥaḳḳı seyyidān-ı ravza-i behişt-āsā
- 43 Bizi şefā' at-ı ḥayrū 'l-enāma nā'il ḳıl
Bi-faẓl-ı sūre-i *Yāsīn* ü sūre-i şu' arā
- 44 Lisān-ı ḳāşır ile na' t-ı pāk-i Muştafā
Bu za' f-ı ' acz ile ey Nadirī olur mı edā
- 45 Şabāḥ-ı ḥaşre degin rūḥ-ı pākine şalavāt
O faḥr-ı 'ālemüñ evrād ile şubḥ u mesā

(Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lūn)

- 1 Ey vücūduñ māye-i terkīb-i bend-i mā vū tūn
‘İllet-i gā ‘iyye ibdā‘ -ı eflāk ü zemīn
- 2 almış idi tā ebed kim ‘ademīde kā ‘ināt
Olmasa nūruñ ziyā feřān u taħsīn āferīn
- 3 Mübtedā-yı küll mu ‘aħħar ħükm-i ħatmiyet ħaber
Muħtedā-yı enbiyā sālār-ı ħabl-i mürselīn
- 4 Nüşā-i kübrā-yı zātuñ metn-i ħikmetdir senüñ
Münřī-i taħdīr aña çekdük de ħaħt-ı ‘anberīn
- 5 Eyledi anı muħařřā mümkināt-ı gūn ile
Mündericdür anda ‘ilm-i evvelīn ü āħirīn

[63a]

- 6 urra-i gisū-yı *ā-hā* perçem-i *Yāsīn*-i sīn
Muřhaf-ı ħüsnüñ ħasemgāh-ı ilāhü ‘l-‘ālemīn
- 7 Sūre-i nūr üzre gūyā medd-i Bismillāhdur
Mīhr-i rüyüñda hilāl ebrūlaruñ ey ħūr –ı ‘īyn
- 8 Ebrūvānuñ ‘arřa ařılmıř iki tīgūn midür
ābe avseyynini āyā ey şeh-i refref-niřīn
- 9 Ĥaħħ seni taşşış-i bizzāt öyle itmişdür ħabīb
Mazħar-ı levlāk sen genc-i ħayāya ya emīn
- 10 Zātuñ ey dürr-i yetīm-i baħr-ı feyz-i kibriyā

Gevher-i şeb-tâb-ı esrâ ziver-i ‘ arş-ı berîn

- 11 Şehsüvâr-ı ‘ âlem-i ma‘ nâ-yı ğaybü ‘l-ğaybsın
Cebre ‘ıl olsa rikâbuñda nola peyk-i güzîn
- 12 Kurb-ı vaḥdetle cihânı eyledüñ pâmâl-ı nâz
Kad-ḥamîde pâ-y-ı bûsıñ için bu çarḥ-ı heftümîn
- 13 Perdedâr olmaz çü Mûsâ çeşm-i *mâ zâġuñ*⁹⁹ senüñ
Tür-ı Sînâ ‘da eyâ maḥbûb-ı Haḫḫ ‘ ayne ‘l-yaḫîn
- 14 Hüsni-i Yûsuf ‘dan Züleyḫâ olmuş ancaḫ feyz-i bâb
‘ Âlemi Mecnûn ider leylâ-yı zülfüñ çîn çîn
- 15 Târem-i çârumdan ‘ İsâ cân atup gelse nola
Ümmetüñ olmaḫ diler ey nâzım-ı dîn-i mübîn

[63b]

- 16 Maḫz-ı raḫmetdür zuhûruñ ‘ âlem-i imkânda
Hırmen-i vücûduñdan âdem oldı evvel dâne çîn
- 17 Şehrî-i kemter gedâ luḫf-ı ‘ amimüñden şehâ
Eyler ümmîd-i şefâ‘ at yâ şefi‘ u ‘l-müznibîn
- 18 Ola bîñ güldeste-i şad-berg-i teslîm ü şalât
Ravza-i ḫoş-büy-ı ‘ anber pâk her vaḫt u ḫîn

Na‘ t-ı Şerîf-i Şîrî Merḫûm

(Fâ ‘ i lâ tün / Fâ ‘ i lâ tün / Fâ ‘ i lâ tün / Fâ ‘ i lün)

⁹⁹ Necm Suresi 17. Ayet “*Mâ zâġa ‘l-başarū ve mâ tegâ.*” (Göz şaşmadı ve haddi aşmadı.)

1 Urdı nevbet şubh-dem Keyhusrev-i hāver zemīn
Hayme-i zerrīn sūtūnın kırdı carh-ı çarūmīn
Manzar-ı firūzeden zer-halka kıldı la‘l-gīn
İnse vü cinne Süleymān ‘ arz kıldı hātemin
Dīdeden gitdi seyil açıldı çeşm-i dūrbīn
Hākiyān urdı yine lāf-ı hevā-yı āteşīn
Çıkdı Nīl ü hoşkadān bir gevher-i ‘ālī nigīn
Toğdı mihr-i ‘ālem-ārā nūrla tōldı zemīn

2 Seyrüm oldı bāl açup maqşūre-i kevn ü mekān
Himmetüm raşşını sūrdüm tābe vecḥī āsūmān
‘Ālem-i nāsūtdan taşra göründi bir mekān
Sākinān-ı bī-sūkūndur kā‘ilānı bī-zebān
Muhtelifde halka olmış zūmre-i kerrūbiyān

[64a] Bir zümürüd minber-i ‘ālī kurulmuş der-miyān
Bu Mesīhā-dem ḥaṭīb ağzında bu ḥuṭbe revān
Muştafādur şadr-ı ‘ālem raḥmeten li‘l-ālemīn

3 سلمو اياقو منا صلوا على خير الورى
الزى بهدى المصلين يانور الهدى
كلمين باغ رسالت بلبل قل انما
Hākim-i ḥūkm-i ilāhī ma‘nī-i müşkil-güşā
Muḳtedā-yı evliyā ü pīşvā-yı enbiyā
Kāḍı-i mesned-nişīn-i bār-gāh-ı kībriyā
Ma‘nī-i gīsūları ve‘l-leyl vechi ve‘ḍ-ḍuḥā
Eşşalatu vesselām ey Hāzret-i sulṭan-ı dīn

4 Tūṭı-i sūkker kelām ve li-ma‘ Allāh hoş haber
Kim ebiyyet maṭbaḥından çekdi ḥ‘ānı mā-ḥazar
Nergis-i mekhūl-ı çeşmi nūr-ı mā zāga ‘l-başar¹⁰⁰
Şadr-ı pāküne elem neşrah şūrūḥ-ı muḥtazar

¹⁰⁰ Necm Suresi 17. Ayet “Mā zāga ‘l-başarū ve mā tegā.” (Göz şaşmadı ve haddi aşmadı.)

Ğonce-i zanbaqlarınıñ mu‘ciz-i şevku ’l-ķamer
Dürr-i lâ aḥsâ şadef ağızında mânend-i güher
Ķābe Ķavseyñ okın atdıĝu virür ķaşı ĥaber
Gösterür müjĝanı tıĝı femme fanzur ez-kemīn

[64b]

- 5 Ĥazret-i şiddīķ-i ekberdür emīr-i yār-ı ĝār
Oldı iķdām-ı ‘Ömer’le dīn-i Aḥmed āşikār
Cem‘ -i Ķur’ān itdi ‘Oşmān ķaldı andan yādigār
Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zūlfīķār
Sā‘ ideyni ‘arşdur sıbṭeyñ-i ma‘ şüm-ı sivā
Ĥamza vü Abbās ‘ammeyñ-i Resūl-i Ķirdĝār
Āl ü aşḥābına anuñ Şīrīyā leyl ü nehār
Virdüñ olsun raḥmetullāhi ‘aleyhim ecma‘ īn

Münācāt-ı Naḥīfī Efendi El-Merḥūm
(Fe ‘ i lā tūn / Me fā ‘ ī lūn / Fe ‘ i lūn)

- 1 Dil-i āşüftenüñ nice demdür
Geçdi cürm-i günehle rüz şebi
- 2 Şimdi biñ ḥaclet ü nedāmet ile
Der-i iḥsāna geldi yā Rabbī
- 3 Fażl u ĝufrān u luṭf-ı ‘afvuñdur
Ĥāşılı kāmı ĝayet-i ṭalebi
- 4 Ķün buyurduñ kemāl-i luṭfuñdan
Sebķat-ı raḥmetī ‘ālī ĝāzabī
- 5 Bu Naḥīfī-i zārı maĝfūr it

Bî-kemâl-i Muḥammedün ʿ Arabî

[65a]

Naʿt-ı Şerîf-i Hâfız Merhûm

(Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün)

- 1 Ḳarîn-i bezm-i erbâb-ı hevâyum yâ Resûlallâh
 Ḳarîm-i mûy-ı ḳurbuñdan cüdâyum yâ Resûlallâh
- 2 Yeter oldum yeter ğarḳ-âb-ı hicrân-ı yem-i hicrân
 Ezelden ḫazretünle âşinâyum yâ Resûlallâh
- 3 Ḳumâr-ı ḫasretünle dil ḫarâb-ender-ḫarâb oldu
 Meded muḫtâc-ı şahbâ-yı liḳâyum yâ Resûlallâh
- 4 Şerâr-ı âteş-i hicrân ile baĝrum kebâb oldu
 Ki ben pervâne-i şemʿ-i vefâyum yâ Resûlallâh
- 5 Vücûdum tîĝ-ı ʿaşḳuñla ser-â-pâ çâk çâk olsun
 Yoluñda Hâfız'um maḫlaş gedâyum yâ Resûlallâh

Naʿt-ı Şerîf-i Hâfız Merhûm

(Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün / Me fâ ʿî lün)

- 1 Göñül pervâne-i bezm ü şâlik yâ Resûlallâh
 Lisânım bülbül-i bâĝ-ı cemâlün yâ Resûlallâh
- 2 Hemîşe şaḫn-ı mir'ât-ı nigâhumdan hüveydâdur
 Cemâlün şâhid-i naḳş-ı nigâruñ yâ Resûlallâh

- 3 Şafā-baḥş-ı ḥaremḡāh-ı der-i ‘ uşşāḡum olmişdur
Ziyā-i nūr-ı vech-i bi-mişālūñ yā Resūlallāh
- 4 Zülāl-i ‘ uzv ile ben ḥastayı luḡ eyle sīr-āb it
Derūnum yaḡmasun tāb-ı celālūñ yā Resūlallāh
- 5 Ḳapuña intisāb idüp şefā‘ at ilticā eyler
Faḡīrūñ Ḥāfız-ı şermende ḥālik yā Resūlallāh

[65b]

Na‘ t-ı Şerīf-i Tahmīs-i Şināsī Merḡūm

(Me fā ‘ ī lūn / Me fā ‘ ī lūn / Me fā ‘ ī lūn / Me fā ‘ ī lūn)

- 1 Zebānuñ silk-i lü ‘ lü-i hidāyet yā Resūlallāh
Dehānuñ ma‘ den-i dürr-i sa‘ ādet yā Resūlallāh
Derūnuñ maḡzen-i eşyā-yı ḡikmet yā Resūlallāh
Vücūduñ kenz-i sırr-ı Rabb-i ‘ izzet yā Resūlallāh
Anuñçün urdı Ḥaḡ mühr-i nübüvvet yā Resūlallāh
- 2 O ḡaḡ kim kec degüldür fi ‘ l-aşıl resmī nigünüñde
Dürüst olurdı ‘ aksi inḡirāf olmaz çü dīnūñde
Güvāh olup anuñ gibi bu ḡikmetde cebīñde
Cebīn-i tābnākūñ zīr-i müy-ı ‘ anberīnūñde
İder nūr-ı şeb-i ḡadre şehādet yā Resūlallāh
- 3 İdüp mevvāc-ı cismānī ile teşrīf-i ev-ednā
Muraḡḡaş itdi saña ḡurb-ı ḡāşşü ‘ l-ḡāşşı[nı] Mevlā
Vücūduñda bu ḡāle oldı teşbīh-i belīḡ imzā
Dü-ebrü-yı ‘ abīr-āḡīndeki nūn ü ḡalem īmā
Rüsümü *Ḳābe Ḳavseyne* işāret yā Resūlallāh

- 4 Var iken mihr ü mehden sâye-i ecsâm için kudret
Olurdu sâye ‘arız anlara sen eyleseñ tal‘at
Vücüd-ı eşrefüñ ta‘zîm-i Haqqkla buldı çün rif‘at
N’ola düşmezse sâyeñ evc-i şân-ı zātuña nisbet
Yeri şemsün hazîz-i hâk-i zillet yâ Resûlullâh

[66a]

- 5 Riķāba mālîk itmişken beni emvâl-i ‘işyānum
Dirîğ a‘mâl-i şālihden bulunmaz bir dilim nānum
Efendüm mā-melekden saña dest-āvîzdür cānım
Ġarîbüñdür kerem eyle kerîmü ’ş-şân sulţānum
Şināsî müznibe eyle şefā‘at yâ Resûlullâh

Na‘t-ı Şerîf-i Rāzî Efendi El-Merhûm

(Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lün)

- 1 Yâ Resûlullâh ider zātuñı Mevlâ tekrîm
‘Abd-i ‘âciz nice itsün saña Haqq-ı ta‘zîm
- 2 Kâşîruz na‘t-ı şerîfüñde senüñ çünki Hudâ
Vaşfüña Hazret-i Qur‘ân’da diye halk-ı ‘azîm
- 3 Vech-i pāküñ şeref-i şems-i duhâdan eşref
Eyledi kadrüñi i‘lâ-yı felek Rabb-i ‘alîm
- 4 Ġayb-ı muṭlaqdan olup saña muşāhib Cibrîl
Çâr-yârı dağı zâhirde Hudâ kıldı nedîm
- 5 Birisi Hazret-i Bü Bekr-i şiddîk-i şadîk
Eyledüñ emr-i hilâfetde anı sen taqḍîm

6 ‘Adl ü inşāfila mevşūf ‘Ömer Bin Hattāb
Mecra-ı münfed-i aḥkām-ı reh-i şer‘-i kavīm

7 Şāliş-i menḳabet-i şāh-ı risālet ‘Oşmān
İbn-i ‘Affān ki budur-cāmi‘-i Qur‘ān-ı ḳadīm

[66b]

8 Şīr-i Yezdān ‘Alī Bin Ebī Tālib kim
İtdüñ esrār-ı ledünni aña keşf ü ta‘līm

9 Ḳurretü’l-‘ayn-i imāmeyn-i şehīdeyn a‘nī
Zāhir ü bāğ-ı risālet Hüseyn ‘ıtr-ı şemīm

10 Rükñdür her biri ma‘nīde cihāt-ı sitte
Ümmete bunları çün eyledi luḫf-ı ‘amīm

11 Müstenīr oldılar aşḫāb-ı kirāmuñ senden
Mīhrden oldı kevākib nitekim nūr-ı cesīm

12 Necm-i raḫşān-veş ider her biri irşād-ı hüdā
İḳtidā eylese her ḳanḳısına ‘aḳl-ı selīm

13 Ufḳ-ı ḫikmetde olup cümlesi şubḫ-ı şādıḳ
Mīhr-i eflāk-ı Hudāsın sen eyā nūr-ı raḫīm

14 Cirm-i ḫurşīde ziyā nūr-ı cemālündendür
Yek işāretle sen itdüñ ḳameri şaḳḳ-ı dü-nīm

15 Bāğ-ı Firdevs’e Hudā nehr-i ‘aẓīm itdi anı
Parmagundan aḳıdup kevşer-i cennāt-i na‘īm

16 Sebeb-i feyz-i hayāt olsa nola her şem‘i
Nefes-i ‘ıtr-ı şemīmedür olan rūḥ-ı nesīm

17 Mu‘ cizātuñ ki yazılsa şuhuf u evrāḳa
Olmaya biñde biri ḳābil ü naḳl ü tefhīm

[67a]

18 Ḥaḳḳ ḥabībüm diye vaşf eyleye bizzāt seni
Saña i‘tā oluna Ḥazret-i Furḳān-ı Kerīm

19 Ol zebān var mı saña medḥ ü şenā eyleyelüm
Ol edā var mı senüñ şanuñı itsün tefhīm

20 Enbiyā cümlesinüñ vaşf-ı cemīlüñ itdi
Çoḳ şalāt ile selām eyledi ‘İsā vü Kelīm

21 Bir nice vaşf idelüm Ḥaḳḳ adābıyla seni
Ḳāşır-ı zehr ne ḳadar cidd ile itsek ta‘zīm

22 ‘Arz-ı ḥāl itmege ancaḳ idebildük cür‘et
Der-i luṭfuñdan idüp ‘afv u ‘aṭālar taşmīm

23 Yā Resūlullāh irüp mevt-i fenā ümmetüñe
Ḥāḳde maḥv olup ecsādımız olduḳda remīm

24 Bizi ehvāl-i ḥaşirden kerem it eyle ḥalāş
Yaḳdı ekbādımızı ḳalbimizi āh o bīm

25 Da‘vet it luṭfuñ ile taḥt-ı līvāü’l-ḥamde
Olalum dā’ire-i merḥamete biz de ḥarīm

- 26 Seyyi ʾ ātile defātir pür olup yoğ haste
Sā ʾil-i şefkatüñüz nağşumızı kıı tetmīm
- 27 Umarız hīn-i şefāʿ atde senüñ hürmetüñe
ʿ Afv ide cürmümüzi luğı ile Rabb-i Rađīm

[67b]

- 28 Nefy-i gülde iderüz zāt-ı ilāhi işbāt
Ĥazretüñ kān-ı risālet bilüp olduğ teslīm
- 29 Nefs ü şeytāna uyup gerçi Ĥaālar itdük
Tevbe kııldığ ne kıadar var ise aʿ māl-ı zemīm
- 30 Rūĥ-ı pākiñe taĥiyyāt ü selām u şalavāt
Ümmetüñden ola ol mertebe kim ʿ adī ʿ adīm
- 31 Āl ü evlād ile aşĥābla itbaiʿ ĩña hep
Emrüñ üzre tuĥaf u taşlıye itdüñ taʿ mīm
- 32 Anlaruñ hürmetine eyle şefāʿ at kerem it
Ĥāzab-ı bārī ile yağmaya tā nāra caĥīm
- 33 Ey taĥīb-i dil ü cān derde devā senden olur
Neylesün bu marāz-ı müşkile dārū-yı ĥekīm
- 34 Ĥalximüz oldu şalavātıñla selīm ile kerem
Bize nefʿ itmeyecek günde benün u zer ü sīm
- 35 Ĥahr-ı cabbāra bizüm ĥākatımız yoğ luğf it
Žuʿ afā zümresiyüz görmeyelüm ĥahr-ı elīm

36 Rāzī-i zār-ı tabībi daḥı itme mehcūr
Ol faḫīri kerem-i luḫfuñıla ḫıl mesrūr

[68a]

Vaşf-ı Resül-i Ekrem Güfte-i Şināsī Merḫūm
(Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün)

- 1 Saña īmān ile iḫrār ideli ‘ arz u semā
Yerde gökde didiler ins ü melek āmennā
- 2 *Ḳabe Ḳavseyñ* kemān ḫaşlarınıñ ḫam-zedesi
Tīr-i müjgānıñıñ ammā gehi ev ednā
- 3 Ey ḫadi serv ü çenār-ı çemen-i ğaybü[’]l-ğayb
Sāyebān eyler idi sāyeñi bulsa Ṭūbā
- 4 Olmayan sāye-veş üftāde nihāl-i ḫadiñi
Sāye gibi ola senden iki ‘ ālemde cūdā
- 5 Kürsī-i ‘ arş-ı mu‘ allā ola nezzāre gehi
Tütīyā eylese ḫāk-i derüñi tā bīnā
- 6 Vālih-i āyine-i ḫal‘ atıñ İbn-i Mes‘ ūd
‘ Āşık-ı derd ü ğamuñ cān u dil-i Bū Derdā
- 7 Dest-i āmāla ğubār-ı ser-i kūyuñ iksīr
Çeşm-i iḫbāle türāb-ı ḫademüñ kuḫl-ı cilā
- 8 Medḫūñi Ḥazret-i Ḥaḫ itmiş iken maḫlūḫāt
Nice ta‘ rīf ide ḫāmet-i şerīfüñ ḫāşā

- 9 Hücçet-i vaşf-ı şıfātuñda ھاٲā itse nazīm
Keremüñden ھاem-i ‘afvile eyle imzā
- 10 Hücçet-i cürmine‘ afvuñ olup imzā-yı ھاabül
Şefkatüñ ola berāt-ı ‘amelinde tuğrā

[68b]

- 11 Kilk-i ‘afvuñla beyāz eyle sevād-ı cürmin
O siyeh nāme meded ھاalmaya bir ھاat-ı ھاatā
- 12 Şahn-ı maşerde kıyāmet ھاopara feryādı
Eger imdād-res olmazsañ eger vāveylā
- 13 Keremüñden dü-cihānda ne ھاadar müznib ise
Kesmez ümmīdini ey ھاāce-i dīn u dünyā
- 14 Olmasun dest-i güşād āde-i ğayre şāhum
Eyle dervīşini cūd-ı keremüñden iğnā
- 15 Hem-civār eyle o bī-çāreyi bir bī-kesdür
Şihhātinde aña ھاıl cennet-i kūyuñ me’vā
- 16 Harem-i kūyuñı itsün dil ü cān ile tavāf
Dem-be-dem nāle-künān yalın ayağ başı ھاabā
- 17 Eylesün gülşen-i na‘ tuñda sürūd u nağamāt
Bülbül-i medhüñi eyleyeli bī-berg-i nevā
- 18 Ānide-i ھاāfile-i luţfuña ilhāk eyle
Nefha-i şūr ola ol demde ki gülbang-ı devā

- 19 Dem-i āhırde ola mūnis-i cānı zikrūñ
Ḳoma bī-çāreyi ol demde ġarīb ü tenhā
- 20 Şalavātuñla leb-i cānına ur mihr-i sūkūt
Vire kālāsına pīrāye o zībā tamġā

[69a]

- 21 Besdür ey ḥāk yeter eyleme taṭvīl-i kelām
Nice bir lāf-ı suḥanda bu dükenmez da‘ vā
- 22 Eyle her ḥarf-i ḥaṭāya dü-hezār istiġfār
Vaḳtidür dergeh-i Ḥaḳḳa açıla dest-i du‘ ā
- 23 Tā ki vaşf-ı şeh-i kevneyn ile her şām u seḥer
Baġlana maḥmil-i kālā-yı nu‘ üt-ı şu‘ arā
- 24 Ḳāfile ḳāfile envā‘ -ı taḥiyyāt u şalāt
Ravza-i pāküne teslīm ola her şubḥ u mesā
- 25 Ḥādım-i şer‘ī olup fevḳ-ı‘ alāda mesrūr
Ḥaşm-ı cāhı ola mescūn-ı çeh-i taḥt-ı sarāy
- 26 Ser-i bī-devlet-i bedḥāhına revzān-ı şebān
Ḥaşre dek ebr-i ḳazā yaġdıra bārān-ı belā

Vaşf-ı Resūl-i Ğıfte-i Şināsī

(Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lün)

- 1 İsm-i a‘ zamlı görüp ismüñi ‘ arşda ādem

- Bildi kim hilkat-i ervāhda sensin aqdem
- 2 Şāhibü 'l-vaḥy-i risāletle mübeşşir-menddir
Ḥaqq Te'ālā'ya budur ya'ni ḥabīb-i Ekrem
- 3 Eyledi dergeh-i ḥazretde kerem istid'ā
Seni şāfi' tutunup Ḥazret-i Ādem ol dem
- 4 İrşine kaldı şefā'at talebi ümmetüne
[69b] Yā şefiqa 'l-fuḳara melce '-i her dü-'ālem
- 5 *Lī ma'allāh* ḥadīsinün olan āgāhī
Şeref-i zāt-ı kerīmün yāveri pāk-şiyem
- 6 Dergeh-i Ḥaḳda saña vāsıṭıya vüs'at yoḳ
Dost beyninde revā mı ola ğayrı maḥrem
- 7 Sebeb-i hilkat-i eflāk u mā-fihā sensin
Var mıdur ma'ni-i levlāk de lafz-ı mübhem
- 8 Çün şalāt ide saña Ḥazret-i Mevlā bi 'z-zāt
Ḳadrüni 'izzetüni şöylece taḥḳīḳ iderüm
- 9 Ger ricā eylesün Ḥazret-i Ḥaqq'dan ümemi
Ehl-i maḥşer bütün 'afv olunur Allāhu a'lem
- 10 Saña lāyık nesi vardur fuḳarā zümresinün
'Araşāta varıcaḳ zār u ḥazīn ü pür-ğam
- 11 Vech-i pāküne naḳar itmege yüz yoḳ bizde
Bir bir oḳunacaḳ a'māl ne bış ü ne kem

- 12 İ' tirāf eylemeden ğayrı yā bir çāre mi vār
Cürmine mu' terif olmağ dağı kār-ı ādem
- 13 Yā ilāhi bize ol günde teraħħum eyle
Enbiyā ħürmetine luţfuñ ile kıł mükerrerem
- 14 Bizüz ol zümre-i 'uşāt-gede-i zu' afā
[70a] Bizüz ol kâfile kam-yāb-ı beyābān-ı 'adem
- 15 Rū-siyeh dest-i tehī bağrı yanık bir kavmiz
Eyledüñ tül-ı emel 'aksi ile çekdük elem
- 16 Heves-i ziyinet idüp ħandeler itdük nice
Ħayf kim geçti 'ömür çeşm ise hīç görmedi nem
- 17 Var iken mücib-i 'ibret bize mevt-i aqrān
Nefs-i emmāre yine olmadı aşlā mülzem
- 18 Zār-ı fānīde 'aceb vālih ü ħayrān yürüdük
Kāh mesrūr-ı libās u gehi memnūn-ı ni' am
- 19 Şimdi 'adlūñ ile ħükm eyle luţuf u kerem it
Sā'il-i raħmetūñüz vaqt-i elestden aqdem
- 20 Nāra yağma bizi ey vāħid-i Ğaffārü 'z-zünüb
Olmaya tā ki şeyāţin bu emre ħarem
- 21 İ' timād-ı keremūñle nice cürm itmiş idük
Zannumuz üzre kerem eyle bi-ism-i a' zam
- 22 Ħazret-i faħr-i cihān ħürmetine yā Sübħān
Eyle bu dā' iyeme niçe luţuflar munzam

- 23 Ol ḥabībūñ ki senūñ maḥrem-i esrāruñdur
Kıldıñ ʿ izzetle anı pādişeh-i şāhib ʿ alem
- 24 Vaʿ deler itmiş idüñ leyle-i miʿ rācında
[70b] Ki zaʿ īf ümmetini ʿ afv idesün yoq şübhem
- 25 Bu ki Qurān-ı Kerīmūñ daḥı nāṭıkdur kim
Zāt-ı pākūñe muḥāṭab bizüz ol ḥaber ümem
- 26 Cümlemüz maẓhar-ı esmā-i ʿ izām olmuşduq
Būy-ı raḥmān idi her bir nefes eylerdük şem
- 27 Tıynet-i ādeme ḥumret buyurduñ yā Rab
Aña nefḥ eyledigüñ rūḥ-ı muḥaddesdür etemm
- 28 Cümle eşyāda benī ādeme tekrīm idüp
Ḥilkatin aḥsen-i taḫvīm ile kıldıñ muʿ zam
- 29 Enbiyāyı getürüp nevʿ -i beşerden cümle
Ḳalb-i pür-nūrların beyt-i vaḥiy itdüñ hem
- 30 Ādemi ʿ izz ile mescūd-ı melāʾik kıldıñ
Ḥullelerle aña mesken idi gülzār-ı irem
- 31 Anlaruñ ḥürmetine zāt-ı kerīmūñ ḥaḳḳı
Gerçi ʿ āşī ḳuluñum eyleme manzūr-ı niḳam
- 32 Seyyīd-i ʿ ālem ü mülk ü melekūt-ı eflāk
Muştafā faḥr-ı cihān şāh-ı risālet-efḥam
- 33 Yevm-i maḥşerde şefāʿ at idicek ümmetini

İtme ‘ işyānumızı bā‘ iş-i ħirmān u nedem

34 Eyle mücrimlere de dār-ı na‘īmüñ me`vā
[71a] Ey kerem şāḥibi ğaffārsuñ luṭfuñ e‘ amm

35 Emr idüp Ḥazret-i Qurān’da didüñ *ed‘ünī*
Bu du‘āya yine fermānuñ ile mecbūrum

Ġazel-i ‘ Ālī Tahmīs-i Nazīm Efendi

(Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün)

1 Hidāyet nūrına mazḥar siyeh-rüy-ı ‘ uqāb olmaz
Sa‘ ādet şem‘ inüñ pervānesinde pīç ü tāb olmaz
Sevā-yı maġfiretde ḥaşyet ü ḥavf-ı ‘ azāb olmaz
‘ İnāyet her kime yüz tutsa ‘ işyānı niķāb olmaz
Güneş doğduķda zīrā perde-i zulumet ḥicāb olmaz

2 Fenā bāzārına geldüñ ticāret eyleyüp niyet
Mürür itmekde de şubḥ u mesā bīhūde her sā‘ at
Dirīġā oldı zāyī‘ gevher-i ‘ ömr-i girān kıymet
Giceyle ḥ‘āb-ı gündüz ğaflet oldı bā‘ iş-i ḥayret
Bize dünyānuñ inkārı gibi ḥāzır-cevāb olmaz

3 Rızā-yı Ḥaķķa mazḥar olmayan dā‘ vāt-ı nāķışdur
Ḥudādan ġayre minnet itme kim ḥacāt-ı nāķışdur
Terāzū-yı kabūle girmeyen tā‘ āt-ı nāķışdur
Çeken ey muḥtesib mīzān-ı ḥavfın zāt-ı nāķışdur
Kemāl ehlinde eksüklük bulunmaz ol ḥesāb olmaz

4 Kemāl-i ‘ acz ile derd-i derūnuñ aşikār eyle
[71b] Düşüp ḥāk-i niyāza ‘ arz u düvel iftikār eyle

Sevād-ı cürmi silsün ağla inle āh u zār eyle
Recā yazusına dök eşk-i çeşmüñ cūybār eyle
Kayırma defter-i a' mālī maḥv olmaz kitāb eyle

5 Seḥāb-ı feyz olunca kaçre zīrā evc ināyetden
Olur reyyān riyāz-ı cān u dil ol şevk-ı ḥaletden
Yağup bārān-ı ' afv-ı Ḥazret-i Ḥaqq ebr-i raḥmetden
Zülāl-i mağfıret çıkdıkda şahrā-yı meşıyyetden
Ne denli teşne sā'il gelse şaqlanmaz serāb olmaz

6 Nevā-yı sāz-ı ' aşka tutmayan gūş be hey vā' iz
Aña te'sİR ider mi nāle-i cān-süz-ı ney vā' iz
Yanup yakılmadıçça ḥāşıl itmez kimse şey vā' iz
Şaqlınsun āteş-i dūzaḥdan ol gafil ki ey vā' iz
Koyup nā-puḥte cismin āteş-i ' aşka kebāb itmez

7 Nazīm olma şabāḥ u şām istiğfardan ḥālī
Añup ğam çekme hevli-i rüstaḥızı levḥ-i a' mālī
Reh-i ' aşkında faḥr-i ' ālemüñ ol sende pāmālī
Ḥabībın sev dilerseñ mağfıret taqrībın ey ' Ālī
Raqlb olmak gibi Mevlā-yı rengin intisāb olmaz

[72a]

Na' t-ı Şerif-i Güfte-i Rüşenī Tahmīs-i Nazīm Efendi

(Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lün)

1 Ey meh-i nev felek-i ḥüsn ü melāḥatde kaşı
Süfre-i behçetinüñ şems ü kamer loçma çeşi
Zātunuñ gelmedi gelmez iki ' ālemde eşi
Çün doğup tıtdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen māh-veşi

- 2 Seni āyīne-i zāt eyledi hayy-i Zü'l-Minen
 ıldı mir 'āt-ı ruḥūñ şayal-ı udret rūşen
 Nola vech-i ḥaseniñ cümleden olsa aḥsen
 Türk ü Kürdī ü 'Acem Hindī bilür bunu ki sen
 Hāşimīsün 'Arabīsün Medenīsün ureşī
- 3 Ey fūrūĝ-ı dü-ruḥı nūr-ı Ḥudādan müştak
 Zātuñ envār-ı tecellāya eḥa u elya
 Na' t-ı 'aşuña dü-cihān müstaĝraq¹⁰¹
 Dīk-i ḥikmetde bişürdi çü seniñ sevgiñi Ḥa
 Cebrā'ıl olsa nola maṭbaḥınuñ hīme-keşi
- 4 Dil reh-i 'aşuña şarf itdi neye ādir ise
 Bama noşānına taşīri daḥı vāfir ise
 Ḥācetin eyle revā her ne dilerse dir ise
 Sen emīre ul olan her ne adar müdbir ise
 Bende-i mabūl olur mişl-i Bilāl-i Ḥabeşī

[72b]

- 5 Būs idüp seng-i rehūñ ey güher-i tāc-ı kirām
 Olayum dergeh-i vālāña gedā şubḥıla şām
 İdeyüm ravzaña şad-gūne taḥıyyāt u selām
 Raḥm ıl sā'ıl-i miskīniñe apuñda müdām
 Ḥuş u leb-teşne ciger olup aar gözi yaşı
- 6 Munkir-i adr ü kemāl ü şerefūñ bāṭıl imiş
 Almayup mekteb-i çāhıñda sebā cāhil imiş
 İki desti iki 'ālemde de bi-ḥāşıl imiş
 Ne 'aceb kāfir-i bed-gevheri sengīn-dil imiş

¹⁰¹ 3. bendin 3. mısrasının vezni bozuktur.

Gelmeyüp rahma seniñ gevherine atdı taşu

7 Saña bed kaçd iden a' dā-yı denī bedr olur
Şarşar-ı miñnetle hāk-i fenā bu ser olur
Reg-i bāzū-yı ümīdi çözilür bi-fer olur
Üzilür 'ırq-ı Ebū Cehl gibi ebter olur
Sen Ebu'l-Ḳāsım ile kim ki tutarsa güreşi

8 Ravzānuñ kuhl-ı cilādur gözüme hāk-i deri
Andadur ḥasretile halk-ı cihānuñ nazarı
Eylemiş nūr-ı ruḥuñ sürḥına şems ü kameri
Sensün ey püşt ü penāh-ı vaşluñ ins ü perī
Enbiyānuñ güzelī sevgilisi ḥüb u hoşı

[73a]

9 Bülbül ile dil-i şeydā-yı Nazīmı gülüñe
Dutalu gūş-ı terāne idicek bülbülüñe
Yaşılup vaşf-ı şifātuñda olan kulḳuluña
Ve'd-ḍuḥā verdiñe ve'l-leyl okurum sünbülüñe
Rüşeni virdi budur gül-i gadāt u 'aşı

Na't-ı Şerif-i Güfte-i Nazım Efendi

(Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün)

1 Nola vaşfuñ Ḥasānuñ olsam yā Resūlullāh¹⁰²
Maḥaldür mazhar-ı iḥsānuñ olsam yā Resūlullāh

2 Şalādur ḥ'ān-ı¹⁰³ cümle-i maḥlūḳ
Simātuñda nola miḥmānuñ olsam yā Resūlullāh

¹⁰² 1. beyitin ilk mısarasının vezni bozuktur.

¹⁰³ 2. beyitin ilk mısarasındaki noktalı alan okunamamıştır.

- 3 Olurdum sâ`ilân-ı dergeh-i `âlem meṭâ`ında
İṭâ`at-gerde-i fermānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 4 Ḥam-ı çevgân-ı ḥükm-i ḥâl-gâh-ı derd-i `aşkuñda
Mişâl-i kūy-ı sergerdānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 5 Yüzümle gözümi sürsem der-i devlet-me`ābuñdan
Müjem çarub olup derbānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 6 Ğam-ı `aşkuñ beni zerd ü nizâr u nâ-tüvân itse
Esîr-i derd-i bî-dermānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 7 Cemālün dīde-i cān u dilümde cilve-rîz olsa
Senün âyîne-veş hayrānuñ olsam yâ Resûlullâh

[73b]

- 8 Dil ü cānumda pinhān olsa genc-i gevher-i `aşkuñ
Dil ü cān ile tek virānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 9 Sürür-ı kāmranıyla iderdüm ḥande-i şādi
Ğamuñla şem`-veş giryānuñ olsam yâ Resûlullâh
- 10 Ḥırām-ı kāmētün pāmāl ider bugün ümīdiyle
Yoluñda ḥākla yeksāniñ olsam yâ Resûlullâh
- 11 Açılsam gūne gūne vaşf-ı zātuñla Nazīm-āsā
Ser-ā-ser defter-i dīvānuñ olsam yâ Resûlullâh

Na` t-ı Şerîf-i Güfte-i Nazîm Efendi

(Me fâ `î lün / Me fâ `î lün / Me fâ `î lün / Me fâ `î lün)

- 1 Reh-i ‘aşkuñda bî-şabr u şekîbüm yâ Resûlullâh
Seni her kim severse ben raķîbüm yâ Resûlullâh
- 2 abûl eyle civâr-ı ‘izzetüñde çekmeyem ğurbet
Bilürsün kendi şehrümde ğarîbüm yâ Resûlullâh
- 3 avâf-ı Ka‘be-i şevķ-ı cemâlünñ farz-ı ‘aynumdur
Naşâb-ı ğasretüñden bâ-naşîbüm yâ Resûlullâh
- 4 Gözüm eşk ile mâl-â-mâl göñlüm ‘aşķ ile memlû
Ba‘îdem şûretâ ma‘nen karînem yâ Resûlullâh
- 5 Debîstân-ı ğaķîķatde olup şâkird-i nâ-ķâbil
Velî fenn-i mecâzîde edîbem yâ Resûlullâh
- 6 Rızâda zühd ü taķvâda hemân levĥ-i derün sâde
[74a] Ğaķâda şafĥa-i pür-naķş u zîbem yâ Resûlullâh
- 7 arîn eyle gül-i şevķ-ı abûle nâle-i şevķum
Riyâz-ı midĥatüñde ‘andelîbem yâ Resûlullâh
- 8 Revâdur tâli‘ümde devlet-i evşâfuñ el virse
Felekde mazĥar-ı keffü’l-ğaķîbem yâ Resûlullâh
- 9 Nola şerĥ eyledükçe vaşfuñı cezb-i ulûb itsem
Senünñ bîmâruñ olmuşken taķîbem yâ Resûlullâh
- 10 Nazîm-âsâ olup şîrîn-mezâķ-ı lezzet-i na‘tîñ
Zebânum mâ’îl-i şehd ü zebîbem yâ Resûlullâh

Na‘ t-ı Şerîf-i Güfte-i Nazîm Efendi
(Mef‘ ü lü / Fâ‘ i lâ tü / Me fâ‘ ĩ lü / Fâ‘ i lün)

- 1 Olmaz kâdemi olmasa serv-i çemen çemân
Reftârını görince olur nârven revân
- 2 Güş-ı niyâzı güllere güftâr-ı tutdurur
Açdıķça harf-i nâza o ğonce-dehen dehân
- 3 Bağlatsa zülfine o büt-i devr-i ‘ işvenüñ
Zünnâr-ı tāmın añmaz idi Berhemem hemân
- 4 Manşür gibi ol şeh-i hüsni ü melâhatuñ
Berdâr-ı ‘ aşķına ola zülfi resen resân
- 5 Hükmin virirse būs-ı lebi yaĥşı añlamam
Ola Nazîm hâl-i Süheyl-i Yemen Yemân

[74b]

Na‘ t-ı Şerîf-i Güfte-i Hamdî Efendi Rahmet ‘ullâhi ‘ Aleyh
(Fe‘ i lâ tün / Me fâ‘ ĩ lün / Fe‘ i lün)

- 1 Pîşvâ-yı tavâ’ ifüs-şakaleyn
Şâhibü ‘ş-şer‘ ü seyyidü ‘l-ħameyn
Maķşad oldur cihân bahânesidür
*Ķābe Ķavseyn*¹⁰⁴ anuñ nişânesidür
Aşfiyâ içre Muştafâ oldur
Ol deme yine rehnümâ oldur
Açmasaydı ĥicâbı keşreti ol

¹⁰⁴ Necm suresi 9. Ayet “*Fekâne Ķābe Ķavseyn ev ednâ.*” (İki yay kadar kaldı araları, yahut daha da yakın.)

Kim bulurdu cenāb-ı vaḥdete yol
Muştafā nūrı olmasa tābān
‘Ayn-ı tevḥid olmaz idi ‘ayān

2 Tā ki itdi zūhūr nūr-ı vüçūd
Oldı anuñla her ziyā mevcūd
Gelmese‘ ālem-i vüçūda ziyā
Nūr olmazdı şāhid-i meşhūd
Nāra ḥaşr itmeseydi nūr-ı recīm
Sāye-i ādeme kılurdu sücūd
Sāyeden nūra secde eyler idi
Olsa ‘aynında zerre deñlü şühūd
Nūr olmasa zāhir ola mı hıç
Zıll-ı memdūd u zāv’-ı nā-ma‘ dūd

[75a] Heme ‘ālem ziyā-i nūrullāh
*Leyse fī cübbeti ’l-vüçūd sıvāhu*¹⁰⁵

3 Ne içün ḥalk olındı insile cān
Bulmağ içün ḥazīne-i pinhān
Maḥzeni ol ḥazīnenuñ cāndur
Cānuñı belki bulasun cānān
Dili yoqluḳ kilidi varlıḳdur
Aç kilidi ki ola genc-i ‘ayān
Var didüğün çü ma‘ nīde bu ḳadar
Nengdür-‘ ārife bu nām u nişān
Bu sözüñ ma‘ nīsine şāhiddür
*Āyet-i küllü men ‘aleyhā fān*¹⁰⁶
Heme ‘ālem ziyā-i nūrullāh
Leyse fī cübbeti ’l-vüçūd sıvāhu

¹⁰⁵ (Cübbemin altında Allah’tan başkası yoktur.) anlamına gelen Bâyezid-i Bistamî’ye veya Cüneyd-i Bağdadî’ye atfedilen bir söz.

¹⁰⁶ Rahman Suresi 26. Ayet (Yerin üstünde ne varsa fanidir.)

4 Tā ki itdi ʔulū^ʿ-ı nūr-ı ʔadem
Münkeşif oldı bu ʔulām-ı^ʿ adem
Naʔar iden bu nūr-la görđi
ʿ Ālemi zerre zerreyi-^ʿ ālem
Zerre ma^ʿ nīde nūrdur ammā
Şuretā farʔ itđi ʔıll-i^ʿ adem

[75b] ʿ Adem-i i^ʿ tibāre vāʔıf olan
İ^ʿ tibār-ı^ʿ ademden urmadı dem
İtmeyince izāfeti isʔāt
Sırr-ı tevḥīđi bulmadı ādem
Heme ʿ ālem ʔiyā-i nūrullāh
Leyse fī cūbbeti ʔl-vücūd sivāhu

5 ʿ Aşʔ Mışırına olmayan sālİK
Yūsuf-ı ʔalbe olmadı mālİK
Vech-i ma^ʿ şūʔa niʔe vāşıl olur
ʿ Aşʔ ile olmasa ki hālİK olur
ʿ Aşʔdur aşlı cümle eşyānuñ
كلها ينتهي الى ذلك
ʿ Aşʔsız olsa her vücūd-ı^ʿ adem
ʿ Aşʔsız olsa külli şey hālİK
SālİK ʿ uşşāʔa münselik olmaz
Meslek-i ʿ aşʔa olmayan sālİK
Heme ʿ ālem-i ʔiyā-i nūrullāh
Leyse fī cūbbeti ʔl-vücūd sivāh
Ḥamdī naʔḩāş naʔşına eyle naʔar
Gerçi naʔḩāşa naʔşı oldı eşer

[76a]

ḩaşīde-i Der-Keyfiyyet-i ḩıyāsī Sipih-r-i Kec-Reftār

1 Hābdan açdum gözüm tırdum yerümden bir seher
' Ayn-ı ' ibretle bu fānī ' āleme kıldum nazar
Cübbeye muhtāc u pālās içre her ehl-i hüner
Her ne deñlü var ise nādān elinde sīm ü zer
Zāğlar gülzārda tūtī kafesde āh ider
Ehl-i ' ilm ayakda vü cāhiller olmuş tāc-ı ser
Zulmeti āb-hayevāna eylemiş devrān muķırr
Gençler virānede қа' r-ı bihār içre güher
Her kime kim dost olsañ ol saña düşmen çıkar
Giryesinden ' āşıkuñ ma' şuķ eyler handeler
Bülbül ağlar gül güler ' ālem temāşādur gider

2 Seyre çıkdum kim niçe olmuş göründü gülsitān
Dehr elinden kıpkızıl kıana boyanmış erguvān
Servler ' ālemden el çekmiş bunu söyler hemān
Kimse āzād olımaz ğamdan ki fānīdür cihān
Murğlar bu meskenüñ virüp fenāsından nişān
Hārdan hār üzre yapmışlar fenā-yı āşiyān
Dirişür eşcār bir gün irişür diyü hazān
Gül gelür bir iki gün ' ömrine olmuş şādmān
Güşe-ber-güşe turup bülbüller eylerler figān

[76b] Bu ne hāletdür didüm çıkdı didi bir bāğbān
Bülbül ağlar gül güler ' ālem temāşādur gider

3 Bu cihānuñ bir ' aceb bezmine irdüm ben gedā
Nāylar virdi haber ervāhdan idüp şadā
Çeng iki bükülmüş olmuş bir nigāra mübtelā
Eyleyüp ' uryān defi darb ile eyler cefā
Güş-ı tñnbürı burup ta' līm iderler hevā
Çār pāre ' azza-ı çaķ çaķ diyü eyler nidā

Ehl-i bezmün‘ aklıñı almış bu bezm-i bî-beķā
Kimisi ağlar kimi gülüp sürer zevķ ü şafā
Bu ne ‘ālemdür didikçe cevāb için baña
Bir gül sākī turup tekrār iderdi dā’imā
Bülbül ağlar gül güler ‘ālem temāşādur gider

4 Gāh olur kim bu gedāyı bu felek sultān ider
Gāh olur sultān gedā-veş hākle yeksān ider
Kimin öldürür kimini dirgürür çok ķan ider
Maħv ider deryāları ķatre-i tūfān ider
Ķanķı bir ma‘ mūr olursa ‘āķıbet vīrān ider
Mārı pür-zehr eyleyüp gencīneye derbān ider
Kāh olur pür-şevķ olup bezm-i meh-i tābān ider

[77a] Kāh olur giryān olur kendi başın bārān ider
Kiminüñ bārını vuşlat kiminüñ hicrān ider
Ağlar Ya‘ ķub ammā Yūsuf’ı hāndān ider
Bülbül ağlar gül güler ‘ālem temāşādur gider

5 Ey Ķıyāsī şehr-i İstanbul’da leyl ü nehār
Eyledüm taḥşīl-i ilm ü ma‘ rifet çok rüzgar
Bir nice yıllar kelāmum dūrlerin idüp nişār
Ķande kim insān ola ben anda buldum iştihār
Nideyüm ammā ki baḥtum olmadı iķbāle yār
Tālīb olsam ger bir avuç hāke olur tārūmār
Dā’imā bu ḥālūme ağlayup idüp āh u zār
Ķayret aķrānıyla ģam cānuma itmişidi ķār
Nāgehān bir ģuşeden bir pīr oldu āşikār
Didi budur resm-i devr-i rüzgār rüzgār
Bülbül ağlar gül güler‘ālem temāşādur gider

Ķazel-i Muḥibbī Taḥmīs-i ‘Ubeydī

(Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün)

1 Her dem elden qomayup bir ruḥ-ı gülnār etegin
Dutagör āb-ı revān gibi çemenzār etegin
Dutma zāhid gibi zūhdūñ hele zinhār etegin
Pendī gūş itme dilā alma ele ‘ār etegin
[77b] Qo ne dirlerse disünler dutagör yār etegin

2 Ğam-ı ‘aşqın nigāruñ ne qadar çekdüm elem¹⁰⁷
Qalması görmedigüm guşsa vü endūh-ı elem
Qana ğarq olsa gözüm yaşı ‘aceb mi her dem
Baña her demde gelür derd ü belā miḥnet ü ğam
Müşkil işdür ki kişi duta sitemkār etegin

3 İtmege gülşen-i ‘ālemde dilā ‘ayş u tarab
Bulmadum bir gül-i bi ḥār idüp sa‘y u taleb
Ben çeküp derd-i hezār-ı ğam-ı endūh-ı ta‘ab
Müdde‘ī dāmen-i dildāre irişse ne ‘aceb
Qande bir gül açıla dutar anuñ ḥār etegin

4 Ğam-ı ebrūsı ile qaddūñ eger olsa hilāl
Tāqatuñ tāq oluben itse seni za‘f-ı ḥayāl
‘Arz-ı ḥāl eylemege qalmasa güftāra mecāl
Ḥ‘ābda yāri görüp fırsat ile būsesin al
Uyanup ḥışma gelürse qoma inkār etegin

5 Ey ‘Ubeydī dil-i pür-ğamda şafā qalması hīç
Çekdü kim bu cihān içre cilā qalması hīç
Ol peri itmedügi cevır ü cefā qalması hīç
Ey Muḥibbī benī ādemde vefā qalması hīç

¹⁰⁷ ‘Ubeydī divānında bu mısra “Rāh-ı ‘ışqında nigārun şu qadar çekdüm elem” şeklindedir. bk. Ömer Arslan, ‘*Ubeydī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s.263.

[78a] Sen de Mecnûn şıfat ol dut yûri dağlar etegin

Ġazel-i Bâķī Tahmīs-i Cinānī

(Fe ʿi lā tûn / Fe ʿi lā tûn / Fe ʿi lā tûn / Fe ʿi lûn)

1 Nev-bahār oldı güzellendi ser-ā-ser ʿālem
Oldı ezhār ile her gūşe gülistān-i İrem
Sīnemüz doldı şafā ıalmadı endūh ile ğam
Eyledi müjde-i gül dilleri şād u hurrem
Ġocnenūñ göñli açıldı güle düşdi şebnem

2 Nedür ol tarz revişin şīve-i reftārında¹⁰⁸
Nedür ol hūb-edā nāz ile güftārında
Şabre ıāķat mı ıalur cezbe-i dīdārında
Dāne-i hāline baķ cennet-i ruhsārında
Nice şabr eylesün Allāh'ı severseñ ādem

3 Cūybārın baña ʿarz itme kenārın sensüz
Oda yansun nideyüm serv ü ıenārın sensüz
Bāĝ-ı dehrūñ kim geşt ü güzārın sensüz¹⁰⁹
ʿĀlemūñ neyleyeyin bāĝ u bahārın sensüz
Baña sen ruĝları gülzār ile hūrşīd-ʿālem

4 İderüz şavmaʿ a-i küncde ʿibādet geh geh
İderüz anda namāz itmege niyyet geh geh
Demidür sen de idüp luĝ u mürüvvet geh geh

[78b] Dil-i şūrīdeye kıl pend ü naşıķat geh geh
Nefesūñ gelsün eyā şūfī-i nāşuĝ dem dem

¹⁰⁸ Cinānī divānında 2. bend ile 3. bendin yeri deĝişmiştir. bk. Cihan Okuyucu, *Cinānī Divānı*, TDK Yay., Ankara, 1996, s.229.

¹⁰⁹ 3. bendin 3. mısrasının vezni bozuktur.

- 5 Ey Cinānī pür idüp şöhret ile āfākı
Haşre dek nāmuñ ide rüz-ı felekde Bākī¹¹⁰
Demidür sākin idüp sūz-ı dil-i ‘uşşākı
Ābdār olsa nola mīve-i şî‘r-i Bākī
Urmadı kimse bu bāğ içre dağı böyle kalem

Ġazel-i Behçetī Tahmīs-i Kelīmī Efendi

(Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün)

- 1 Ol esīr-i ‘aşkıyuz sen māh-ı Yūsuf şüretüñ
Kim kırıldığ çekmeden zencīr-i derd-i fūrkatuñ
Gönlümüzden çıkmadı kaldı ümīd ü vuşlatuñ
Dīdemüzden gitmez oldı reng-i rüy-ı tal‘ atuñ
Bülbül-i nālānyuz ol gülsitān-ı behçetüñ
- 2 Bu nefes sensüz nagāh itmem bu kāh-ı şeşdere
Bādesüz açmam gözüm mir’āt-ı çarh-ı çenbere
Böyle sermest olduğum her lahza şanmañ yoğ yere
Hüşyārüñ tábı yoğmuş hışm-ı çeşm-i dilbere
Şimdi bildüm ben senüñ ey bāde kadr-i kıymetüñ
- 3 Mest-i ‘aşkum bāde-nüş itmekle olmam dil-ħarāb
Meclisümde dönse heftüm kāse-i rüz-ı hisāb
[79a] İstemem sensüz bu ne ħum olmasa ser-şā-şarāb
Sākīyā cām-ı lebüñle eyle luţf it neşve-yāb
Ser-girān itdi beni şahbā bezüm-i fūrkatüñ
- 4 ‘Aqlum alduñ inşirāh-ı ğamzedāñı bilmedüm

¹¹⁰ Bu mısra Cinānī divānında “ Haşre dek nāmın ola devr-i felekde Bākī” şeklindedir. bk. Cihan Okuyucu, *Cinānî Divānı*, TDK Yay., Ankara, 1996, s.231.

Cevher-i hāşıyyet-i rāḥat-resāñı bilmedüm
Mest olup teferrüc-i ḥavf cān-fezāñı bilmedüm
Görmeyince neşve-i mu‘ ciz-nümāñı bilmedüm
Cān bağışlarmış meger kim mürdeye keyfiyyetüñ

- 5 Haste-i çeşmüñ ruḥuñdan kesb-i şıḥḥat eylemez
Penbe-i hürşidi bālin-i rāḥat eylemez
Olsa da ‘ aşık Kelīm-āsā şikāyet eylemez
Behçetī-i bi-tābdur ğamzeñle ülfet eylemez
Cānın al ol bi-dile cevır eylemekse niyyetüñ

Ġazel-i Necātī Tahmīs-i Bākī

(Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lā tün / Fe ‘ i lün)

- 1 Rāyet-i fitne çeküp ol ḳad-i dil-cū begler
Üşdiler yānına her yār-ı cefā-cū begler
Bir yire geldi nice ğamzesi cādū begler
Bir ālāy oldu perī şīvelü āhū begler
Gözi āhūlaruñ ālāyına yā Hū begler
- 2 Ḳaynadup nār-ı ğam-ı ‘ aşḳda ḥūn-ı cigeri
[79b] Gözlerümden aḳıdur kendü görünmez o perī
Şanma nev‘ -i beşerīden gele bu şīveleri
Bir perī için aḳar iki gözüm çeşmeleri
Şaḳınuñ bilmiş oluñ ḳanludur ol şu begler
- 3 Cān virirseñ eger ol ḥusrev-i şīrīn-dehene
Ġalib olsañda ger ‘ aşḳında āñıñ Kūh-kene
Ne ḳadar naḳd-i revānuñda nişār olsa yine
Bi-vefālīḳlar ider yolına cānlar virene

‘Acabā böyle mi olur dünyede hep begler¹¹¹

4 Pāk-rū tāze-cevāndur baña cānumdan e‘azz
Gelmedi yanuma zen kısmı meger duḡter-i rez
Baḡmadum aḡlas u dībāsına dehrüñ bir kez
Raḡt u baḡtum götüri oda urursam dütmöz
Bir iki gün beni bu dünyede maḡbüb begler

5 Yoluña ḡile kemendin biri baḡlar nā-gāh¹¹²
Çıkarur doḡru yoluñdan señi eyler güm-rāh
Bu belāya bulımaz çāre ne dervīş ü ne şāh
Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
Zülf-i bī-dīn ile ol ḡamze-i cādū begler

6 Bāḡıyā gel olalum Ka‘be-i dil yolına peyk
[80a] Diyelüm sem‘a nidā iricek āḡır *Lebbeyk*¹¹³
Girelüm rāh-ı Ḥudāya diyüp e’s-sa‘yü ileyk
Ne Necātī ne güzeller ne selāmün ne ‘aleyk
Fāriḡuz eylemezüz kimseye ḡapu begler

Mümeyyiz ‘Ālī Efendi

(Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün)

1 Yine bir şāha esīr itdi beni devr-i zamān
Yine bir āteş ile oldı vücūdum sūzān
Ne nazīrī bulunur ne olur aña aḡrān
İ‘tiḡādum budurur meşeli bulunmaz elān
Nedür ol ḡāmet-i bālā nedür ol nāz ile ān

¹¹¹ 3. bendin 5. mısrasının vezni bozuktur.

¹¹² Bāḡī divānında 5. bendin ilk mısrası “*Boyuna ḡile kemendin biri baḡlar nā-gāh*” şeklindedir. bk. Sabahattin Küçük, *Bāḡī Divānı*, TDK Yay., Ankara, 1998, s.98-99.

¹¹³ Lebbeyk Duası (Tekrar tekrar icabet sana yarabbi.)

Ṭoğrısın söyleyelüm aña kıyās ile hemān
Hecr-i Yūsuf'da benüm Yūsuf'ı görse 'ayān
Giryeden el yur idi Ḥāzret-i Pīr-i Ken'ān

2 Luṭf u ḳahrını görüp vuşlat ile hicrānuñ
Gerçi çok mihrine dil virmiş idüm devrānuñ
Bu ḥarāretlerini görmemiş idüm cānuñ
Böyle rüsvā rüsvāylığı olmazdı dil-i nālānuñ
Bilemez kimse ne suḥan itdügin ol fettānuñ
Cevri çok ḳanḳı birin şerḥ ideyin ben anuñ
Kimseler tāze cüvān sevmeye meyl eylesesün
Ṭıfl-ı nevreste seven vuşlata irem dimesün

3 Böyle mümtāz güzel nādir olur 'ālemde
[80b] Böyle meh-pāreye kim ḳādir olur 'ālemde
Muttaşıl gönlüm olup ḳalbümi cezb itmekde
Ḥāne-i şabr ise vīrān olup gitmekde
Nāzlar şīveler itdükçe işüm bitmekde
Çeşm-i şehbāzīde cān murğını ürkütmekde
Gice gündüz dili cevri eyleyüp incitmekde
Bezme geldikçe bu ben 'āşığı ser gitmekde

4 Gitdi zulmetle ḥarāb oldu dil-i nālānum
Ağlasam ḥandeler eyler sevinür sulṭanım
Ġayre dil virme diyü baña naşīhatler ider
Benden artık o baña 'arz-ı maḥabbetler ider
Ḥīlelerle dil ü cān mülküni ġāretler ider
Gönlümi almada görseñ nazar āfetler ider
Gerçi ḥalk içre baña luṭf u ri'āyetler ider
Dem olur ġamzesi ile ne ihānetler ider

5 Dem-i vuşlatda girüp aramıza pīreheni

Çomaya sīneye şarmağa o nāzük bedeni
Tutalum şīve vü nāz ile helāk ide seni
[81a] Düşmege ger gözüne kākül-i ‘anber-şikeñi
O maħalde baña yüz virmege vech-i ħaseni
Ne seni qoya anuñ ğamzesi ‘Ālī ne beni
Ben quluñ cevır ü cefāsından anuñ ağlamazam
Terk idüp ol şanemi ğayrıya dil bağlamazam

Ġazel-i Şāhidī Tahmīs-i Muṭṭı

(Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün)

- 1 ‘Āşık oldum yine bir tāze cüvānı severin
Ölürin cān virirüm yolına anı severin
Kim ne dirse disün ol şūħ-ı cihānı severin
Hele ben diyemizin şimdi fülānı severin
Kimi gönlüm severin dirse ben anı severin
- 2 Āsitānında yüzün mihr-i felek sürdüğüün
Buldı qadr ü şeref ol kendüyi kem gördüğüün
Sırr-ı ‘İsāyı diyem zāhide ben şordüğüün
Leb-i cān-perveri her mürdeye cān virdüğüün
Kendü cānum gibi ol rūħ-ı revānı severin
- 3 Beni maħmūr-ı mey-i fürqat iden dilber imiş
Şanma anı ki cihānda bu mey-i sāğar imiş
Bezm-i ađyāra varup bāde için söyler imiş
Her qadeħ başına bir busemi aldı dir imiş
- [81b] Söylesün sāqi bunuñ gibi yalanı severin
- 4 Hecr odı yağdı tenüm ey yüzi gülzār benüm
Cān u dil milketini eyledi pür-nār benüm

Kethüdâlık bu dile itmesün aġyâr benüm
Mütevellîsi midür gönlümüñ ey yâr benüm
Ki göñülüm severin dirse ben anı severin

- 5 Degme hercâyi güzel dilbere dil viremez
Korġarım derd ü belâsına anuñ doyamazın
Hiç ne hâl oldu Muṭî'î saña hiç bilemez
Dilberüñ göñli yoġ iken severin diyemez
'Ârifin Şâhidî ben göñli olanı severin

Ġazel-i Murâd Tahmîs-i Bâkî Efendi

(Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün)

- 1 Ne mümkindür nazar bir lahza hüsni-î tal'at-i yâre
Degül çünkim müyesser lem'a-i hürşide nazzâre
Ġubâr-ı der-gehin kuhl itmedin çeşm-i güher-bâre
Nice tâkat getürsin çeşm-i 'âşık rüy-ı dil-dâre
Getürmez tâb çün bir lahza berġ-ı tâb-ı envâre
- 2 Çerâġın şem' -i dâġumdan yaġar hürşid-i 'âlem-gerd
Ocaġın sîne-i germüñ fûrûzân eyler âh-ı serd
Ciger pür-zahm-ı hicrân şerġa şerġa çeşm-i ġam-perverd
- [82a] Muġîm-i hânġâh-ı 'aşġ olaldan bu dil-i pür-derd
Olup abdâl-ı miġnet baġrı yara cismi şad-pâre
- 3 Ĥayâlüñ taġt-gâhidur derün-ı sîne-i rüşen
Sezâ-vâr olmaz ol şadre eger Dârâ eger Behmen
Yaraşmaz mesned-i ġalvet-sarây-ı dilde illâ sen
Tefekkür eylemez bir dem göñül efkâr-ı ġayrîden
Bu dil yârüñ serîridür virilmez yol aġyâre

- 4 Egerçi tîğ-i bî-dâdı derûnum doğradı muhkem
Akıtdı çeşme-i çeşmüm ğamından nice demler dem
Dil-i mecrûha şemşîrinden ayru ummadı merhem
Ne çâre çâre andandur dil-i bî-çâreye her dem
Cüya uran oldur yine andan merhem-i çâre
- 5 Marîz-i ‘ illet-i ‘ aşka şarâb-ı la‘ lidür şerbet
Bulur cām-ı vişālinden ölümlü hasteler şihhat
Ġaraż dermān ise Bākî yûri var derde kıl himmet
Murād’ın sözlerinüñ gösterür her harfî bir şûret¹¹⁴
Ne hikmet belki ‘ ibretdür devâdur cümle bîmāre

Ġazel-i Nişānî Tahmîs-i Emrî

(Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün)

- 1 Göründi ‘ aks-ı rûy-ı yâr mir’ât-ı semenlerde¹¹⁵
Zuhûr itdi hîrām-ı kıdd-i dilber nārvenlerde
- [82b] Oturma merdüm-i çeşmüm gibi beytû’l-hazenlerde
Bahâr irdi şafâ kesb idicek demdür çemenlerde
Huşûşâ şalina yanuçca şol sîmîn bedenlerde
- 2 Ġam u ğuşşa gelür cān-ı ‘ azîze gerçi düşmendür
Senünçün ceng ider gülşen siper gül tîğ sūsendür¹¹⁶
Ġabābı miĝfer ü mey pehlevān-ı merdüm-efgendür
Zebûn olma ne zendür ğam şarâb iç devr-i gülşende
Kavî himmet gerekdür bu cihān içre erenlerde

¹¹⁴ Bākî divânında 5. bendin 4. mısrası “Murāduñ sözlerinüñ gösterür her harfî bir hikmet ” şeklindedir. bk. Sabahattin Küçük , *Bākî Divānı*, TDK Yay., Ankara, 1998, s.96-97.

¹¹⁵ Bu mısra Emrî divânında “Göründi lutf-ı rûy-ı yâr mir’ât-ı semenlerde” şeklindedir. bk. Yekta Saraç, *Emrî Divānı*, Eren Yay., İstanbul, 2015, s.10.

¹¹⁶ Bu mısra Emrî divânında “ Eger ceng itmek isterseñ siper gül tîğ sūsendür” şeklindedir. bk. Yekta Saraç, *Emrî Divānı*, Eren Yay., İstanbul, 2015, s.10.

- 3 Kaçan vaşl olsa bir meh-rūya dir dir ditremeğ hūyı
Girer araya kocdur[maz] kabāya sīm-pehlūyı
Koğulayup yatur her lahza bir serv-i semen-būyı¹¹⁷
Şarılır her gül endāma çeker pehlūya meh-rūyı
Ne hāletler nezāketler komış hağ pīreherlerde

*(Gamuñdan bād-ı āhumdan harāba vardı kasr-ı ten
Gam-ābād-ı firāk ise degüldür küşe-i me 'men
Cemālünsüz pür āteşden görünür çeşme-i gülşen
Siyeh kāküllerinden gayrı yokdur gönlüme mesken
Ne müşkildür kişi cānā garīb olmak vatanlarda)*

- 4 Helāk olmuşdurur dil uzadanlar mār-ı zülfine
Niçe Manşūr aşılmışdur sebebsiz mār-ı zülfine
Miyān-beste kamū ehl-i verā' zünnār-ı zülfine
Kayırma ey gönül bend olduğına tār-ı zülfine
Şınuğ diller hezārān bağludur her bir şikenlerde

- 5 Çün Emrī ol meh-i nā mihr-bān Bī-^c ahd dilberdür
Vişālūñ va^c de eylerse yine hicrān muqarrerdür
[83a] Anuñdüdür bu beyti ol ki Hüsrev aña çākerdür
Firākuñla Nişānī bendeñūñ hāli mükedderdür
Vişālūñ va^c de itmişdüñ behey zalim geçenlerde¹¹⁸

Tahmīs-i İshāğ Efendi

¹¹⁷ Bu mısra Emrī divānında “Kohulayup yatur her gice bir cism-i semen-būyı” şeklindedir. bk. Yekta Saraç, *Emrī Divānı*, Eren Yay., İstanbul, 2015, s.11.

¹¹⁸ Emrī Divānında bu şiir 6 bendden oluşmuştur. Mecmūda bir bend eksik olduğu tespit edilmiştir. Eksik olan kısım *italik* olarak belirtilmiştir. bk. Yekta Saraç, *Emrī Divānı*, Eren Yay., İstanbul, 2015, s.11.

(Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün)

- 1 Gözüm yollarda kalmışdur meded ol dilrübā gelmez
Bugün bu kalb-i nāşāda anuñçün hīç şafā gelmez
Firāk ile helāk oldum tabībüm gör baña gelmez
Cefā vü cevri arturdı bize ol bī-vefā gelmez
Güzelden her ne dirseñ hep gelür ammā vefā gelmez
- 2 Ne suç itdüm dilā bilsem yine ol āfet-i devrān
Çevirmiş yüzini benden nedendür kalmışam hayrān
Ne deñlü ol perīyi da' vet itdüm olmadı imkān
Bizümle çün kaçur ahşamlamağdan ol meh-i tābān
Seher vaqtinde gün gibi niçün bir gün çıka gelmez
- 3 Esīr-i pend-i hecr oldı dirīğa bu dil-i şeydā
Anuñçün şöyle şūrīde cihān içre yürür rüsvā
Oturdum künc-i miñnetde ben ey hū'āce bugün tenhā
O yüzi muşşafa varur oğurdum şöhbete ammā
Sözüm geçmez hümā yüksek uçar hīç oқыya gelmez
- 4 Helāk itmek muğarrerdür beni bu derd ile hicrān
[83b] Eger kim böyle kalursa benümle şiddet-i fūrkat
Dirīgā çāresiz kaldum geçüpdür cānuma hasret
Sitāremde temāşā bu ki ol hūrşīd-i meh-ṭal' at
Çıkar her bir yaña seyrān ider benden yaña gelmez
- 5 Beni derd-i belā için yaratmışdur meger Hāllāk
Ki kısmet eylemiş ' aşkı baña ol kādīr-i rezzāk
Esīr-i hoş-nevā olsa ' aceb mi cümleten ' uşşāk
Nigāruñ dünki sözünden gele gibi bugün İshāk
Şımazdı ' ahdini ammā unutmışdur añā gelmez

Tahmīs-i ‘Ālī Efendi

(Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün)

- 1 Süzüksün çeşm-i mestün devlet-i bīdārı görsünler
Bozulsun bend-i zülfün turra-i tarrārı görsünler
Çözüksün dügmeler mir ‘āt-ı pür-envārı görsünler
Çıkar pīrāhenün tā kudret-i settārı görsünler
Meded rūh-i muşavver nice olmuş bārı görsünler
- 2 Lebünden buse almak mürde cān bulmak kadar vardur
Şaçun koçmak hayāt-ı cāvidān bulmak kadar vardur
Miyānuñ kocmacık genc-i nihān bulmak kadar vardur
Vişālün cāna almak rāygān bulmak kadar vardur
Ne var bir himmet it şeydālar ol āşārı görsünler

[84a]

- 3 Kad-i bālānı gösterdün kıyāmetden nişānsın sen
Ser-ā-pā dehri virān eyleyen genc-i nihānsın sen
Günüñ mağrıbdā doğmuş fitne-i āḫir zamānsın sen
Ne māhiyyetsin ayā yā neden nā-mihr-bānsın sen
Müneccimler koşunlar gayrı sen mekkārı görsünler
- 4 Meger bir kāse-i pür-misk-i terdür verd-i ḫandānı
Yāḫud mülk-i melāḫat şāhınuñ tūğ-ı perīşānı
Çonubdur başına yāḫud hümā-yı taḫt-ı sulṫānı
İnanmaz görmeyen çāk başdan ey rūh-ı revān anı
‘Araç-çiniñ çıkar ol kākül-i pür-tārı görsünler
- 5 O meh-rū baḫt-ı ‘Ālī gibi gaddār olmaç istemiş

Kerem sitemden el çekmiş sitemkār olmak istermiş
Ġarīb ‘ aşıklara cellād-ı ħūn-ĥār olmak istermiş
Muḥaşşal zülme meyl itmiş cefākār olmak istermiş
Yetişünler meded üftādeler yalvārı görsünler

Taḥmīs-i Zemīnī Efendi

(Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lūn)

1 Bu leṭāfet nedür ey şūḥ-ı cihān ānuḥda
Nedür ol būy-ı vefā zūlf-i perīşānuḥda
Bükmedür jāle midür şol gül-i ḥandānuḥda
Yine diş yāresi var sīb-i zenāḥdānuḥda
Yād ayak izleri var rāh-ı gülistānuḥda

[84b]

2 Ṭaraf-ı bāġa revān ol gel eyā serv-i semen
Bir sözüüm var diyeyin saña kerem eyle hemen
Ḥaberüñ virdi baña geldi şabā şāġ u esen
Ġayrı el degmedi ise saña ey ġonce dehen¹¹⁹

3 Demidür nālelerüm ṭutsa şehā çarḥı bütün
Neylesem nola fem-i zūlfüñ ile dilde düġün
Ber-murād itmeyü ben va‘ deye şalduñ beni dün
Dün gice kimler ile eyledüñ aḥşam ki bugün
Didi çoġdur o ḥaber bād-ı şabā şānuḥda

4 Sāye-veş olımadum kāmēt-i bālāña ġarīb
Baġmaduñ pādişehüm bendeñe oldumsa ġarīb
Çekerim cevriñi çün baña Ḥudā kıldı naşīb

¹¹⁹ Bu bendin bir mısrası eksiktir.

Biz saña iremezüz söverüz turdukça raķīb
‘ Āşık-ı şādıkız it degilüz āyānında

- 5 Bu Zemīnī ķuluññ ķalmadı tende mededi
Bāğ-ı ħüsñünde olan mīvenüñ olmaz ‘ adedi
Ne revādur ire her ħār-ı ħasuñ eger aña yedi
Āfitābī zeķanıñda görüben yāre didi
Yine şeftālū yemişler gibi pistānında

[85a]

Ġazel-i Bākī Tahmīs-i Zihnī

(Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün / Me fā ‘ ī lün)

- 1 Te‘ alāllāh nedür bu ħüsñ-i dil-keş ķehre-i zībā
Ne maṭla‘ dan ṭulū‘ itdi ‘ aceb bu maṭla‘ -i ġarrā
Nedür bu ġonce-i ħandān nedür bu nergis-i şehlā
Nedür bu ħandeler bu ‘ işveler bu nāz u istiġna
Nedür bu cilveler bu şīveler bu ķāmet-i bālā
- 2 Hevā-yı ķadd-i mevzūnuñ aķıtdı dīdeden cūlar
Ĥayāl-i la‘ lüñ ile oldu ķan gözden aķan şular
Beni öldürmege yetmez mi idi iki ġīsūlar
Nedür bu ‘ ārız u ħadd u nedür bu çeşm-i āhūlar
Nedür bu ħāl-i Hindūlar nedür bu cennetü’s-sevdā
- 3 Uzanur şāneden ruḥsāruñ üzre dem-be-dem kākūl
Ne kāfirdür göre ķor muşḥaf üzre ol ķadem ķākūl
Yiridür gör yedi başlu bir ejderdür disem kākūl
Nedür bu çīn çīn ü pīç pīç ü ħam be-ħam kākūl
Nedür bu ṭrralar bu ħalkā ħalkā zūlf-i müşk-āsā

- 4 Düşer luţfuña mażhar çün seniñ ecnāb-ı deriniñ
Nedür yā ‘ aşık-ı bī-çāre ki bu hışmıla kīnūñ
Meded çıksun beyāna görelüm tut karşı ayīniñ
Miyānuñ rişte-i cān mı gümüş āyīne mi sīneñ
Benāgūşuñla mengūşuñ gül ile jāledür güyā

[85b]

- 5 Yoluñda tīg-veş Zihnī senūñ yekdil muvāfıkdur
Ne mümkindür yüzini döndüre ‘ aşkuñda hāzıkdur
Dimez vaşluñ ‘ ināyet kıl iderseñ dağı layıkdur
Vefā ummaz cefādan yüz çevirmez Bākī ‘ aşıkdur
Niyāz itmek aña cānā yaraşur saña istiğnā

Terkīb-i Bend-i Sāmī Efendi Nazīre-i Rūhi Bağdādi

(Mef ‘ ū lü / Me fā ‘ ī lü / Me fā ‘ ī lü / Fe ‘ ū lün)

I

Şūfī gibi zann itme bizi subħa bedestüz
Biz dāne-şümār-ı güher-i ‘ ahd-i elestüz
Erbāb-ı riyanūñ sırrına cür‘ a-nişāruz
Peymāne-i ser-şār-ı mey-i ‘ aşk ile mestüz
Kuħlū ‘ l-başaruz sāye gibi dāde-i mühre
Ĥāk-i kadem-i ehl-i melāmetde ki pestüz
Ka‘ beyle şanemħānede yek-reng-i sücūduz
Biz Ĥanķah-ı dilde ki Allāh-perestüz
Bilmezse nola kadrümüzi zāhid-i Ĥōdbīn
Ol āyineyüz kim kef-i zengīde şikestüz
Sergeştelerüz dūr olalı menba‘ ımızdan
Seyl-āb-ı şahārī gibi bī-cāy nişestüz
Güm-kerde sürāğ-ı reh-i Ĥayrānī-i ‘ aşkuz
Ĥızr ile o vādide ki biz dest-be-destüz

[86a] Sāgar be-kef-i meygede-i ‘aşk-ı Hudâyuz
Farq-ı felege cür‘a-feşân turfe gedâyuz

II

Ey zâhid-i kısrî-suhan-ı da‘vi-i bâtıl
Bî-zâ‘îka-i lübb-i kemâlât-ı efâzıl
Tâ key olasın münkir-i erbâb-ı haqîkat
İnkâr-ı selefde idüp irâd-ı delâ‘il
‘Âlim geçinüp olmadasun ehl-i kemâlün
Geh zendeğa ü küfrüne gehi fışkına kâ‘il
Te‘vîle tevaqquf iden aqvâl-i kibârı
Zâhirde koyup itmedesün bâtını zâ‘il
Har-mühre-i inkârıñ arâyış idinmiş
Lâ-yefhem olan hayl-i harân-ı mütesâfil
Lâyık mı olup mu‘tesif-i câde-i taşdıķ
Dünbâle-rev-i tab‘uñ ola bir niçe câhil
Hıfz itmek ile cerbeze-i fâsıkıyâtı
Zann itme ki olduñ reh-i taḥkîķde ‘âķıl
Bildün mi nedür mabde‘ ile semt-i ma‘âdı
‘İlm añlama ey tîre-derün naķş-ı sevâdı

III

Erbâb-ı şühüduñ suhanı keşf-i hikemdür
Maḳbûl-ı şanâdîd-i suhandân-ı ümemdür
[86b] Endîşe-i hüccâb-ı nihânḥâne-i esrâr
Miftâḥ-ı tılsımât-ı ma‘ânî-i kıdemdür
Âyine-i ḳalbinde o rüşen-güherânuñ
Jeng-i ene‘iyyet eşeri maḥz-ı ‘ademdür
Yektâ güher-i vaḥdete râġıb olup anlar
Enhâr gibi vâşıl-ı ser-menzil-i yemdür
Şuretde gedâyân-ı nemed-puş-ı melâmet
Ma‘nâda selâṭîn-i melik hayl u ḥaşemdür

İn'āmları bahşış-i feyz-i ezelîdür
Anlar hulefâ-i rüsûl-i pâk-şiyemdür
'Adetleri bezil-i leâlî'-i haķıķat
İhsānları gencîne-i enfās-ı himemdür
Gördükleri aşār-ı şu 'ünât-ı ilāhî
Seyr eylediler haķķı mezāhirde kemāhî

IV

Güş eyle merātibde nedür 'ilm-i haķıķat
Erbāb-ı şehüd eylediler böyle rivāyet
Olmışdı o maħbûb-ı serā-perde-i lâ-reyb
İtlāk-ı şikāt-ı harem-i ğayb hüviyet
Bi'z-zāt idüp şive-i āġāz-ı ta' ayyüñ
Āyîne-nümā oldı cemāl-i aħadiyyet
[87a] Esmā vü şifāt ile zuhūr eyledi a' yān
Çün itdi düvüm mertebede cilve maħabbet
Ervāh-ı besā'ide ki oldı mütecellî
Ta' yīn idemez ser-engüşt-i işāret
Düşdükde mürāyā-yı mişāliyyeye ' aksi
Şahrā-yı tecellide göründi niçe şüret
Bu mertebeden soñra semavāt u ' anāşır
İtdi se-mevālîd ile tertîb-i şehādet
İnsān olup enmüzec-i küll zāt u şifāta
Pes mazhar-ı tām oldı bu cümle hażerāta

V

Oldı haķ-ı mecmū' a-i pişānî-i insān
Hüküm-i ħalaķullāhü ' alā şüret-i Raħmān
Baķ dīde-i ' ibretle ol āyîne-i pāke
Olsun dir iseñ pertev-i taħķiķ nümāyān
' Ārif iseñ ey tālîb-i Haķ sen señi añla
Gencine-i maħfiye maħaldür dil-i virān

Bil geldügiñi mülk-i beķāya ne içündür
Sa‘ y it olasıñ pādişeh-i kişver-i ‘ irfān
Meftuħdur erbāb-ı kerem iste Ĥudā’dan
Olmaķlıķa zānū-zede-i şoħbet-i pīrān

[87b] Şarf eyleme evķātuñı bāzīçe vü levhe
Dīvāne gibi olma şaķın şuħre-i şıbyān
Ancaķ bu hevā vü heves-i nefis ise maķşūd
Bu mādde müşterek oldu saña ĥayvān
Ref‘ eyle göñülden ĥücüb-i zulmet ü nūrı
Nezzāre-i dīdāra deķiş cennet ü ĥūrı

VI

‘ Ārif iseñ ol perde-ber-endāz-ı ĥafāya
Tā kim olasıñ maħrem-i ĥalvet-geh-i ma‘ nā
Bir kerre nigāħ eyleyesin perde-i rāza
Üstād-ı şuver-bāz olur ol dīde hüveydā
Çün kār-ı nihānī-i meşıyyet ola ma‘ lūm
Çekme ĥam-ı imrüz ile endīşe-i ferdā
Şıdķ ile rızā-dāde-i taķdīr-i Ĥudā ol
Virme ĥalecān ĥalbūne tedbīr ile aşlā
Seng atsa da küdek-menişān olma şikeste
Mecnūn-reviş ol ‘ āķıliseñ ey dil-i şeydā
Āyīne gibi taşfiye-i levħ-i derūn it
Tā saña keder virmeye nīk ü bed-i dünyā
Yek-reng ü müsāvāt gerekdür nazarıñda
Tevbiħ-i ‘ adū dost nevāzī-i eħıbbā

[88a] Mestāne-i ser-bāz-ı tarabħane-i cān ol
Müstāgnī-i ‘ işretgede-i her dü-cihān ol

VII

Sāķī şun o meyden ki ola neş‘e-dih-i tāk
Bir cāmıla ķıl def‘ -i ĥumār-ı dil-i ĥam-nāk

Ol bāde ki nā-şüste ruḥ-ı gerd-i riyāyı
Minā gibi şābūn-ı kef-i mevci ider pāk
Ol āteş-i seyyāle-i nāmūs-ı ḥıred-sūz
Pāmāl-kūn-i zūhd ü vera^ç çün ḥas u ḥāşāk
Ol bāde-i pūr-feyz ki geldik de ḥurūşa
Ne cūr^ç ası ḥāk oldı ḥabābı bu nūh eflāk
Şem^ç -i ḥarem efrūz-ı dil-i tīre nihādān
Bir kaçresidür mışkal-i āyīne-i idrāk
Ref^ç eyle bizi ḥākdan ey pīr-i ḥarābāt
Çaldur bir ayağ ile yapış destime bī-bāk
Leb-teşnelerüz cām-ı mey-i ^ç aşka kelīmūñ
Bu beytūñ idip vird-i zebān-ı dil-i şad-çāk
Dil-beste-i sāzım u esīr-i mey-i nābım
Geh mevc-i şarābum ü gehi tār-ı rebābım

VIII

Muṭrib ele al nāy-ı pesendide maḳālī
Germe ile def-āsā dil-i behrem-zede ḥālī
[88b] Def^ç eylemeded çūbek-i sanṭūr ile dilden
Darb idüp uşūl ile ser-i şaḥş-ı telālī
Feyz-i Nağam-ı-ı sāmī^ç a sūzıyla rebābuñ
Āteşlere yaḳ sīne-i ^ç uşşāk-ı cemālī
Te^çşirini inkār idemem nağme-i sāzuñ
Luṭf eyler iken cān u dile cezbe-i ḥālī
Nāy-ı şekerīn nağme ider Hoḳka-ı gūşı
Çand-ı kaşab-ı Sükker-i ḥālāt-ı me^çālī
Pürdür güher-i feyz ile şanduḳa-i ṭanbūr
Meyl-i dil-i ^ç uşşak degüldür aña ḥālī
Mızrābda mı çūbda mı mūda mı te^çşir
Zāhid bunı fehm it ço yeter kīl ile kālī
Çaldum taşā ben şīşe-i şad pūte vü nengi
Muṭrib kerem it sen daḥı çal barbeṭ ü çengi

IX

Dil-beste-i gīsu-yı Һam-ender Һam-ı ‘aşqam
Divāne-i zencīr-i be-pāy-ı ğam-ı ‘aşqam
Perverde-i āġūş-ı mevālid-i şelāşe
Һayrū’l-Һalef-i silsile-i ādem-i ‘aşqam
Biñ şūret ile zīb-i mecāl-i-i şu’ūnam
Geh Һüsn ü gih ‘āşık geh ‘ālem-i ‘aşqam

[89a] Geh vādī-i Eymen gehi Mūsā-yı tecellī
Geh ‘Īsī-i mu‘ciz nefes-i Meryem-i ‘aşqam
Geh pīr-i sipihrūñ eline sübħa-i pervīn
Geh sāz-ı kef-i Zührede zīr ü bem-i ‘aşqam
Gāhi girih-i muşmat-ı ma‘nāda nihānem
Geh cilveger-i sāħa-i keyf ü kem-i ‘aşqam
Ma‘nā-yı basīt-i eşerī kāf ile nūnuñ
Terkīb-i rumūz-ı kelimāt-i fem-i ‘aşqam
Mevsūm-i cehül u gehi med‘uvv-i zalūmam
Maħmil keş-i ser-bāz-ı emānāt-ı‘ulūmam

X

Yā Rab Һanı ol dem ki nihān idi bu Һāne
Nūr-efken olan vuşlat idi çeşm-i cihāna
Aġyār nihān yār nihān dil daħı nābūd
Ne resm nümāyān idi ne nām u nişāne
Bir bezm idi ol bezm-i şafā kim yoġ idi hīç
‘Uşşāka temāşā-yı cemāle bu bahāne
Pūr-neşe idi cümlesi bir cām-ı şafādan
Hep bāde-i vaħdet şunulurdu dil u cāna
Keşret yoġ idi vaħdet-i maħz idi o ‘ālem
İşbāt-ı vücūd itmege bir yoġ dīgerāna
[89b] Hep ğarqa-be-nūr-ı aħadiyyet idi eşyā
Ma‘dūm idi a‘yānda temyiz-i miyāna

Ma' lūme iken nükte-i *elān-ı kemākān*
Şad-ḥayf ki olduḡ yine pür-ḥāb-ı fesāne
Dil-şifte-i ḥüsn-i ezel-i çeşm-i şühüdüz
Ḥayret-zede-i āyīne-i reng-i vücūduz

XI

Ey nūr-dih-i hestī-i eflāk-i ' anāşır
Feyyāz-ı vücūd-ı şuver-ārā-yı mezāhir
Dānende-i her müşkil-i ser-i beste-i icād
Bīnende-i esrār-ı ḥafāyā-yı şanemā zamā 'ir
Bilmekde kemālātuñı pā-der-gil-i ḥayret
' Aql-ı ḥükemā vü ' ulemā-yı mütebaḥḥir
Pīş-i naẓar-ı ' aqla temāşā-yı cemāle
Çekmekde izāfāt-ı neseb perde-i sātir
Ey mihr-i ' amā bürqa ' -ı ıtlāk-ı cemālün
Her zerrede pinhān yine her zerrede zāhir
Zātuñ k ' ola ıtlāk-ı ḥaḳıķı ile muḡlak
Derk eylemede dil olur elbet müteḥayyir
Bu maḡla ' -ı rengīn ile bildürdi Ḥayālī
Ḥayret idügin ehl-i dile menzil-i āḥir

[90a] ای یتر غمت زادل عشاق دشانه
خلقى بنومشغول وتوغا ' ب بز میانه

XII

Dil mu' tekif-i gūşe-i ebrū-yı Muḥammed
Cān silsiledür gerden-i gīsū-yı Muḥammed
Gülberg-i ruḡ-ı munşabıġ-ı şībġa-ı raḥmān
Ezhār-ı ḥakāyıkda nihān būy-ı Muḥammed
Tevḥīd ider inḡāk-ı ilāhī ile ta' līm
Ṭūtī-i dile āyīne-i rüy-ı Muḥammed
Firdevs-i ḥaḳıķatde eb-i Ādem ü Ḥavvā
Eşyā ise hep zāde-i yek mūy-ı Muḥammed

Ey ‘ aşk hidāyet demidür ‘ aşık-ı zāra
Düşdüm yola göster neredür sūy-ı Muḥammed
Vāşıl olayum menzil-i maḫşūda meded kııl
Çeşmüm ideyüm ferş-i reh-i kūy-ı Muḥammed
Şad ‘ acz ile oldı dil-i mehcūr siyeh-kār
Bir bende-i nāçīz-i şenā-gūy-ı Muḥammed
Sāmī niçe yüz biñ şalavāt ola ḫavāle
Ol rūḫ-ı şerīfe daḫı aşḫāb ile āle

XIII

Hestī-i mecāzīyi nihān eyle İlahī
Esrār-ı ḫafāyāyī ‘ ayān eyle İlahī
[90b] Müstağraḫ-ı envār-ı şühūt it dil-i zārı
Keşf-i ḫüçüb-i dīde-i cān eyle İlahī
Maḫv eyle gönülden eşer-i naḫş-ı sivāyı
Ġayriyyeti bī-nām u nişān eyle İlahī
Kıl ‘ ayn-i yaḫīn ile bizi vāḫıf-ı aḫvāl
Ref -ı tutuḫ-ı reyb ü gümān eyle İlahī
Bir pīre ḫul eyle beni kim zıll-ı Ḥudādur
Maḫdūmumı ol şāḫīb-i şān eyle İlahī
Ol maḫzar-ı zāta dilümi eyle muḫābil
Birer zerre iken mihr-i cihān eyle İlahī
Mevc-i naḫar-ı luḫfi ile ol yem-i cūduñ
Ḳalbüm güher-i cezbeye kān eyle İlahī
Luḫf it beni maḫcūb-ı vüçüd eyleme yā Rab
Nā-maḫrem-i āsar-ı şühūd eyleme yā Rab

Ġazel-i Nābī Tahmīs-i Nāzım

(Fā ‘ i lā tün / Fā ‘ i lā tün / Fā ‘ i lā tün / Fā ‘ i lün)

1 Gülşen-i ‘ ālemde bir merd-i kerem-ḫū ḫalmamuş

Büy-1 baħş-1 kām olur bir derd-i ĥod-rū ħalmamuş
Berk-i sâz-1 ‘ ayş yok zevċ-1 leb-i cū kalmamış
Gülsitân-1 dehre geldük reng yok[bū]¹²⁰ ħalmamış
Sāye-endâz-1 kerem bir naĥl-i dil-cū ħalmamış

[91a]

- 2 Ĥastegân-1 derd u ġam itse nola şad āh u zār
Çāre-cüyāna bulunmaz oldu hergiz çāre-kār
Ehl-i dil itsün kime derd-i derūnun āşikār
Eylemiş der-beste dükkanın tabib-i rüzigār
Ĥoĥĥa-i pirūze-i gerdunda dārū ħalmamuş
- 3 Yad idüb bihūde āb-1 nāb-1 rūy-1 dilberi
‘ Aşıkānuñ vādi-i pür-suz-1 hecr olmuş yeri
El-‘ ataş-güyān idüp geşt ü güzār-1 serseri
Teşnegānuñ çāk çāk olmuş leb ĥahiş-geri
Çeşme-sārı merĥametde bir içüm şu ħalmamuş
- 4 Kāle-i āhı olup kāsıd dil-i ġam didenüñ
Yok ĥazef-veş i‘ tibārı dür-i eşk-i didenüñ
Yūsuf-āsā kıymeti yok her hüner-ver didenüñ
Ĥadrin anlar yok bilir yok merdüm-i sencidenüñ
Çār-süyı ħabiliyyetde terāzū ħalmamuş
- 5 Nāzımā bīm-i siyāh-1 ġamdan idüp ihtirāz
Gerçi itdüm tevsen-i ġüşişle her sū terk-i tāz
Şehr-i şādī durdura çün kākül-i ĥübān-1-rāz
Ceyş-i ġamdan ħande itsün iltica ehl-i niyaz

¹²⁰ Vezne uygun olması için Nāzım (İstanbullu) divânından tamamlanmıştır. bk. Vesile Sak, *Nazım (İstanbullu) Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1994, s.346.

Ḳal‘ a-i himmetde Nābī burc u bārū ḳalmamuş

[91b]

Ġazel-i Necīb Efendi Taḥmīs-i Şāḫib Efendi

(Mef‘ ū lü / Fā‘ i lā tü / Me fā‘ ī lü / Fā‘ i lün)

- 1 Bir gün seḫāb-ı feyż-i Ḥudā reşḫa-dār olur
Her nev-nihāl-i bāġ-ı cefā mīve-dār olur
Bu ḫüsn ile o gül-ruḫa‘ aşık hezār olur
Gülşen-fezā-yı‘ aşḫa yaşıım cūy-bār olur
Her dāġ-ı sine bir gül-i āl-ı bahār olur
- 2 Ḳalmaz zemīn-i dilde gubār-ı hevā gider
Ṭurmaz sirişk-i dīde-i ter dā‘imā gider
Rūymııda ebrū zūlfüni ey bī-vefā gider
Tā āsumāna bilmemisin kim du‘ā gider
Feyż-i nesīm-i luṭf-ı Ḥudā āşikār olur
- 3 Künc-i belāda ser-be-girībān-ı şabr olan
İtmez niġāh-ı raġbet cāh-ı cihān-bān
Çeksün serini ḫırḫaya hemçün keşf hemān
Me‘yus-ı‘ izz u devlet olan fāriġ-i cihān
Gerden-firāz-ı‘ āṭıfet-i Kirdgār olur
- 4 Baḫtuñ ne deñlü olsa siyāh olma mużtarib
Cevr-i felek iderse tebāh olma mużtarib
A‘ dāya ḫarşu eyleme āh olma mużtarib
Çeşmüñ pür olsa ḫünıla ġāh olma mużtarib
Āḫir sevād-ı bāşıra-i i‘tibār olur

[92a]

- 5 Şāhib ‘adūlaruñ dağı bu rūzigārda
Mānend-i cūr‘ a qalmaya mı hāk-i zārda
Mest-i şarāb-ı ūlfet olan bezm-i yārda
Naḥl-i gül olsa dāğı necīb i‘tibārda
Evrāk-ı ‘ayşı bir gün ola tārmar olur

Kaşide-i Be-Şāriḥ-i Meşnevī-i Şerīf Kara ‘Abdullāh Efendi

(Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lā tūn / Fā ‘i lūn)

- 1 Evliyādan ey gönül olmağ dilersen reng ü bū
Yoğluğ ile ilerü gel varlığundan ol ārū
- 2 Varlığ ile kimse girmez evliyānuñ gönline
Yoğluğ ile varlığundan şu gibi olsun tūru
- 3 Sırr-ı ḥağğa iremezsün zerre benlik var ise
Varlığın perde olubdur işbu yoldaki ulu
- 4 Şol ki benlik çirkini yoğluğ ile gidermedi
Ehl-i vaḥdet maḥfilinde aña dinmez gel berü
- 5 Benligünden zerre deñlü ger qalursa ey ağı
Bñ çalışsañ işşı qalmaz gidemezsün ilerü
- 6 Varlığundan şāf olup yoğluğa gel yoğluğa gel
Tā maḥabbet bādesinden şuna mürşid bir tūlu
- 7 Şol gönül kim yoğluğ ile geldi mürşid yanına
Anı kendi varlığ ile mürşid eyler tūptolu

[92b]

- 8 Mazhar olmak ister iseñ evliyānuñ sırrına
Ayağına yüz sürüben yalvaru gel yalvaru
- 9 Zühd ü takvā' ilm ü ' irfān bil hicāb oldı ' aẓīm
Saña ' irfān ıŝşı almaz ol apuda ey ' āmu
- 10 Lāf uruben keşf-i esrār eyleme ey müdde' ī
Yek degil mi sırr-ı ' irfān söylene hem örtülü
- 11 Evliyā esrārını nā-maḥreme fāŝ eyleme
Keşf-i esrār eyleyenler hergiz olmaz baḥtlu
- 12 ' Aşk-ı cānān āteŝ ile şol gönül kim maḥv ola
Varlığını bile virdi gelmez andan hāy u hūy
- 13 Ey gönül biñ ma' rifet bil bunda degmez bu yola
' Aqluñı vir yoqluğa gel uŝlı ol olma delü
- 14 Cevheriye bu boncuğı pistāncıya arḥūn ŝatar
Pīr-i kāmīl meclisinde ağızın aan zıŝt ḥū
- 15 arğa gibi herkese gördüğüni ğamz eyleme
Tūḫī-reng ü lāl ol söyleme ey māh-rū
- 16 İddi' ā-yı ḥa idenler bir ğarażdur ekŝerī
Az bulunur arasında bī-ğaraż yüzi ŝulu
- 17 Kimi manŝıb gibi altūn kimi dūnyā tālebi
Kimi ḥūrī ile cennet maḫlabı oldı amū

[93a]

- 18 Kimi ađlar mālma irgürmesün ašlā zarar
Himmet ister gibi dā'im açıla zevkden apı
- 19 Kimisi keş ü kerāmet alibi şub ile řām
Pes kerāmet şatmağ ile ya' nī ola bir ulu
- 20 Kimi mürşid olmak ister işbu 'ālem alkına
Tā ki cezbe bā-kerāmet birle ola aralu
- 21 aa alib bulmadum bunlarda ašlā kimseyi
Her birinüň gönli olmiř bir hevā ile olu
- 22 La' net olsun bu tecallā alib ü malūba hem
aı oyub bāıl ister duymaya a'dan ou
- 23 Bāř u cāna almayan bir 'āřı-ı řādı anı
alb-i řāfi birle ura pīr önünde rū-be-rū
- 24 Zātı ile pīr önünde fāni-i mula ola
Varlıđından almaya hī aru isen mū-be-mū
- 25 şey-i kāmil varlığından ğayrı varlı almaya
Ol işi de ol göre hem ol ide a'a apu
- 26 Mürşidi a bilmeyince ol ne bilsün a nedür
Ne bilür rağ mı olan ızıl nedür yāōd şaru
- 27 Böyle bir alib yolına baş u cān olsun fedā
ul olayın apusunda ger olursa şatmalu

[93b]

- 28 Āsitān-ı pırde ʔalib yūzi beru gerek
Ayađınıñ ʔopraqında ola gözi sürmelü
- 29 Kām-karān şoĥbetinden şaqla bizi ey Ĥudā
Ĥāmlıķ ile sırr-ı Ĥaķķ'ı fāş iderler gū-be-gū
- 30 Bulmadum yoķluķ gibi bir gūşe-i emn ü emān
Bulmadum yoķluķ gibi bir yār-ı ĝār u sevgilü
- 31 Bulmadum yoķluķ gibi ol ĥazrete bir ʔođrı yol
‘Abdiyā ķalma yabānda ol yola ki gitmelü

Ėazel-i Na‘ımī Tahmīs-i Siyāhī

(Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün)

- 1 Münevver ķıldı āfāķı yüzüñ ey meh ziyālıķdan
Yaraşur sidre ķaddüñi dem ursa müntehālıķdan
Virilmişdür saña şāhum güzelüñ şun‘-ı ĥālıķdan
Ėurūr ile nice şāhlar düşübdür pādişāhlıķdan
Eger raĥm eyleyüp geķsek ne var bu bī-vefālıķdan
- 2 Ĥaṭı reyĥān-ı ‘anber bū yūzi gül ķameti bālā
Ėamer tal‘at güneş şūret perī peyker melek sīmā
Bugün mülki melāĥatda bulunmaz ĥüsnüñe hemtā¹²¹
- 3 Dem-ā-dem dest-i hecrüñle nigārā çāk olur yaķa
Devām-ı āteş-i ĥasret beni ĥāk eyleyüp yaķa

¹²¹ Bu bendin iki mısrası eksiktir.

Terahhüm eylemezsün kim gözümden kanlu yaş aka
Oluben hüsnuñe gurre iken cevri itme ‘uşşāka¹²²

[94a]

- 4 Siyāhī gonçeler içre görüp bu vird-i Hudā-yı
Gönül virdi nola bülbül gibi eylerse efgānı
Gözinüñ yaşı kan oldu demidür kılsañ ihyāyı
Na‘īmī yoluña cānā virürdi şıdķ ile cānı¹²³

Ġazel-i ‘Ubeydi Tahmīs-i Rūhī Bağdādī

(Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün / Me fā ‘ī lün)

- 1 Fenā dārına geldük bir bölük şāhib-sūhanlarla
Ulaşduķ bizden evvel miḥnet-i dehri çekenlerle
Geçürdük rüzgārı sākin-i beytü ‘l-ḥazanlarla
Ne açulduķ fezā-yı gülşene gül pīreherlerle
Ne şalınduķ murād üzre boyı serv-i semenlerle
- 2 Nemüz var ise gitdi ‘āķıbet hem-yār-ı hem-meşreb
Cihān bezminde olduķ kāse-i faķr ile leb-ber-leb
Ġınā ehliyle yoķ yārānımız min-ba‘ d zīrā hep
Fakīr olmağla istiğnā şatarlar bilmezüz yā Rab
Yine vardur bizim aḥvālümüz sīmīn bedenlerle¹²⁴
- 3 Ḥazer kıl ‘aşķ-ı meşķ itme güzellerle olup meftūn¹²⁵

¹²² Bu bendin bir mısrası eksiktir.

¹²³ Bu bendin bir mısrası eksiktir.

¹²⁴ Bu mısra Bağdatlı Rūhī divānında tespit edilememiştir. bk. Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Rūhī Divānı Nüshası*, s.138.

¹²⁵ 3. bendin ilk mısrası Bağdatlı Rūhī divānında 2. bendin son mısrası ile yer değıştirmiştir.

Cefā vādilerine şalub eylerler seni meftūn¹²⁶

Ġazāl-āsā olurlar ğayriye şayd ey dil-i maḥzūn

İderler ḳalb-i ‘ uşşāḳı ğam ile nāfe-veş pür-ḥūn

[94b] Ḥaṭādur ‘ aşḳ-ı meşḳ itmek ḥaṭı miskīn Ḥotenlerle

4 Dolaşdum zūlfünüñ ḳullābına¹²⁷ urdum

Ben idüm bir gönülde anı da gör nice aldırdım¹²⁸

Düşündüm şol ḳadar sevdāsına kim ‘ aḳlı itürdüm

Gidüp ‘ aḳlıyla cān zūlfinde yārūñ ḳaldılar gördüm

Dili gönderdüm onlara o da ḳaldı ḳalanlarla¹²⁹

5 Cefādur Rūḥī-i bī-çāreye ittikleri her dem¹³⁰

Cefā itdiklerinden ğayrı miskīne bu da bir ğam

Vefā adını ḳor ḳoyanlarında ekmege ādem

Vefā eyleñ dir isek incinürler söylemezler hem

‘ Ubeydi söyleşilmez ḥaḳḳ budur ğonce dehenlerle¹³¹

Der-Nuṭḳ-ı Nahīfī Raḥmetullahi ‘ Aleyh

(Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lā tūn / Fe ‘ i lūn)

1 Māsivāllāha nażar ḳılma eger ‘ ārif iseñ¹³²

Ne belādur başuña meşḳalesi devrānuñ

¹²⁶ 3. bendin 2-3-4-5. mısraları Bağdatlı Rūḥī divānında tespit edilememiştir. bk. Saniye Rukiye Erten, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi’ndeki Bağdatlı Rūḥī Divānı Nüshası*, s.138.

¹²⁷ Noktalı alan okunamamıştır.

¹²⁸ 4. bendin 2. mısrası ile 3. mısrası Bağdatlı Rūḥī divānında yer deġiştirmiştir.

¹²⁹ Bu mısra Bağdatlı Rūḥī divānında mevcut deġildir.

¹³⁰ 5. bendin ilk dört mısrası Bağdatlı Rūḥī divānında tespit edilememiştir.

¹³¹ 5. bendin son mısrası Bağdatlı Rūḥī divānında 3. bendin son mısrası olarak yer deġiştirmiştir.

¹³² Nahīfī divānında bu şiir “ *Bedenüñden daḫı dūr olmadan ey dil cānūn / İştigāl eyleyegör tã‘atine mevlānuñ* ”beyitiyle başlamıştır. bk. İrfan Aypay, *Nahīfī Divānı*, Doktora Tezi, Konya, 1992, s.154.

- 2 Dāmen ālüdelüğe eyle hezārān tevbe
Almadan pençe-i pür-zür-ı ecel dāmānuñ
- 3 Sa‘ y kııl bunda iken derdiñe dermān idegör
Āh kim olmaya bir gün başıña dermānuñ
- 4 Bunda kııl eyler iseñ āh-ı nedāmet eşeri¹³³
Nef‘ ī yoğdur saña mağşerdeki vāveylānuñ

[95a]

- 5 Bir gün evvel ider āmāde zevād-ı rāhın
Ey gönül mūr kadar yoğ mı senüñ iz‘ ānuñ
- 6 ‘ Ākıbet hāk ile yeksān olacağsın bildük
Nesine ğırrresin eyā bu fenā dünyānuñ
- 7 Bi-bekā olduğuna şahid-i ‘ ādil besdür
Bi-sütün olduğı bu çarğ-ı bülend eyvānuñ
- 8 Tābiş-i şu‘ le-i hūrşid-i kıyāmetden hep
Mağvola zīnet-i çarğ-ı felek-i mīnānuñ
- 9 Kalmaya bir gün ola şafha-i gerdün üzre
Eşeri mihr-i münir ile meh-i ğarrānuñ
- 10 ‘ Ākıbet menzili hāk olduğına vākıf iken
Yā nedür ğafleti tā böyle za‘ if insānuñ
- 11 İrmeden ğuşuña āvāze-i tabl-ı rıhlet

¹³³ Nahīfī divānındaki 4. beyit ile memūadaki 5. beyit yer değıştirmişir. bk. İrfan Aypay, *Nahīfī Divānı*, Doktora Tezi, Konya, 1992, s.154.

Çāresin eyle yūri zād-ı reh-i ‘uqbānuñ

12 Bir gün evvel bula gör menzil-i maqşūda vuşūl
Aldanup kıılma şaķın zīnetine eşyānuñ

13 Eyleme haşmıñı perverde elūñle zinhār
H̄āhişin virme şaķın Nefs-i hevā-peymānuñ

14 Çāre ne def‘ -i ğam-ı dehre dimekden hāzer it
Ğamını şoñra görürsün mey-i ğam-fersānuñ

[95b]

15 Germ olup şems-i dıraşşān gibi ğarrālanma
‘Āķıbet bī-fer olur kevkebe-i ‘unvānuñ

16 İftihār eyleme gel cāme-i pūr-zīb ile kim
Bir kefendür bedeli elbise-i zībānuñ

17 H̄āk-i huşk olsa gerek çünki mekānuñ bir gün
Ferş-i āsāyişe şalma beden-i ‘uryānuñ

18 Şıķlet-i mālı bu bāzār-ı fenānuñ āħir
Degmez ey h̄āce dem-i hacletine mīzānuñ

19 Eyle endīşe-i ğam zillet-i ‘azlin āħir
Olma dil-bestesi gel çāh-ı ğurūr-efzānuñ

20 Zerredden farz idelüm aħķar imişsin yāhōd
Kevkebi sende imiş mihr-i cihān-ārānuñ

21 Dem-i āħirde hālāş olmaĝa var mı çāre

Niçe senden ‘acebā merg-i taḥassür-zānuñ

22 Hāk olur menzil-i āsāyişi bir gün elbet
Dār-ı fānīde eger bende eger sulṭānuñ

23 Telḥ ider zehr-i memātile dimāğ-ı cānı
Budur āyīni bu mihmān-kede-i ğabrānuñ

24 Şübhe yoğ ‘arıza-i merg-i zevil’l-ervāḥa
Nüktesin remz ile fehm it yüzi bu ma‘nānuñ

[96a]

25 Saña hep elsine-i ḥāl ile güftār eyler
‘Ārif ol bağma ḥamūş olduğına mevtānuñ

26 ‘İbret al bizden eyā merdüm-i ğāfil dirler
Her biri saña türāb içre olan sükkānuñ

27 Sen de anlar gibi nābūd olacağsın yārın
Dün senüñ gibi idi rıḥlet iden aqrānuñ

28 Bezm-i fānīde görüp ḥande-i şevḳ-āmīzüñ
Olmada cümlesinüñ ‘arz u semā ḥayrānuñ

29 Cest ü çāpüklük idersin heves-i nefsuñ için
Süst olursın gelicek ta‘atına Mevlā’nuñ

30 Nefs-i şeyṭāna niçün tābi‘ olursın eyvāh
‘Āḳil eyler mi nazār ḥīlesine a‘dānuñ

31 Emr-i Mevlā’yı koyup ḥükm-i hevāyı tutasın

Göñül inşâf idelüm böyle midür ‘irfānuñ

32 Merd-i dānā geçinürsin bu kadar ğaflet ile
‘Acabā farkı senüñle ne ola nādānuñ

33 Eyledüñ ‘ömriñi bñhüde izā‘ at şad-ğayf
Ne yüz ile varasın dergehine sübhānuñ

34 Sebeb-i ħilkatıñı eyle taşavvur her gñh
Sa‘ y kıl tã‘ atına Ĥālık-ı bñ-hemtānuñ

[96b]

35 an döküp yaş yerine āh-ı nedāmetle temām
‘Afvını eyle recā eyledigün ‘işıyānuñ

36 Fazl u ğufrānını añdıķça tefekkür gāhı
Ĝazab u ahrını fikr eyle biraz Yezdānuñ

37 ‘Ādil u müntakım esmāsına inkāruñ yoķ
Var ise Rabb-i Raħīm olduğına ĩmānuñ

38 Lāyık-ı ‘afv u ‘atā olmağa sa‘ y it yoħsa
Şübhe yoķdur kerem ü raħmetine Raħmānuñ

39 Tāb-ı germābeye şabr idemeyen bir laħza
Niçe tãkat getürür sūzişine nirānuñ

40 Olma ünsiyet-i dehre bu kadar dil-beste
Vaħset-i abr ile fikr it elemin ferdānuñ

41 Saña yetmez mi naşihat bu fenā dünyānuñ¹³⁴
Yek-be-yek rihlet-i nāgāhi geçen ihvānuñ

42 Zīr-i hāk içre koyup bī-kes ü tenhā gideler
Seni cān ile seven hem-nefesün cānānuñ

43 Hele endişe kııl ey mest-i şarāb-ı ğaflet
Kābre girdikde nolur hāl-i dil-i virānuñ

44 Ne enīs ne meded-kār u ne şem‘ ü firāş
Dehşet ü hevlini fikr it o demiñ ol anuñ

[97a]

45 Var mı bir hūsn-i ‘amel kim ola hem-rāh saña
Olıcağ reh-revi ol menzili mihmānuñ

46 Ey Naḥīfī ḳanı bu bezmgeh-i fānīde
Bunca dem hem-dem ü hem-şoḫbet olan ihvānuñ

47 Bir du‘ ā eyle gönül şıdḳ ile gel Allāh’a
Ola sükkān-ı semā cümle icābet-ḫ’ānuñ

48 ‘Afv u ğufrān-ı ḫudāvende nihāyet yokdur
Cürm-i ‘işyānda senünñ hīç yoğ ise pāyānuñ

49 ربنا خالفنا رازقنا مولانا
Şefḳāt it āh u figānına dil-i nālānuñ

50 Şāh-ı ḫayl-i rūsülünñ rütbe-i ‘alāsı için

¹³⁴ Nahīfī divānında 41. beyitteki mısralar yer deĝiştirmiştir. bk. İrfan Aypay, *Nahīfī Divānı*, Doktora Tezi, Konya, 1992, s.154.

Şeref-i kurbı için mazhar-ı *ev-ednānuñ*

- 51 Zāt-ı bī-çünuna maḥşūş olan vaḥdet için
Feyz-i bī-gāyet-i esrārı için āsmānuñ
- 52 Kendi fazluñla idüp bendeñi ‘afv u ğufrān
Bağma ‘iṣyānına ben ‘abd-i ḥaṭā-peymānuñ
- 53 Baḥr-ı ğufrānuñ o deryā-yı keremdür ki anuñ
Çatresi olmağa yok ḥaddi yem-i ‘ummānuñ
- 54 Baḥr-ı ‘ummān ise ‘iṣyānum eger kādirdür
Çatre-i kemter ile ‘afva yem-i ğufrānuñ
- [97b]
- 55 Ben degül cümle ‘uṣātuñ güneḥ ü ‘iṣyānı
Olsa maḥrūn-ı ‘aṭā vü kerem ü iḥsānuñ
- 56 Eyleyüp mazhar-ı faẓl u ni‘am-ı Sübhānī
Lāyık-ı cennet ider raḥmet-i ‘ālī-şānuñ

Tevbe-Nāme-i Siyer-i Veysī Efendi Raḥmetullahi ‘Aleyh

(Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün)

I

Yeter ey dil heves-i zülf-i siyekār yeter
Yeter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yeter
Ceyb-i endişeye cek başuñı fikr it ḥālūñ
Ḥalkıla eyledigūñ bīhūde ğüftār yeter
Rişte-i fikre dūr-i eşk-i nedāmet nazm it
Arzū-yı dil için didigūñ eş‘ār yeter

Murğ-ı ‘ anķā-per-i ‘ azmũn yetür ol yerlere kim
Şāhbāz-ı nazar-ı himmet-i ebrār yeter
Der-i Mevlā’ya yüzũn tũt yeter itdũn kendũn
Bende-i halkā-begũş-ı dũr-i esrār yeter
Yeter oldı bu hevā vũ hevesi terk idelũm
Yönelũp Hāķķa reh-i şıdķ u sedādan gidelũm

II

Evvelā ‘ azm idelũm bārgēh-i iclāle
Ravza-i şāh-ı rüsũl merķad-ı şāhbũ u āle
O şehũn ğāşıye berdũş olalum maħmiline
[98a] Yüz sürũp hāķ-i reh-i naķa-ı zer-i halhāla
Yollarũn hār-ı muğaylānına yüzler sürelim
Lāle-veş ğarķ idelũm çehreyi hũn-ı ala
Eşķ-i hasret şaçalum reh-güzer-i hüccāca
Şürezārında Hicāz’uñ bite sũnbũl lāle
Sũnbũli āteş-i dilden şaçılan dũd-ı kebũd
Lālesi hũn-ı ciğerden dökülen pergāle
Gel senũñle varalum yüz sürelũm dergāha
Ya‘nĩ dergāh-ı mu‘allā-yı Resũlullāha

III

Ravza-i pākine fersũde kılup pĩşānĩ
Lāle-gũn eyleyelũm dĩde-i hũn-efşānĩ
Diyelũm aña eyā ümmetinũn ğam-hũ‘ārı
Hastalar çāresi bĩçārelerũn dermānı
Enbiyā mefħarı hāllāķ-ı cihān maħbũbı
İki ‘ ālem güneş-i iki cihān sulţānı
Feyz-i luţf-ı keremũnden bizi maħrũm itme
Raħmet-i ‘ ālem iken devletiñũn ‘ unvānı
Yüz sürerken o şafā-gāh-ı bũlend eyvāna
Bũs iderken o ķadem cāy-ı celĩlũ’ş-şānı

Çaldırup dest-i du‘ā kıble-geh-i a‘ lāya
[98b] Yalvaralum bizi yoğdan yaradan Mevlā’ya

IV

Diyelüm ey bizi yoğdan yaradup var iden
Cevher-i ‘aql ile tıfl-ı dili hüşyār iden
Tāc-ı imān u itā‘ atle ser-efrāz iden
Dīn-i İslām’a kemer-beste-i esrār iden
Çalbimi ğonce-i ser-beste-i taşdıķ idüp
Dilimüz bülbül-i destān-zen-i iķrār iden
Kimimüz devlet ile şāh-ı cihāndār idüp
Kimimüz künc-i kanā‘ atda sebükbār iden
Ey bizi maħz-ı kemāl-i kerem ü luţfindan
Dār-ı dünyāyı bu elţāfa sezāvār iden
Şoñra lāyıķ mı bizi ğaste-i ğırmān itmek
Mübtelā-yı elem-i āteş-i hicrān itmek

V

Geçdi ‘ömrüm heves-i zülf-i mu‘ anberde benüm
Çaldı ‘aqlım girih-i ķākül-i ‘ anberde benüm
Tığine ğancerine mā’il olup dildāruñ
Çekdüğüm derd ü belā söylene dillerde benüm
Şāhbāz-ı nazarum niceye dek beste ķala
Dām-ı dilġır ğaţ-ı yār-i semenberde benüm
Seyyi ‘ātüm yazan ol kātīb-i a‘ māl-nüvis
[99a] Vay eger itdigümi hep yaza defterde benüm
Şaķalum aķ yüzüm ķara sözüm ‘ ayn-ı ğaţā
Baña ağlañ baña kim ‘ arşa-i maħşerde benüm
Ne yüzüm var nazar-ı Ğazret-i Ğaķķ’a varacaķ
Ne sözüm var varıcaķ ğazretine yalvarıcaķ

VI

Şadme-i kahrıla bir gün yıkılup tāk-be-tāk
Bu ser-efrāşte eyvān-ı zer-endūde revāk
Vaḳtidür āhuñı tır it ḳadūñi eyle kemān
Sefer-i āhirete sañā gerekmez mi Burāk
Āh kim fişḳ ile geçdi gicemüz gündüzümüz
Ne ʿibādāt-ı teheccüd ne şalāt-ı ʿişrāk
İtdüğüm cürme benüm yer ile gök şāhiddür
Baña yerden göge dekdür ğazaba istiḥḳāk
Virme dāmānımı dest-i ḥuşemāya yā Rab
Varıcaḳ ḥazretüñe başı ḳabaḳ yalın ayak
Virmeñ olursa eger ḥaşma benüm dāmānum
Yine iḥsān u kerem senden olur sulṫānum

VII

Mest olup bāde-i ğafletle yitürdük özümüz
Bilmedik düş gibi geçdi gicemüz gündüzümüz
Zikr ü tesbīḥine şarf eylemedük ömrümüzü
[99b] Ḥazret-i Ḥaḳḳ'a niyāz itmege yoḳdur yüzümüz
Çehre-fersūde-i ebvāb-ı erāzil olduk
Ḳalmadı ḥazretine varmağa hergiz yüzümüz
Ten-i ḥākimizi bir gün götürüp şarşar-ı merg
Şöyle bir bād ide kim görmeye kimse tozımız
Görsek ey dil ki neler gelse gerek başımuza
Bilsek ey dīde neler görse gerekdür gözümüz
Zü'l-celālā baña ol demleri āsān eyle
İşimi zikr-i cemīlūñ aşum īmān eyle

VIII

Tevbe yā Rabbi giriftār-ı hevā olduğuma
Tevbe yā Rabbi talebkār-ı ʿanā olduğuma
Tevbe yā Rabbi esīr-i mey-i gültreng olup
Bende-i muğpeçe-i ʿişvenümā olduğuma

Ärzü-yı Őanem-i mählikâ itdügüme
Mübtelâ-yı heves-i mihr-i vefâ olduĝuma
Tevbe yâ Rabbi ‘ ibâdet Őanup itdüklerime
Dâmen-âlüde-i çirk-âb-ı riyâ olduĝuma
Peyrev oldum o suĝan-pervere itdüm tevbe
Dâ’imâ reh-rev-i seyrân-ı ğaĝâ olduĝuma
Tevbe yâ Rabbi ğaĝâ yolına gitedüklerime
Bilüp itdiklerüm bilmeyüp itdüklerime

[100a]

IX

Yâ ilâhî Şeref-i Ğâzret-i peygamber için
Siper-i mâhı iki pâre iden server için
Şeb-i isrâda olan sırr-ı muĝaddes ğaĝkı
Leyle-i ĝadrdeki vaĝt-i Şafâ-güster için
Ğande-i ğüsn-i cihân-süzü için Őıddıĝı’uñ
Girye-i Ğâzret-i Ya’ ĝub-ı belâ-perver için
Nür-ı Őıddıĝı-i Nebi ma’ delet-i Fârûĝı
‘İlm-i ‘ OŐmân u kerem-güsteri-i Ğayder için
Ol iki dürr-i dil-efrüz-ı benâ-güş-ı felek
Ya’ ni ki ĝurretül-‘ ayn o Şeh-i Ğayber için
Luĝf idüp eylediĝi cürm-i fesâda baĝma
Veysi-i rû-siyehi nâr-ı caĝıme yaĝma

Nuĝ-ı Şâhidî Berây-ı Bend-i Sâlik

(Fâ ‘ i lâ tün / Fâ ‘ i lâ tün / Fâ ‘ i lün)

I

Gel berü gel zerĝıle taĝlîdi ĝo
‘ ĞŐıĝ ol iç bâde-i tevĝîd-i Hû
Besle riyâzatla riyâz-ı teni

Olma şaķın bende-gīr-i gelū
Arayuben istedūğūñ ser-be-ser
Şoylayuban diledūğūñ gū-be-gū
Ėayret ağacı budağında ķonup
[100b] Fahte var eylemedigūñ gū gū
Bunı yaķīn bil saña neden yaķīn
Ėayrı degūl kim gōresūn rū-be-rū
Sen seni bilme anı bil sen seni
Sen seni bildūñ ise bildūñ anı

II

Gel yola gir ‘ aşķıla olma uşuñ
Ėar-ı nefse ur eger vū çek ķoluñ¹³⁵
Ağruğūñ ur arķasına sūr yola
Uğrı gibi gir yola vū taķma çāk
Gündüz olıcaķ yūri yoldan şaba
Gece de hem sūr yola olunca tañ
Yumrı yuğın sözlerime tūt ķulāķ
İnceden ince dūrūr añlarisañ
Ad u şānı at yabāna ol deli¹³⁶
Kime temāşā olasun kime tañ¹³⁷
Sen seni bilme anı bil sen seni
Sen seni bildūñ ise bildūñ anı

III

Aç gōzūñi cānuñ uyar olma bōn
Varlıķ ondan gōçūp yoķluğā ķon

¹³⁵ Şāhidī divānında bu mısra “ Nefs eşegine ur iricek ķolañ” şeklindedir. bk. Mustafa Çıpan, *İbrahim Şāhidī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985, s.6.

¹³⁶ Bu mısra Şāhidī divānında tespit edilememiştir.

¹³⁷ Bu mısra Şāhidī divānında tespit edilememiştir.

Dünya şovduğında yunup tütmağıl
[101a] ‘ Aşk ocağına¹³⁸ odına çün¹³⁹
Cîfe-i dünyâyı elüñden birağ
Cân elin aç hażret-i cānāne şun
Tā saña cānān şuna bir şāf cām
Nüş ide bāde-i humm-ı kühen
Añla bu bāziceyi tuy şeklüñi
Tā saña olmaya o bende özün
Sen seni bilme anı bil sen seni
Sen seni bilmedüñ ise bildüñ anı

IV

Dünya içün düşme cihān dāmına
‘ Ārif iseñ kıl nazār encāmına
Derd ü ser-ı renc-i humārı bilen
Hamrına hoş meyl ide ya cāmına
¹⁴⁰Dünyede olan zevk ü şafā ‘ izz ü nāz¹⁴¹
Degmeye ālāyiş ü ālāmına
Virme gönül malına vü cāhına
Çalma bunuñ nengine vü nāmına
‘ Āşıkuñ aḥvāline kılma nazār
Himmetine kaçdına ikdāmına
Sen seni bilme anı bil sen seni
[101b] Sen seni bildüñ ise bildüñ anı

V

Geh sürerüm çift tatarum geh şaban

¹³⁸ Noktalarla belirtilmiş alan okunamamıştır.

¹³⁹ Şāhidī divānında bu mısra “ ‘ Işk ocağına aḥsen od yine çün “ şeklindedir. bk. Mustafa Çıpan, *İbrahim Şāhidī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985, s.7.

¹⁴⁰ Şāhidī divānında bu mısra “ Dünyede olan şafā-yı ‘ izz ü nāz” şeklindedir. bk. Mustafa Çıpan, *İbrahim Şāhidī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985, s.8.

¹⁴¹ 4. bendin 5. mısrasının vezni bozuktur.

Çobān olup çatladırım geh şabān
Gāh olurum ‘aşk ile dazlak ışıķ
Gāh olurum sehv ile yoldan şapān
Gāh iderüm sa‘y ile taḥşīl-i ‘ilm
Gāh iderüm zühd ile ḥalvet vaṭan
Gerçek erüñ göñlini ben kâpmışam
Gerçek er olur yine benden kâpan
Sırrıñı fâş eyleme gel Şāhidī
Sırra irer sırrına kâpu yapan
Sen seni bilme anı bil sen seni
Sen seni bildüñ ise bildüñ anı

Eşrefzāde-i Rūmī Kāddese Sırrahu ’l-‘Azīz
(8+8 : 16’lı Hece Ölçüsü)

- 1 Gāh kendüme gelürüm gāh kendümi yavi kıluram
Gāh yoğ ile yoğ olurum gāh varlıkda bulunuram
- 2 Gāh denizlere düşerem mevc urup taşra düşerem
Nādān eline düşüben kim behāya alınuram
- 3 Gāh çıkāram bu göklere dönerem çarḥ ile bile
Gāh māh ile bedr oluben geh şemsile tölunuram

[102a]

- 4 Gāh ‘arşdan öte uçaram niçe biñ perde geçerem¹⁴²
Geh yer yüzine inerem maḥluķları tölänırım
- 5 Gāh nebāt olup biterem geh toprak olur yiterem

¹⁴² Bu beyit Eşrefoğlu Rūmī divānında bulunmamaktadır. bk. Mustafa Güneş , *Eşrefoğlu Rūmī Divānı*, Hoşgörü Yay., İstanbul, 2014, s.85.

- Gāh et ü an sūñük olup alıp olup canlanuram
- 6 Gāh ‘arafāta ıaram *lebbeyk* urub ba aaram
Gāh urbān yerine gelüp o olup boazlanuram
- 7 Gāh hānāhda sūfiyem geh meyhānede fāsıam
Gāh raa girüp dōnerem geh sāz olup alınuram
- 8 Gāh uaram geh inerem bu hāı iinde gezerem
Geh āh olup āhbāz olup ikār idüp avlanuram
- 9 Gāh evgān alup elūme girürem ‘a meydānına
Gāh to alup dost önünde ardan arba yuvalanuram
- 10 Gāh hā-hā oluram geh Hızır İlyās oluram
Yürürem yada uruda yūreklerde bulunuram
- 11 Gāh zıkr geh kūl oluram geh sultān geh ul oluram¹⁴³
Gāh bahār geh gūl oluram elden ele alınuram
- 12 Gāh ākird geh ūstādem gāh dād-sitānem geh dām
Gāh ırīn gāh Ferhādam aya kesüp eglenürem
- 13 Gāh gāh avcı oluram geh yol geh yolcu oluram¹⁴⁴
(*Gāh yürürem gāh araram menzil menzil dinlenürem*)¹⁴⁵
- 14 Gāh ne menzil var ne maām geh ne vūcūd var ne ‘adem

¹⁴³ Erefolu Rūmī divānında bu beyitin yerinde “ *Gāh deniz gāh göl oluram gāh sultān gāh kul oluram / Gāh bahar u gūl oluram elden ele yulanuram*” beyiti vardır. bk. Mustafa Gūne , *Erefolu Rūmī Divānı*, Hogörü Yay., İstanbul, 2014, s.85.

¹⁴⁴ 13. beyitin bir mısrası eksiktir.

¹⁴⁵ Erefolu Rūmī divānından tamamlanmıtır. bk. Mustafa Gūne , *Erefolu Rūmī Divānı*, Hogörü Yay., İstanbul, 2014, s.85.

[102b] Hâkdan özge yok vesselâm ya ben kıande tolanuram

15 Gâh muṭī' am geh ' âşiyem gâh ' âlimem gâh ' âmīyem
Gâh Eşrefoğlı Rûmī'yem bu dillerde söylenürem

Mu' aşşer-i Şenâ'î¹⁴⁶

(Fe ' i lâ tün / Fe ' i lâ tün / Fe ' i lâ tün / Fe ' i lün)

I

Âh kim derd-i derûnum yine buldı zararı
Yine eflâki siyâh eyledi âhum şereri
Levḥ-i dilde kıomadı yaşum egerçi eşeri
Âh serd-i şeherele yine buldum kederi
Yil gibi yildüm aradum bulamadum bir eri
Diye ey bād-ı şabâ şorma aldum ḥaberi
Ḥaşş ü ' âm şeyḥi dimişler bir alay ḥar u şerri¹⁴⁷
Saña düldül diyü vallâh billâh şatar leng-i ḥarı
Ne ḥaķikat bilür ebter ne gök añlar ne yeri
Bağlamaz terkisine kııl ile ḥayrû 'l-beşeri
Her yaña gâh Sikender gibi kıldum seferi
Geh Sülaymân gibi şaldum yedi iķlîme çerî
Oķudum kıavl-i Ebübekr ile İbni ' Ömeri
Kimi ' Abbasî delîl itdi kim İbni Ḥaceri
Açdı şeh-bâz-ı dilüm her yañaya bâl u peri
Eyledüm seyr nice mu' teberât-ı siyeri

[103a] Görmedüm gülşen-i aķvâlda hiçbir şeceri
Geh bite şâḥınuñ üstünde murâdum şemeri
Yazmamış Kıādî vü Keşşâf u Cerîr ü Ṭaberî

¹⁴⁶ Mu' aşşer-i Şenâ'î manzumesi bir Terci-i Bend'dir.

¹⁴⁷ mısra ile 8. mısra divânda yer değiştirmiştir. bk. Sezgin Durmuş, *Alî Senâ'î Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.157.

Haberüm yoḡ güzelüm kimden alayum ḡaberi

II

Seni ʿālem şānemā ʿarş-ı muʿallāda arar
Kimi esmāda kimi genc-i müsem māda arar
Kimi Aʿrāfʿda kimi cennet-i meʿvāda arar
Kimi gökde kimi yerde kimi deryāda arar
Kimi daḡda kimi bāḡda kimi şahrada arar¹⁴⁸
Kimi Ḥavrāda kimi Ādem ü Ḥavvāda arar
Kimesi sīm ü zer ü güher-i yektāda arar¹⁴⁹
Kimi taḡmīs ile eşʿār u muʿammāda arar
Yazmamış Ḳādī vü Keşşāf u Cerīr ü Ṭaberī
Haberüm yoḡ güzelüm kimden alayım ḡaberi¹⁵⁰

III

Söyle ey māh-ruḡum ḡubbe-i ḡadrāda mısın
Yoḡsa şol şemʿ-i münīr-i felek-ārāda mısın
Kürsī vü levḡ ü ḡalem Sidre ü Ṭübāda mısın
Yoḡsa envār-ı Hudā necm-i Şüreyyāda mısın
Baʿiṣ-i ḡılḡat olan gevher-i yektāda mısın
Bār-ı maşnūʿ uñ olan cümle-i eşyāda mısın
[103b] Sāye-i zātuñ olan dāver-i Dārāda mısın
Zātuña şāhid olan şāhid-i maʿnāda mısın
ʿAks-i ruḡsārın olan rüy-ı muşaffāda mısın
Çeşm-i cān-bīniñ olan nergis-i şehlāda mısın
ʿAceb enhār gibi ṭayy ile şahrāda mısın¹⁵¹

¹⁴⁸ Alī Senāʿī divānında bu beyit “*Kimi güleşende kimi kühile şahrāda arar*” şeklindedir. bk. Sezgin Durmuş, *Alī Senāʿī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.158.

¹⁴⁹ Alī Senāʿī divānında bu beyit “*Kimi ḡürşīd-i cihān-tāb-ı mücellada arar*” şeklindedir. bk. Sezgin Durmuş, *Alī Senāʿī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.158.

¹⁵⁰ 2. bendin son 10 mısrası divānda mevcuttur. Mecmūada eksik bırakılmıştır. bk. Sezgin Durmuş, *Alī Senāʿī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.158.

Gehi esfelde keremle gehi a'lāda mısın
Gehi 'İsā'da gehi Hācer ü Şārā'da mısın
Gehi Mūsā'da gehi çün yed-i beyzāda mısın
Mescid ü medresede künc-i muşallāda mısın
Zāhidün hū diyüben itdügi ğavgāda mısın
Leyte vü leyse de mi lāda vü illāda mısın¹⁵²
Kāf-ı 'anķāda yaħud Yāsīn ü Tāhāda mısın¹⁵³
Yazmamış Kādī vü Keşşāf u Cerīr ü Tāberī
Haberüm yoķ güzelim kimden alayım ħaberi

IV

Niçe dem hem-nefes-i nāle vü feryād oldum
Āh ile taħt-ı Süleymān gibi berbād oldum
Gāh olup bende gehi muṭlaķ āzād oldum
Taħt-ı 'izzetde gehi gizlüce şehzād oldum
Gehi ma' mūr oluben vaşl ile ābād oldum
Yıķılıp geh ğam-ı hicrān ile nā-şād oldum

[104a]

Hızr ile hem-dem olup kâbil-i irşād oldum
Cān u dilden ne ki dirler ise münķād oldum
Gehi hem-rāh olup aķṭāb ile evtād oldum
Niçe dem keşf ü kerāmetile mu' tād oldum
Şeref-i zühd ile geh eşref-i 'ubbād oldum
Şiddet-i nefis ile geh ebter-i Şeddād oldum
Nefs-i bed-ḫāhımı öldürmege cellād oldum
Cigerim zaħmına Selmān gibi faşşād oldum

¹⁵¹ Alī Senā'ī divānında bu beyit “ ‘ Aceb enşārdaki süre-i İsrāda mısın” şeklindedir. bk. Sezgin Durmuş, *Alī Senā'ī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.159.

¹⁵² Bu mısra divānda bulunmamaktadır.

¹⁵³ Bu mısra divānda bulunmamaktadır.

Gehi monlalar ile zümre-i eşhād oldum
Gehi evbāş-ı kumarbāz ile nerrād oldum
Gehi şehhārlik idüp gehi şeyyād oldum
Gerçi kim oğumada yazmada üstād oldum
Yazmamış Kādī vü Keşşāf u Cerīr ü Taberī
Haberim yok güzelüm kimden alam haberi

V

Çande bulsam anı kim yok da degül var da yok
‘Āşık-ı zārda yok dilber-i mekkārda yok
Nüh felek şeş cihet ü seb‘ a-i seyyārda yok
Hāl ü müstakbel ü evzā‘ ile etvārda yok
Nīk ü bedde degül āsān ile düşvārda yok
Ebr-i bārān fiken dīde-i ezhārda yok
[104b] Gül ile bāğda yok bāğ ile gülzārda yok
Mısr u Şām u Haleb ü Mekke vü Ubār’da yok
Yemen ü Hind ü Buḥārāda vü Tātārda yok
Aṭlas ü kemḥā degül dirhem ü dīnārda yok
Künc-i dükkānda degül şehir ile bāzārda yok
Niçe vaşf idem anı kim der ü divārda yok
Sū-be-sū ḥayl-i cihān zümre-i aḥbārda da yok
Fıkh u tefsīr ü aḥādīs ile āşārda yok
Zāhir ü bāṭın ü a‘ yān ile esrārda yok
Güşe-i meygede de ḥāne-i ḥammārda yok
Daḥi ser-cümle muhācirde vü Enşārda yok
Kalb-i virān-ı Senāi-i dilefkārda yok
Yazmamış Kādī vü Keşşāf u Cerīr ü Taberī
Haberim yok güzelüm kimden alam haberi¹⁵⁴

¹⁵⁴ Alī Senā’ī divānında bulunan “ *Maḥal ile ḥāde de bāğ ile gül-zārda da yok / Mısr Şām u Haleb Mekke vü Seyyār da yok*” beyitleri mecmuāda bulunmamaktadır. bk. Sezgin Durmuş, *Alī Senā’ī Divānı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001, s.161.

Min Te'lif-i Dede Rüşenî Raḥmetullāh¹⁵⁵

(Me fā 'ī lün / Me fā 'ī lün / Fe 'ū lün)

- 1 Nedür dinse taşarruf di tezellül
Huşū' vü meskenet şabr ü taḥammül
- 2 Taşavvuf küllî geçmekdür özinden
Daḥi incinmemekdür il sözünden
- 3 Taşarruf Ḥaḳ yolundan çıkmamaḳdur

¹⁵⁵ Bu şiir Dede Ömer Rüşeni divânında tespit edilememiştir. bk. Semra Aydemir, *Dede Ömer Rüşenî, Hayatı, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 1990.

SONUÇ

Mecmualar gerek edebiyat ve kültür dünyamız açısından gerekse diğer bilim dallarına kaynaklık etmesi bakımından edebiyatımızda önemli bir yere sahip çok zengin kaynaklardır.

Çalışmamıza konu olan mecmua, Taksim Atatürk Kitaplığı K 700 numarada kayıtlı olan mecmuadır. Tezimizde mecmuanın 49b-104b varaklarının transkripsiyonlu metin ve incelemesi yapılmıştır.

Çalışmamız genel olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlere geçmeden önce mecmualar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra çalışmamızın birinci bölümüne geçilmiştir. Bu bölümde mecmuanın tavsifi ve diğer özellikleri, 49b-104b varak muhtevası, bu varaklar arasında yer alan şairlerin biyografileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca Hamdî, Hâfız, Sâmi gibi şairlerin şiirleri, hangi şaire ait olduğu tespit edilemediği için 15.yy ile 18.yy arasındaki aynı mahlaslı şairler hakkında da bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise mecmuanın 49b-104b varakları arasında yer alan metinlerin transkripsiyonlu olarak yazı çevrimi yapılmıştır. Bu iki ana bölümden sonra ise sonuç, kaynakça, özgeçmiş bölümleri yer almaktadır.

Mecmuanın tezimize konu olan 49b-104b varakları arasında 35 şair tespit edilmiştir. 8 gazel, 14 kasîde, 18 tahmîs, 3 terkîb-i bend, 3 terci'-i bend, 2 müsemmen, 1 muhammes, 1 ilahî bulunmaktadır.

Mecmâadaki şairlerden dîvânı olanların şiirlerini inceleyerek dîvânlarındaki şiirleriyle karşılaştırdık ve aşağıdaki bilgileri elde ettik.

Çalışmamızda dîvânı olan şairlerin şiirlerini, dîvânlarında bulunan şiirleriyle karşılaştırdığımızda şiirlerdeki beyit sayıları ve bu beyitlerin kendi içerisindeki yerlerinin farklılıklarını belirledik. Ayrıca mecmuada olup da dîvânlarda olmayan beyitler olduğunu, bazı şiirlerin ise divanlarda yer almadığını tespit ettik. Bunlar dipnot olarak tezimizde verilmiştir.

Mecmuadaki şiirler ile ilgili tespit ettiğimiz bilgiler şunlardır:

49b-56b varakları arasında yer alan Nâbi'nin kasîdesi divanda 163 beyit iken mecmuada 143 beyittir. Dîvânda yer alan 9. beyit, mecmuada 10. beyittir. Yine

dîvânda yer alan 10. beyit, mecmuada 9. beyittedir. Dîvânda 23. beyitten sonra gelen (*İsm-i pâkinde olan ma'nî-i Tâ Hâ eyler / Cümle eşyâda tûlû' ile hûbûta imdâd*) beyiti mecmuada verilmemiştir. Nâbî dîvânına göre mecmuadaki 73. beyitin ikinci mısrası ile 74. beyitin ikinci mısrası yer değiştirmiştir. 78. beyitin ikinci mısrası olan (*Tâbi'-i şer'ine nüh-ţâķ mutî' u münķâd*) beyiti mecmuada bulunmamaktadır. Mecmuada 125. beyitin ilk mısrası ile ikinci mısrası arasında dîvânda 20 beyit yer almaktadır.

58a-59b varakları arasında yer alan Şinâsî'nin şiiri dîvânındaki muhammesin her bendinin son iki mısrasını alarak oluşturulmuştur.

57b-58a varakları arasında yer alan Nesîmî'nin gazeline dîvândaki 7. beyit, mecmuada 4. beyitte verilerek yer değiştirmiştir. Yine dîvândaki 4. beyit, mecmuada 5. beyitte verilerek yer değiştirmiştir. Nesîmî dîvânında bulunan 5. beyit, mecmuadaki şiirde 6. beyitte verilerek yer değiştirmiştir. Dîvândaki 6. beyit, mecmuada 7. beyitte verilerek yer değiştirmiştir.

77a-78a varakları arasında yer alan Muhibbî'nin gazeline 'Ubeydî'nin yapmış olduğu tahmîsin 2. bendinin 1. mısrası dîvânda "*Râh-ı 'ışkında nigârun şu kadar çekdüm elem*" şeklinde iken mecmuada "*Ġam-ı 'aşkın nigârûñ ne kadar çekdüm elem*" şeklindedir.

78a-78b varakları arasında yer alan Bâķî'nin gazeline Cinânî'nin yapmış olduğu tahmiste 2. bend ile 3. bend dîvânda yer değiştirmiştir. 5. bendin 2. mısrası dîvânda "*Ĥaşre dek nâmin ola devr-i felekde Bâķî*" iken mecmuada "*Ĥaşre dek nâmuñ ide rûz-ı felekde Bâķî*" şeklindedir.

79a-80a varakları arasında yer alan Necâtî'nin gazeline Bâķî'nin yapmış olduğu tahmîsde, dîvânda 5. bendin ilk mısrası (*Boynuña hîle kemendin biri bağlar nâ-gâh*) şeklinde iken mecmuada (*Yoluña hîle kemendin biri bağlar nâ-gâh*) şeklinde değiştirilmiştir. 81b-82a varakları arasında bulunan Murâd'ın gazeline Bâķî'nin yapmış olduğu tahmîsin son bendinin 4. mısrasında dîvânda (*Murâduñ sözlerinüñ gösterür her ĥarfî bir ĥikmek*) şeklinde iken mecmuada (*Murâduñ sözlerinüñ gösterür her ĥarfî bir şûret*) şeklinde değiştirilmiştir.

82a-83a varakları arasında yer alan Nişânî'nin gazeline Emrî'nin yapmış olduğu tahmiste 1. bendin 1. mısrası dîvânda "*Görindî lutf-ı rûy-ı yâr mir 'ât-ı*

semenlerde” iken mecmûada “*Görüldü ‘aks-ı rûy-ı yâr mir’ât-ı semenlerde*” şeklindedir. 2. bendin 2. mısrası divânda “*Eger ceng itmek isterseñ siper gül tîğ sūsendür*” iken mecmûada “*Senünçün ceng ider gülşen siper gül tîğ sūsendür*” şeklindedir. 3. bendin 3. mısrası divânda “*Kohulayup yatur her gice bir cism-i semen-būyı*” iken mecmûada “*Ḳohulayup yatur her laḫza bir serv-i semen-būyı*” şeklindedir. Mecmûada bir bendin eksik olduğu tespit edilmiş olup metinde belirtilmiştir.

94a-94b varakları arasında yer alan ‘Ubeydi’nin gazeline Bağdatlı Rûhî’nin yapmış olduğu tahmisin 2. bendinin son mısrası divânda tespit edilememiştir. Bağdatlı Rûhî divânında 3. bendin ilk mısrası ile 2. bendin son mısrası yer değiştirmiştir. Yine divânda 3. bendin 2-3-4-5. mısraları tespit edilememiştir. 4. bendin 2. mısrası ile 3. mısrası divânda yer değiştirmiştir. 4. bendin son mısrası Bağdatlı Rûhî divânında mevcut değildir. 5. bendin son mısrası divânda 3. bendin son mısrası olarak yer değiştirmiştir. Yine 5. bendin ilk dört mısrası divânda tespit edilememiştir.

94b-97b varakları arasında yer alan Nahîfî kasîdesi dîvânda 57 beyit iken macmûada 56 beyittir. Dîvândaki ilk beyit (*Bedenüñden daḫi dūr olmadan ey dil cānün / İştigāl eyleyegör tã‘atine mevlānuñ*) şeklindedir ve mecmuada bulunmamaktadır. Dîvândaki 4. beyit ile mecmuadaki 5. beyit yer değiştirmiştir.

100a-101b varakları arasında yer alan Şâhidî’nin tercî‘-i bendinin 2. bendinin 2. mısrası divânda “*Nefs eşegine ur iricek ḳolan*” şeklinde iken mecmûada “*Ḥar-ı nefse ur eger vü çek ḳoluñ*” şeklindedir. 3. bendin 4. mısrası divânda “*İşḳ ocağına aḫsen od yine çün*” şeklinde iken “*Aşḳ ocağına odına çün*” şeklindedir. Nokta ile belirtilmiş alan mecmûada okunamamıştır. 4. bendin 5. mısrası divânda “*Dünyede olan şafâ-yı ‘izz ü nâz*” şeklinde iken mecmûada “*Dünyede olan zevḳ ü şafâ ‘izz ü nâz*” şeklindedir ve vezninin bozuk olduğu tespit edilmiştir. 2. bendin 9. ve 10. mısraları divânda tespit edilememiştir.

102b-104b varakları arasında yer alan Şenâ’î’nin tercî‘-i bendi 20 mısralık 5 bendden oluşmuştur. Dîvânda ilk bendeki 14.mısra ile mecmuadaki 16. mısra yer değişmiştir. Dîvânda 2. bendin 6. mısrası (*Kimi gülşende kimi kūhile şaḫrâda arar*) şeklinde iken, mecmuada (*Kimi dāğda kimi bâğda kimi şaḫrada arar*) şeklinde

değiştirilmiştir. Yine tercî-i bendin 2. bendinin 8. mısrası dîvânda (*Kimi hürşîd-i cihân-tâb-ı mücellâda arar*) şeklinde iken, mecmuada (*Kimisi sîm ü zer ü güher-i yektâda arar*) şeklinde değiştirilmiştir. Tercî-i bendin 2. bendinin ilk 10 mısrası mecmuada vardır. Fakat son 10 mısrası mecmuada verilmemiştir. Dîvânda mevcuttur. Tercî-i bendin 3. bendinin 12. mısrası dîvânda (*‘Aceb enşârdaki sûre-i İsrâda mısın*) şeklinde iken mecmuada, (*‘Aceb enhâr gibi tayy ile şahrâda mısın*) şeklinde değiştirilmiştir. Terî-i bendin 3. bendinin 18 ve 19. mısraları dîvânda olmayıp mecmuada olan bir beyit tespit edilmiştir. Yine 4. bendin 14. mısrası olan (*Sû-be-sû hayl-i cihân zümre-i aḥbârda da yok*) mısrası dîvânda bulunamamıştır.

104b varlığında bulunan Dede Ömer Rüşenî'nin gâzeli divânda bulunamamış olup eksik bırakılmıştır. Buradan anlaşılacağı gibi mecmûanın sayfaları kopmuştur. 106. varakta Yunus Emre'nin şiirinin bir dörtlüğüne rastlanmıştır. Şiir şöyledir :

*Yûnus der ki Allâh cümleden ulu
Farz ile sünneti tutandır kulu
Cennetiñ üst işigiñde yazılı
Lâ ilahe illâllâhdır yâ nedir*

Divan edebiyatı kemiyet ve keyfiyet olarak zengin bir edebiyattır. Resmi ve özel kütüphaneler günümüz kültürüne kazandırılmayı bekleyen sayısız eserler ve henüz ismi bilinmeyen şairlerle doludur. Böylesine zengin bir edebiyat içinde büyük bir değere sahip olan mecmualar, araştırılması ve edebiyatımıza kazandırılması gereken önemli bir kültür mirasıdır.

Biz de yaptığımız bu çalışmayla bu muammalar deryasına bir katre de olsa katkıda bulunabildiysek kendimizi amacımıza ulaştığımız sayacağımızı özellikle belirtmek isteriz.

KAYNAKÇA

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim İsmail Belig- *Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-Es'ar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

AK, Çoşkun, *Bağdatlı Rûhî Divanı-Karşılaştırmalı Metin*, Uludağ Üniversitesi, 2001.

AK, Coşkun, *Bağdatlı Rûhî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'ndan Seçmeler*, Gaye Kitebevi, Bursa, 2000.

AKSOYAK, İ. Hakkı , *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divânları'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1999.

AKÜN, Ömer Faruk, “*Hâfiz-ı Acem*”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 15, TDV Yay., İstanbul, 1997.

AKÜN, Ömer Faruk, *Dîvâan Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi C.9*, TDV Yayınları, İstanbul, 2013.

ALPTEKİN, Leylâ, “18. yy Şairi Berberzâde Mehmed Zihnî Efendi, Hayatı, Divânı ve Edebi Şahsiyeti”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2. sayı, s.7-16.

ARSLAN, Mehmet, *Mecma-ı Şuarâ ve Tezkire-i Üdebâ : Mehmet Siraceddin*, Dilek Matbaacılık, Sivas, 1994.

ARSLAN, Ömer, *‘Ubeydî Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

ATAÇ, Beşir, *Abdülmeçidzade Hafız Divanı, İnceleme-Metin, Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, 2007.

ATEŞ, Ahmed, “Metin Tenkidi Hakkında”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: VII-VII, 1942, s. 255.

AYAN, Hüseyin, *Nesîmî Divânı*, Akçağ Yay., Ankara, 1990.

AYDEMİR, Semra, *Dede Ömer Rûşenî(Hayatı, Eserleri ve Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1990.

AYNUR, Hatice ve diğerleri, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul, 2012.

AYPAY, İrfan, *Nahîfî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Tenkitli Metni)*, Doktora Tezi, Konya, 1992.

BİLGİN, Üzeyir, *Pervane Beg Nazire Mecmûası Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2002.

- BİLKAN, Ali Fuat, *Nâbî Dîvânı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.
- BURSALI, Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2000.
- CANIM, Rıvan, *Latîfî Tezkiretü'ş-Şuara ve Tabsıratü'n-Nüzemâ*, AKM Yay., Ankara, 2000.
- CANIM, Rıdvan, *Edirne Şairleri*, Akçağ Yay., Ankara, 1995.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, “*Şehzade Mustafa Mersiyeleri*”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi 12. sayı, İstanbul, 1982, s. 641-686.
- ÇIPAN, Mustafa, *Muğlalı İbrahim Şâhidî Hayâtı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri Divân ve Gülşen-i Vahdet (Tenkitli Metni)* Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985.
- DEMİREL, Şener, *17. yy Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divânının Tenkidli Metni ve Tahlili*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1999.
- DEVELLİOĞLU, “*Mecmua*”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2011.
- DURMUŞ, Sezgin , *Alî Senâ'î Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 2001.
- DURU, Necip Fazıl, *Sami Yunus Beg ve Eserleri*, Serüven Yay., Ordu, 2011.
- DOĞRUSÖZ, Nilgün, *Hâfız Post Mecmûasında Türkçe Güfteler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1993.
- ERTEN, Saniye Rukiye, *Kayseri Raşit Efendi Eski Eserler Kütüphanesi'ndeki Bağdatlı Rûhî Divânı Nüshası*, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat, 2018.
- GÜMÜŞ, Nevin, *Yahya Nazîm Dîvânı*, Kayseri, 1992.
- GÜNEŞ, Mustafa, *Eşrefoğlu Rumî Divânı*, Hoşgörü Yay., İstanbul, 2014.
- GÜNEŞ, Mustafa, *Eşrefoğlu Rûmî Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1999.
- GÜRBÜZ, Mehmet, *Mecmualar* <http://m.mecmualar.tr.gg/Mecmular-ve-C.oe.nkler-Hakk%26%23305%3Bnda-Genel-Bilgiler.htm>, Erişim Tarihi [26.04. 2019].

GÜRBÜZ, Mehmet, “*Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*”, (Haz. Hatice Aynur vd.) *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul, 2012, s. 99-113.

HARMANCI, Esat, “*Bir Divân Şâiri : Rûznâmecî-zâde Şînâsî*”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kocaeli, 2003.

HARMANCI, Esat, *Rûz-nâmecî-zâde Şînâsî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 1999.

İPEKTEN, Haluk, *Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KB Yay., Ankara, 1988.

İPEKTEN, Haluk, *Bâkî, Hayatı Sanatı Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.

İPEKTEN, Haluk- İSEN, M.- TOPARLI, R.- OKÇU, N. – KARABEY, T. – *Tezkirelere Göre Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KTB Yayınları, Ankara, 1998.

İSEN, Mustafa, *Sehî Bey Tezkiresi, Heşt-Behişt*, Akçağ Yay., Ankara, 1998.

KARACAN, Turgut, *Bosnalı Alaeddin Sabit Divânı*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1991.

KARATAY, Halit, *Hattat Divân Şairleri*, Akçağ Yay., Ankara, 2008.

KILIÇ, Atabey, “*Mecmua Tasnifine Dair*”, (Haz.Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012, S.75-96.

“KIYASI”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 5., Ankara, 1982.

KÖPRÜLÜ, Orhan Fuad, “*Hâfız Ahmed Paşa*” *İslâm Ansiklopedisi C. 15*. Türkiye Diyanet Yay., Ankara, 1997.

KUT, Günay, “*Mecmua*”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay., İstanbul 1986.

KURNAZ, Cemal, TATCI, Mustafa, TUMAN, Mehmet Nail, *Tuhfe-i Nâilî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C.1., Bizim Büro Yay., Ankara, 2001.

KURTOĞLU, Orhan, *Girit Şairleri (Tezkire-i Şuara-yı Cezîre-i Girit)*, Ankara, 2006.

KÜÇÜK, Sabahattin, *Bâkî Dîvânı*, TDK Yayınları, Ankara, 1998.

KÜLEKÇİ, Numan, *Ganizâde Nâdirî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri Divânı ve Şehnamesi'nin Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1985.

LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1998.

OKUYUCU, Cihan, *Cinânî (Hayatı-Eserleri-Divânının Tenkidli Metni)*, TDK, Ankara, 1996.

ONAY, Ahmet Talat, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü -Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı-* (Hazırlayan: Cemal Kurnaz), Ankara, 2013.

ÖZYILDIRIM, Ali Emre, *Hamdullah Hamdi ve Divânı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1999.

SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmânî*, C. 4., Matbaa-i Âmire, İstanbul , 1890.

SAK Vesile, *Nazım (İstanbul) Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1994.

SARAÇ, Yekta, *Emrî Divânı*, Eren Yay, İstanbul, 2015.

SARAÇ, Yekta, *Emrî ve Divânı*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1991.

SEZGİN, Durmuş, *Alî Senâyî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2001.

TAHİR, Bursalı Mehmed, *Osmanlı Müellifleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000.

TATCI, Mustafa, *Üsküdarlı Selâmi Ali, Hayatı ve Eserleri*, Kaknus Yay., İstanbul, 2006.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, *“Necib Mehmet Efendi (Suyolcuzâde)”*, Dergâh Yay., İstanbul, 1986.

TOSKA, Zehra, *Veysî Divânı, Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1985.

UZUN, Mustafa, *Dede Ömer Ruşenî Hayatı, Eserleri ve Miskinlikname Mesnevisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1982.

UZUN, Mustafa, *“Mecmua”*, *İslam Ansiklopedisi*, C.28, TDK Yay., Ankara 2003.

UZUN, Mustafa, *Nahîf, İslâm Ansiklopedisi C.32*, TDK Yay., İstanbul, 2006.

YILDIRIM, Ali, “16.yy Türk Edebiyatında Edebî Bakımdan İshâk Çelebi’nin Yeri ve Önemi”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1-2, Elazığ, 1994, s.280-88.

YORULMAZ, Hüseyin, *Divân Edebiyatında Nâbî Ekolü*, Kitabevi Yay., İstanbul, 1996.

“ZEMİNÎ”, *Türk dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 8., Dergâh Yay., İstanbul, 1998.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hafize KANTIK
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 05. 07. 1986
e-posta : hafizekantik@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Atatürk Üniversitesi	2009
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	-

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2009-2013	Önder Koleji	Türkçe Öğretmeni
2009	MEB	Türkçe Öğretmeni

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı YDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()